សាកលវិទ្យាល័យភូមិន្ទនីតិសាស្ត្រ និងវិទ្យាសាស្ត្រសេដ្ឋកិច្ច

Université Royale de Droit et des Sciences Économiques

Royal university of Law and Economics

សារណាបញ្ចប់ការសិក្សា

ការស្នងមត៌កតាមច្បាប់
នៅក្នុងព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា

ស្រាវជ្រាវពីថ្ងៃទី២៧ ខែមេសា ឆ្នាំ២០២១ ដល់ថ្ងៃទី២៥ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០២១

ស្រាវជ្រាវដោយ

និស្សិតឈ្មោះ ៖ **ក. ជុង សំណាងមាស**

ក. ទួន រក្សា

សាស្ត្រាចារ្យណែនាំ

លោក ឡឿក ពិដោរ

ថ្នាក់បរិញ្ញាបត្រ **នីតិសាស្ត្រ**

ជំនាន់ទី ២១

ឆ្នាំចូលរៀន ២០១៧

ឆ្នាំសរសេរសារណា ២០២១

សេចក្តីថ្លែងអំណរគុណ

យើងខ្ញុំឈ្មោះ ជុង សំណាងមាស និង ទូន រក្សា ជានិស្សិតឆ្នាំទី៤ ថ្នាក់ L4A2 នៃថ្នាក់បរិញ្ញាបត្រនីតិសាស្ត្រ ជំនាន់ទី២១ នៃសាកលវិទ្យាល័យភូមិន្ទនីតិសាស្ត្រ និងវិទ្យាសាស្ត្រសេដ្ឋកិច្ច ក្នុងឆ្នាំសិក្សា ២០១៧-២០២១ ។

សូមថ្លែងអំណរអគុណ និងសម្តែងនូវកត្តញ្ញូតាធម៌ដ៏ធំធេងបំផុតជូនចំពោះ

លោកឪពុក អ្នកម្តាយ និងក្រុមគ្រួសារជាទីគោរពស្រឡាញ់របស់កូន ដែលលោកអ្នកមានគុណបានផ្តល់កំណើតដល់រូបកូន រួមទាំងចិញ្ចឹមបីបាច់រហូតដល់បច្ចុប្បន្ននេះ ។ អ្នកមានគុណទាំងពីរបានខិតខំប្រឹងប្រែងបំពេញការងារយ៉ាងនឿយហត់ ដើម្បីផ្តល់ថវិការ សម្ភារៈគ្រប់សព្វបែបយ៉ាងឱ្យរូបកូនបានសិក្សា និងមានសម្ភារៈសិក្សាបានគ្រប់គ្រាន់ សម្រាប់ក្រេបជញ្ជក់យកចំណេះវិជ្ជាពីលោកគ្រូ និងអ្នកគ្រូ ។ លើសពីនេះ លោកទាំងពីរបានខិតខំទូន្មានប្រៀនប្រដៅ កូនឱ្យមានគុណធម៌ កត្តញ្ញូតាធម៌ សីលធម៌ល្អនៅក្នុងសង្គម ។ មិនតែប៉ុណ្ណោះ អ្នកមានគុណតែងតែ ផ្តល់កម្លាំងចិត្ត ជួយជ្រោមជ្រែងយើងខ្ញុំជំនះនូវរាល់ឧបសគ្គកន្លងមក រហូតដល់កូនបានបញ្ចប់ឧត្តមសិក្សានេះ ព្រមទាំងជឿជាក់ទៅលើរូបកូនថា អាចសសេរសម្រេចកិច្ចការស្រាវជ្រាវសារណាមួយនេះផងដែរ ។

ឯកឧត្តម សាកលវិទ្យាធិកា សាកលវិទ្យាធិការរង ថ្នាក់ដឹកនាំ និង លោកគ្រូ អ្នកគ្រូ សាស្ត្រាចារ្យ ដែលបានខិតខំបង្ហាត់បង្រៀន ផ្តល់ចំណេះដឹង និងដំបូន្មានល្អៗ ព្រមទាំងចែករំលែកនូវបទពិសោធន៍ដ៏មានតម្លៃនៅក្នុងការសិក្សា ដល់យើងខ្ញុំយ៉ាងយកចិត្តទុកដាក់ជាទីបំផុត ដើម្បីឱ្យយើងខ្ញុំបានបញ្ចប់ការសិក្សាប្រកបដោយភាពជោគជ័យ ។

ជាពិសេសចំពោះសាស្ត្រាចារ្យ ឌឿក ពិដោរ ដែលជាសាស្ត្រាចារ្យណែនាំរបស់យើងខ្ញុំផ្ទាល់លើកិច្ចការសារណាបញ្ចប់ការសិក្សាមួយនេះ ។ យើងខ្ញុំសូមធ្វើការដឹងគុណចំពោះលោកសាស្ត្រាចារ្យដែលបានចំណាយពេលវេលាដ៏មានតម្លៃរបស់លោក ក្នុងការដឹកនាំ ពន្យល់ណែនាំ និងកែតម្រូវនូវរាល់ចំណុចខ្វះខាតជាច្រើន លើកិច្ចការសរសេរសារណាបញ្ចប់ការសិក្សាមួយនេះ តាំងពីពេលចាប់ផ្តើម រហូតមកដល់ពេលដែលយើងខ្ញុំបានបញ្ចប់ និងសម្រេចបាននូវកិច្ចការសរសេរសារណាបញ្ចប់ការសិក្សាមួយនេះ ទទួលបាននូវលទ្ធផលដ៏សមប្រកបជាស្ថាពរ ។

អារម្ភកថា

យើងខ្ញុំជានិស្សិត សិក្សាជំនាញនីតិសាស្ត្រ នៅសាកលវិទ្យាល័យភូមិន្ទនីតិសាស្ត្រ និងវិទ្យាសាស្ត្រសេដ្ឋកិច្ច ឆ្នាំសិក្សា២០១៧-២០២១ ខ្ញុំមានសេចក្តីមោទនភាពជាពនពេក ដែលបានទទួលកិត្តិយស បានក្លាយជានិស្សិតសរសេរសារណាបញ្ចប់ការសិក្សានៅក្នុងកម្រិតថ្នាក់បរិញ្ញាបត្រនេះ ។ ក្រោយពីបានឆ្លងកាត់ ការសិក្សា ទ្រឹស្តី ផ្នែកច្បាប់យ៉ាងយកចិត្តទុកដាក់ពីលោកគ្រូសាស្ត្រាចារ្យ អ្នកគ្រូសាស្ត្រា ដែលមានជំនាញ និងទេពកោសល្យបង្រៀនរួចមក ដោយចិត្តស្រឡាញ់ មានចំណាប់អារម្មណ៍លើមុខជំនាញនីតិឯកជន ចាប់តាំងពីបានសិក្សាពីថ្នាក់មូលដ្ឋាន រហូតដល់ឆ្នាំទី៤ នេះ ក្រុមយើងខ្ញុំបានសម្រេចចិត្តជ្រើសរើសប្រធានបទមួយ មានចំណងជើងថា " ការស្នងមត៌កតាមច្បាប់នៅក្នុងព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា " មកធ្វើការស្រាវជ្រាវ ដើម្បីជាសារណាក្នុងការបញ្ចប់ការសិក្សា ។

មូលហេតុចម្បងដែលយើងខ្ញុំសម្រេចចិត្ត លើកយកប្រធានបទនេះមកធ្វើការសរសេរសារណា គឺដើម្បីឱ្យមិត្តនិស្សិត ឬ មិត្តអ្នកអាន ដែលមានបំណងស្វែងយល់អំពីខ្លឹមសារនៃការស្នងមត៌កតាមច្បាប់នៅក្នុងព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា សម្រាប់ជាការលើកស្ទួយចំណេះដឹងរបស់ប្អូនៗ និងមិត្តអ្នកអានទាំងអស់គ្នា ។ ជាការពិតណាស់នៅពេលជនណាម្នាក់មិនបានធ្វើមតកសាសន៍ ឬ មិនបានបន្សល់ទុកបណ្តាំមត៌កនោះទេ ចំពោះការបែងចែកមត៌កទៅកាន់សន្តតិជនគឺប្រព្រឹត្តទៅបានដោយមានច្បាប់ជាអ្នកកំណត់ ដើម្បីឱ្យមានភាពយុត្តិធ៌មពិតប្រាកដទៅលើជនដែលត្រូវស្នងមត៌ក អនុលោមតាមក្រមរដ្ឋប្បវេណីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាឆ្នាំ ២០០៧ ។ ហេតុនេះ ក្រុមយើងខ្ញុំខិតខំបង្កើតស្នាដៃនៃការសរសេរសារណានេះឡើង ទោះជាជួបការលំបាកដោយសារតែវីរុសថ្មីមួយ ឈ្មោះ កូវីត ១៩ (Covid-19) នេះ ដែលធ្វើឱ្យប៉ះពាល់យ៉ាងធំធេងចំពោះការសិក្សាស្រាវជ្រាវ នៅក្នុងការស្វែងរកឯកសារ ការចុះកម្មសិក្សានៅស្ថាប័ននានាផងដែរ ។ សរុបមកឧបសគ្គទាំងអស់នេះវាធ្វើឱ្យយើងខ្ញុំចេះបត់បែនតាមកាលៈទេសៈ និងអត់ធនក្នុងការសរសេរសារណានេះឱ្យសម្រេចដោយភាពជោគជ័យ ។ យើងខ្ញុំសង្ឃឹម យ៉ាងមុតមាំថា អត្ថបទសារណានេះចូលរួម ផ្សព្វផ្សាយ ជាជំនួយស្មារតីផ្នែកច្បាប់ និងសម្រាប់បុគ្គលទូទៅមិនចំពោះតែអ្នកច្បាប់ ជាពិសេសសម្រាប់បុគ្គលណាម្នាក់ដែលចង់ស្វែងយល់ និងចង់ដឹងអំពីខ្លឹមសារលក្ខណៈនៃការស្នងមត៌កតាមច្បាប់ លក្ខខណ្ឌដែលអាចក្លាយជាសន្តតិជន នីតិវិធីនៃការដាក់ពាក្យសុំឱ្យបែងចែកមត៌ក និងលក្ខណៈផ្សេងជាច្រើនទៀត។

ទោះបីជាការខិតខំប្រឹងប្រែង និងការយកចិត្តទុកដាក់ដោយភាពហ្មត់ចត់យ៉ាងណាក៏ដោយគឺ នៅតែមានចំណុចខ្វះខាតដោយយថាហេតុ មិនអាចជៀសផុតបាន ដូចសភាសិតមួយពោលថា " ដំរីជើងបួនគង់មានភ្លាត់ អ្នកប្រាជ្ញចេះស្ទាត់គង់មានភ្លេច " ។ ដូច្នេះយើងខ្ញុំជានិស្សិតសូមអភ័យទោសជាមុន រាល់កំហុសខុសឆ្គង

ទាំងឡាយដែលកើតឡើងដោយឥតព្រាងទុក ។ យើងខ្ញុំទទួលយកមតិរិះគន់ទាំងឡាយដោយសេចក្ដីពេញចិត្ត ក្នុងន័យស្ថាបនាដើម្បីឱ្យសមិទ្ធិផលមួយនេះ កាន់តែប្រសើរឡើង ។

ជាចុងក្រោយយើងខ្ញុំសូមជូនពរដល់ឯកឧត្ដម សាកលវិទ្យាធិកា សាកលវិទ្យាធិការរង ថ្នាក់ដឹកនាំ និង លោកគ្រូ អ្នកគ្រូ សាស្ត្រាចារ្យ មិត្តនិស្សិតគ្រប់រូបមានសុខភាពល្អ សំណាងល្អ និងសូមឱ្យវត្ថុសាកសិទ្ធិតាម ការពារថែរក្សា និងសូមប្រសិទ្ធិពរជ័យជូនចំពោះអ្នកមានគុណទាំងទ្វេ ឱ្យជួបប្រទះតែពុទ្ធពរទាំង ៤ ប្រការ គឺ អាយុ វណ្ណៈ សុខៈ ពលៈ កុំបីឃ្លៀងឃាតឡើយ ។

មាតិកា

ទំព័រ

សេចក្ដីផ្ដើម... ១

ជំពូកទី១

សញ្ញាណទូទៅនៃសន្តតិកម្មតាមច្បាប់

ផ្នែកទី១៖ ការកំណត់ខ្លឹមសារនៃការស្នងមត៌កតាមច្បាប់ ៤
១.១. និយមន័យ... ៤
១.២. ចរិតលក្ខណៈនៃការស្នងមត៌កតាមច្បាប់............................. ៥
ផ្នែកទី២៖ អំពីអ្នកស្នង.. ៥
២.១. លក្ខខណ្ឌនៃការទទួលសិទ្ធិជាសន្តតិជន............................. ៦
២.១.១. ករណីសន្តតិជនស្ថិតក្នុងស្ថានភាពជាទារកក្នុងគភ៌ ៦
២.១.២. ករណីសន្តតិជនជារូបវន្តបុគ្គល.......................................៧
២.២. លំដាប់នៃសន្តតិជន... ៩
២.៣. ការសម្រួលចំណែករបស់សន្តតិជនតាមច្បាប់...........................១១
២.៣.១. អ្នកទទួលផលប្រយោជន៍ពិសេស ១១
២.៣.២. ករណីភាគនៃវិភាគទាន...១៥
២.៤. ការផ្ដាច់សិទ្ធិជាសន្តតិជន ១៦
២.៤.១. ករណីអភ័ព្វបុគ្គល...១៦
២.៤.២. ករណីបុគ្គលដែលត្រូវផ្ដាច់ចេញពីសន្តតិកម្ម...........................១៧
ផ្នែកទី៣៖ ការយល់ព្រម និងការបោះបង់ចោលសន្តតិកម្មតាមច្បាប់.....................១៩
៣.១. ការយល់ព្រមទទួលយកសន្តតិកម្ម ១៩
៣.១.១. ការយល់ព្រមទទួលយកទាំងស្រុង ២០
៣.១.២. ការយល់ព្រមទទួលយកដោយមានកម្រិត.............................២១
៣.២. ការបោះបង់ចោលសន្តតិកម្មតាមច្បាប់................................. ២២
ផ្នែកទី៤៖អំពីស្ថានភាពពិសេសនៃសន្តតិកម្មតាមច្បាប់..................................២២

៤.១. អំពីនត្តិភាពនៃសន្តតិជន..២៣
៤.១.១. នីតិបុគ្គលមត៌ក ២៣
៤.១.២. ចំណែកចំពោះជនដែលមាននិស្ស័យពិសេស..២៤
៤.១.៣. មត៌កដែលក្លាយជារដ្ឋ ២៤
៤.២. អំពីបដិទាននៃសន្តតិកម្ម.. ២៥

ជំពូកទី២

ការអនុវត្តនៃសន្តតិកម្មតាមច្បាប់

ផ្នែកទី១៖ របបនៃការគ្រប់គ្រង និងការបែងចែកសន្តតិកម្មតាមច្បាប់.. ២៧
១.១. របបនៃការគ្រប់គ្រង ២៧
១.២. ការបែងចែកសន្តតិកម្មតាមច្បាប់ ២៨
១.២.១. ការបែងចែកសន្តតិកម្មតាមការព្រមព្រៀង..២៩
១.២.២. ការបែងចែកសន្តតិកម្មតាមផ្លូវតុលាការ...៣០
ផ្នែកទី២ ៖ នីតិវិធីនៃការប្តឹងទាមទារមត៌ក ៣១
២.១. របៀបនៃការដាក់ពាក្យសុំ ៣១
២.១.១. ចំណុចដែលត្រូវសរសេរក្នុងពាក្យសុំបែងចែកមត៌ក...៣១
២.១.២. ភាគី និង អ្នកតំណាង...៣៣
២.២. សមត្ថកិច្ចសាលាជម្រះក្តី.. ៣៦
២.២.២. ពន្ធដាក់ពាក្យសុំ...៣៦
២.២.៣. ការទទួល និងពិនិត្យពាក្យសុំ..៣៦
២.២.៤. នីតិវិធីត្រៀមសម្រាប់ការទាញហេតុផល និង ការទាញហេតុផលដោយផ្ទាល់មាត់.................៣៨
២.២.៥. ការចេញដីកាសម្រេច ៣៨
សេចក្តីសន្និដ្ឋាន..៤០
អនុសាសន៍ ៤២
ឯកសារយោង
ឧបសម្ព័ន្ធ

សេចក្តីផ្តើម

សេចក្ដីផ្ដើម

ការកើតមាន ក៏ដូចជាការប្រើប្រាស់នូវរបបសន្តតិកម្ម មិនមែនទើបតែមាននាពេលបច្ចុប្បន្ននោះទេ ពោលគឺវាបានកើតឡើងតាំងពីយូរលង់ណាស់មកហើយ ដែលវាត្រូវបានគេប្រើប្រាស់រហូតក្លាយទៅជាទំនៀមទំលាប់ និងមានការប្រែប្រួលពីមួយសម័យកាលទៅមួយសម័យកាល ។ ជាក់ស្ដែងកាលពីសម័យបុរាណ គឺគ្មានការចែងច្បាស់លាស់ពីរបៀបនៃការបែងចែកមត៌កទៅឱ្យសាច់ឈាម ខ្សែលោហិតនោះទេ តែផ្ទុយទៅវិញនាសម័យដែលស្ដេចគ្រងរាជ្យ គឺនៅពេលដែលទ្រង់ចូលទីវង្គត់ទៅ ទ្រង់ក៏បានធ្វើការដាក់រាជ្យទៅឱ្យបុត្ររបស់ទ្រង់ដើម្បីបន្តនូវតួនាទី នឹងធ្វើការដឹកនាំប្រទេសបន្តពីទ្រង់ តែក្នុងនោះបណ្ដាំមត៌កជាលាយលក្ខណ៍អក្សរ ក៏ដូចជាការផ្ដែផ្ដាំ គឺមិនមានការបែងចែកទ្រព្យបន្តទៅឱ្យប្រពន្ធ ឬបងប្អូនឡើយ ។ ដោយសារតែនាសម័យបុរាណការផ្ទេរមត៌ក គឺត្រូវមានការគោរពនូវឆន្ទៈរបស់អ្នកស្លាប់ជាចាំបាច់ បើទោះបីជាវាគ្មាននូវភាពយុត្តិធម៌ចំពោះខ្សែលោហិតឯទៀតក៏ដោយ ក៏នៅតែគោរព និងប្រតិបត្តិតាមយ៉ាងល្អ ។ ការអនុវត្តបែបនេះពីមួយសម័យកាលទៅមួយសម័យកាលទើបធ្វើឱ្យប្រទេសកម្ពុជាមានការលេចឡើងច្បាប់ដំបូងគេនៅក្នុងក្រមរដ្ឋប្បវេណីឆ្នាំ ១៩២០ បានធ្វើការកែប្រែទំលាប់នៃការបែងចែកទ្រព្យពីសម័យបុរាណដែលគ្មានមូលដ្ឋានគ្រឹះច្បាស់លាស់ ដោយយល់ឃើញថានៅសម័យមុនការបែងចែកទ្រព្យសម្បត្តិគឺ ធ្វើតែទៅតាមអារម្មណ៍របស់មតកជន ដែលធ្វើឱ្យការបែងចែកនេះមិនមានភាពស្មើភាពគ្នារវាងសន្តតិជន ពោលគឺកូនណាដែលមតកជនស្រឡាញ់ជាងគេនោះប្រកដជាបានទ្រព្យពីមតកជននោះជាក់ជាពុំខាន ។

ជាងនេះទៅទៀតដោយសារតែប្រទេសកម្ពុជាបានឆ្លងកាត់នៅសង្គ្រាម ការផ្លាស់ប្ដូររបបនយោបាយឥតឈប់ឈរទើបបានធ្វើឱ្យវិស័យគតិយុត្តក្នុងប្រទេសកម្ពុជាមានភាពទន់ខ្សោយ ។ ក្នុងឆ្នាំ ១៩៧៥ ដល់ ១៩៧៩ (របបកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ) គឺជារបបមួយដែលធ្វើឱ្យប្រទេសកម្ពុជាបានឆ្លងកាត់របបដ៏ខ្មៅងងឹត និងបានធ្វើឱ្យប្រជាជនបាក់ស្បាត មិនតែប៉ុណ្ណោះរបបដឹកនាំដ៏ព្រៃផ្សៃមួយនេះបានបំផ្លាញប្រទេសជាតិខ្លួនឱ្យទទួលរងនៅភាពខ្ទេចខ្ទី គ្មានសល់លើគ្រប់វិស័យ ។ ការរស់នៅរបស់ប្រជាជននាសម័យកាលនោះ រស់នៅជាអង្គការគ្មាននូវទ្រព្យសម្បត្តិឯកជន គ្មានសិទ្ធិកាន់កាប់លើអចលនវត្ថុ គ្មានការផ្ទេរ គ្មានការធ្វើសន្តតិកម្ម ។ ប័ណ្ណកម្មសិទ្ធិដែលមានពីមុនត្រូវបានលុបបំបាត់ចោល រហូតដល់ថ្ងៃ ៧ មករា ១៩៧៩ ដែលជាថ្ងៃដែលប្រជាពលរដ្ឋបានរួចផុតពីនរកលើដែនដីកំណើតខ្លួន ពេលនោះអចលនវត្ថុមានភាពទូលំទូលាយ និងដោយហេតុប្រជាជននៅសល់អារម្មណ៍ភ័យខ្លាចផងនោះ ទើបមិនមានការគិតគូរពីកម្មសិទ្ធិលើទ្រព្យសម្បត្តិអ្វីទេ ។ មួយវិញទៀតប្រទេសជាតិត្រូវបានរងនូវការបំផ្លិតបំផ្លាញដែលជាហេតុដែលធ្វើឱ្យប្រព័ន្ធគតិយុត្តិនាសម័យនោះនៅមិនទាន់មានការលូតលាស់នៅឡើយ ។ ដូចនេះប្រជាជនមិនមានសិទ្ធិឯកជនទៅលើដីធ្លីដែលខ្លួនមាននោះឡើយ ដោយប្រជាជន

ម្នាក់មានសិទ្ធិរស់នៅ អាស្រ័យផល តែគ្មានសិទ្ធិចាត់ចែងទិញ លក់ បញ្ចាំ គ្មានសិទ្ធិផ្ទេរបន្តទៅឱ្យកូនចៅនោះទេ។

រហូតដល់ឆ្នាំ ១៩៨៩ ប្រទេសកម្ពុជាមានការធ្វើវិសោធនកម្មរដ្ឋធម្មនុញ្ញ ដែលនាំឱ្យមានការចាប់ផ្ដើមប្រគល់សិទ្ធិកាន់កាប់អចលនវត្ថុទៅឱ្យប្រជាពលរដ្ឋ ក្នុងការកាន់កាប់ដីធ្លីឯកជន ក៏ដូចជាមានសិទ្ធិផ្ដាច់មុខទៅលើអចលនវត្ថុដែលខ្លួនបានកាន់កាប់ ។ មិនតែប៉ុណ្ណោះ ដំណើរការនៃការបង្កើតច្បាប់នៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជាមានការវិវត្ត ក៏ដូចជាកែប្រែនូវចំនុចខ្វះខាតដែលមានកន្លងមក ជាក់ស្ដែងនៅថ្ងៃទី២៨ ខែតុលា ឆ្នាំ១៩៨៩ ច្បាប់ស្ដីពីអាពាហ៍ពិពាហ៍ និងគ្រួសារបានលេចរូបរាងឡើង ដោយសារតែជាតម្រូវការសង្គម ក៏ដូចជាការផ្លាស់ប្ដូររបបដឹកនាំ បានធ្វើឱ្យមានការកែទម្រង់ច្បាប់ជាបន្តបន្ទាប់ ជាហេតុនាំឱ្យមានការបង្កើតច្បាប់ភូមិបាល ឆ្នាំ ២០០១ ។ ការវិវត្តសន្សឹមៗនៃច្បាប់បានធ្វើឱ្យប្រជាពលរដ្ឋមានសិទ្ធិក្លាយខ្លួនជាម្ចាស់កម្មសិទ្ធិករ មានប័ណ្ណកម្មសិទ្ធិសំគាល់អចលនវត្ថុដែលចេញចំពោះម្ចាស់កម្មសិទ្ធិ មានការផ្ទេរសិទ្ធិត្រឹមត្រូវស្របតាមច្បាប់ ។ ជាពិសេសជាងនេះទៅទៀត សភាបានបញ្ញត្តិពីនីតិវិធីនៃការបែងចែងទ្រព្យសម្បត្តិ នៅក្នុងក្រមរដ្ឋប្បវេណីឆ្នាំ ២០០៧ ការបែងចែងត្រូវអនុវត្តតាមក្រមរដ្ឋប្បវេណី ដែលបានចែងយ៉ាងលម្អិតពីបុគ្គលដែលមានសិទ្ធិក្លាយខ្លួនជាសន្តតិជនបន្ទាប់ពីមរណភាពរបស់មតកជន ក្នុងនោះផងដែរមិនមែនមានតែកូនប៉ុណ្ណោះទេដែលមានសិទ្ធិជាសន្តតិជនដូចទៅនឹងការអនុវត្តកាលពីសម័យបុរាណនោះទេ តែផ្ទុយទៅវិញ សហព័ទ្ធរបស់មតកជន បងប្អូន ឪពុកម្ដាយចៅ ក្មួយសុទ្ធតែមានសិទ្ធិឡើងស្នងនូវសន្តតិកម្មបានទៅតាមចំណែក និងលំដាប់របស់ពួកគេ ។ យើងឃើញថាការបែងចែកទ្រព្យសម្បត្តិនៅសម័យមុនគឺធ្វើឡើងតាមអារម្មណ៍ ភាពយកចិត្តទុកដាក់ស្រឡាញ់ថ្នាក់ថ្នមទៅលើកូនណាកូននោះប្រាកដជាទទួល ប៉ុន្តែដោយច្បាប់មើលឃើញពីភាពអយុត្តិធម៌នៅចំនុចនេះ ទើបច្បាប់ដើរតួយ៉ាងសំខាន់ក្នុងការបែងចែកករណីដែលមតកជនគ្មានបន្សល់នៅបណ្ដាំ ។ មួយវិញទៀតច្បាប់ក៏បានទុកសិទ្ធិមួយផ្នែកទៅឱ្យសន្តតិជន ក្នុងការទទួលបោះបង់សន្តតិកម្ម ថែមទាំងមានការសម្រួលនូវចំណែកមត៌កដើម្បីជាភាពអព្យាក្រឹត្យចំពោះសហសន្តតិជន ។

លើសពីនេះទៅទៀតសកម្មភាពដែលកើតចេញពីបុគ្គលដែលមាននិស្ស័យពិសេសជាមួយមតកជនក៏មានសិទ្ធិទទួលការតមស្នងពីមត៌ករបស់មតកជនផងដែរ ។ ដូចទៅក្នុងករណីដែលមត៌ករបស់មតកជនពុំមានសន្តតិជនដើម្បីបន្តនូវសិទ្ធិ និងកាតព្វកិច្ច ការបែងចែកមត៌កត្រូវបានចែកទៅឱ្យជនដែលមាននិស្ស័យពិសេស ប៉ុន្តែបើគ្មានជនដែលមាននិស្ស័យពិសេសទេនោះ មត៌កទាំងអស់នឹងត្រូវធ្លាក់ទៅជាទ្រព្យរដ្ឋ ។ បើទោះបីជាមានការចែងច្បាស់លាស់យ៉ាងណាក៏ដោយ ក៏នៅតែមានអ្នកមួយចំនួនមានចម្ងល់ទាក់ទងទៅនឹង ការអនុវត្តសន្តតិកម្មរបស់សន្តតិជន ក៏ដូចជាការស្នងមត៌កតាមច្បាប់នៅក្នុងព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាមានលក្ខណៈបែបណា និងអនុវត្តនៅពេលណា ? ហើយសន្តតិជនម្នាក់ៗមានសិទ្ធិបែបណាខ្លះនៅក្នុងសន្តតិកម្មដែលខ្លួនមានចំណែក ?

ដើម្បីពន្យល់ឱ្យកាន់តែច្បាស់ ក៏ដូចជាស៊ីជម្រៅទៅលើប្រធានបទ "ការស្នងមត៌កតាមច្បាប់នៅក្នុងព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា" និងខ្លឹមសារពាក់ព័ន្ធនៃក្រមរដ្ឋប្បវេណីឱ្យមានភាពច្បាស់លាស់ យើងខ្ញុំបានកំណត់ការសិក្សាស្រាជ្រាវដូចខាងក្រោម ៖

ជំពូកទី១៖ សញ្ញាណទូទៅនៃសន្តតិកម្មតាមច្បាប់

ជំពូកទី២៖ ការអនុវត្តនៃសន្តតិកម្មតាមច្បាប់

ជំពូកទី១

សញ្ញាណទូទៅនៃសន្តតិកម្មតាមច្បាប់

ជំពូកទី១

សញ្ញាណទូទៅនៃសន្តតិកម្មតាមច្បាប់

សន្តតិកម្ម គឺជាការផ្ទេរនូវបេតិកភណ្ឌ សិទ្ធិ និងករណីយកិច្ច ទ្រព្យសម្បត្តិ និងបំណុល។ ប៉ុន្តែចំពោះសិទ្ធិ និងករណីយកិច្ចណាដែលមានលក្ខណៈផ្តាច់មុខ គឺមិនអាចជាកម្មវត្ថុនៃកិច្ចសន្យាបានឡើយ។ ជាក់ស្តែងសិទ្ធិទាំងឡាយណាដែលទាក់ទងទៅនឹងជនាភាព ឬជីវិតនៃមតកជន មិនអាចបន្តតាមសន្តតិកម្មបានទេ ដូចជាប្រាក់សោធននិវត្ត និងផលុបភោគជាដើម។ ដូចគ្នានេះដែរ ចំពោះទ្រព្យសម្បត្តិទាំងឡាយណាដែលត្រូវបានចាត់ទុកជារតនសម្បត្តិរបស់គ្រួសារ ចេតិយ ឬវត្ថុសម្រាប់ជំនឿសាសនាជាដើម មិនស្ថិតនៅក្រោយវិធាន ឬបទប្បញ្ញត្តិទូទៅនៃការផ្ទេរសន្តតិកម្មនោះទេ ដោយហេតុថាទ្រព្យសម្បត្តិ ឬវត្ថុទាំងនេះ មានលក្ខណៈពិសេសរបស់ខ្លួន ។ ហេតុនេះ ការបែងចែករបស់ទាំងនេះតាមសន្តតិកម្មអាចផ្អែកទៅលើការពិចារណាថាតើបុគ្គលនោះមានចំណងខ្លាំងជាមួយនឹងទ្រព្យនោះ ឬមានលក្ខណៈសម្បត្តិ ល្អជាងគេក្នុងការទទួលទ្រព្យទាំងនេះ។ ជាក់ស្តែងបើយោងទៅតាមក្រមរដ្ឋប្បវេណីឆ្នាំ ២០០៧ មាត្រា ១១៤៧ បានបញ្ញត្តិថា "ចំពោះកម្មសិទ្ធិលើវត្ថុសម្រាប់ជំនឿសាសនា និងចេតិយ ឬចលនវត្ថុដែលជារតនសម្បត្តិគ្រួសារនៃបុព្វជន បើមានជនដែលត្រូវទទួលបន្តកម្មសិទ្ធិទាំងនោះ ដូចជាជនដែលត្រូវដឹកនាំពិធីបុណ្យនៃបុព្វជន ដោយយោងទៅតាមការកំណត់របស់មតកជន ជននោះត្រូវទទួលបន្ត។ បើមតកជនពុំបានកំណត់ទេ ជនដែលត្រូវដឹកនាំពិធីបុណ្យនៃបុព្វជនត្រូវទទួលបន្តនូវកម្មសិទ្ធិទាំងនោះ ដោយយោងតាមទំនៀមទម្លាប់។ ប្រសិនបើទំនៀមទម្លាប់មិនច្បាស់លាស់ទេតុលាការត្រូវកំណត់ជនដែលត្រូវទទួលបន្តនោះ"។

នៅពេលណាដែលមតកជនមិនបានបន្សល់ទុកនូវបណ្តាំ (មតកសាសន៍) ឬក៏មិនបានផ្តែផ្តាំដល់កូនចៅទេនោះ ការអនុវត្ត ក៏ដូចជាចាត់ចែងនូវទ្រព្យសម្បត្តិរបស់ជនដែលបានទទួលមរណភាពនោះត្រូវបានគោរពទៅតាមការបញ្ញត្តិរបស់ច្បាប់។

- កាលបរិច្ឆេទធ្វើសន្តតិកម្ម៖ គឺជាកាលបរិច្ឆេទនៃការស្លាប់របស់មតកជន ជាគោលការណ៍ដែលផ្អែកទៅលើលិខិតមរណភាពរបស់មតកជន ។ អនុលោមតាមមាត្រា២ នៃអនុក្រឹត្យលេខ ១០៣ អនក្រ បកចុះថ្ងៃទី ២៩ ខែធ្នូ ឆ្នាំ ២០០០ ស្តីពីអត្រានុកូលដ្ឋាន ដែលជាសំបុត្រអត្រានុកូលដ្ឋានរួមមានសំបុត្រកំណើត សំបុត្រអាពាហ៍ពិពាហ៍ និងសំបុត្រមរណភាព។ [1]
- ការកំណត់កាលបរិច្ឆេទ៖ កាលបរិច្ឆេទនៃមរណភាពជាក់លាក់របស់មតកជន គឺយកតាមលិខិតមរណភាពដែលចេញដោយមន្ត្រីអត្រានុកូលដ្ឋានជាថ្ងៃដែលអាចចាប់ផ្តើមបើកសន្តតិកម្មរបស់មតកជន។

[1] សៀវភៅ លក្ខខណ្ឌទូទៅនៃសន្តតិកម្ម និងសន្តតិកម្មតាមច្បាប់ រៀបរៀងដោយ លោក ជ័យ រិទ្ធី ដោយ បណ្ណាល័យច្បាប់

ចំពោះករណីបាត់ខ្លួន សន្តតិកម្មរបស់ជនដែលបាត់ខ្លួនត្រូវចាប់ផ្តើមបើកនៅក្រោយថ្ងៃប្រកាសសាលក្រមស្ថាពរពីបុគ្គលបាត់ខ្លួនដែលសាលក្រមនេះមានតម្លៃស្មើសំបុត្រមរណភាព។ ចំពោះករណីអវត្តមានដីកាប្រកាសពីការបាត់ខ្លួនជាស្ថាពរ ។ ករណីពិសេសចំពោះអ្នកនាវានិកនៅស្ថួតនិក (យានអវកាសគោចរ) នៅពេលដែលយានអវកាសបានបាត់ដំណឹង ការអវត្តមានរបស់នាវានិកទាំងនោះត្រូវសន្មត់បីខែក្រោយពេលនៃកាលបរិច្ឆេទផ្តល់ដំណឹងចុងក្រោយពីយានអវកាសបានចាក់ចេញផុតពីភពផែនដី ។[2]

- ទីកន្លែងបើកសន្តតិកម្មៈ ទីកន្លែងដែលមរណភាពរបស់មតកជន គឺជាទីកន្លែងដែលសន្តតិកម្មត្រូវកំណត់បើកដែលមានកំណត់នៅក្នុងក្រមរដ្ឋប្បវេណី ។ វិធាននេះមានតម្លៃអនុវត្តមិនថាមរណភាពទេ អវត្តមាន និងការបាត់ខ្លួនផងដែរ ។ ក្រៅពីលំនៅដ្ឋានខាងឆន្ទៈ គឺមានលំនៅដ្ឋានតាមច្បាប់កំណត់ផងដែរ។[3]

ផ្នែកទី១៖ ការកំណត់ខ្លឹមសារនៃការស្នងមត៌កតាមច្បាប់

១.១. និយមន័យ

សន្តតិកម្ម ត្រូវបានឱ្យនិយមន័យថាជា ការផ្ទេរទ្រព្យសម្បត្តិទាំងឡាយណារបស់បុគ្គលណាម្នាក់ ដែលបានទទួលមរណភាព ទៅឱ្យបុគ្គលម្នាក់ ឬច្រើននាក់ ក្នុងឋានៈជាសន្តតិជន ឬអ្នកស្នងពីបុគ្គលដែលទទួលមរណភាពនោះ ដែលអាចជាការផ្ទេរតាមឆន្ទៈរបស់មតកជន (បុគ្គលដែលបានទទួលមរណភាព) ឬតាមផ្លូវច្បាប់ ។ ពោលគឺ សន្តតិកម្ម ត្រូវចាប់ផ្តើមដោយមរណភាពរបស់មតកជន ហើយត្រូវធ្វើតាមដោយផ្អែកទៅតាមបញ្ញត្តិនៃច្បាប់ ឬដោយផ្អែកតាមឆន្ទៈរបស់មតកជន។ ក្នុងន័យនេះពាក្យថា "ទ្រព្យសម្បត្តិ" របស់មតកជនសំដៅទៅលើទ្រព្យទាំងស្រុង ទាំងទ្រព្យសកម្ម និងទ្រព្យអកម្ម (បំណុល)។

សន្តតិកម្មតាមច្បាប់ (ការស្នងមត៌កតាមច្បាប់) គឺជាទម្រង់នៃសន្តតិកម្មដែលត្រូវអនុវត្តទៅតាមការកំណត់របស់បញ្ញត្តិនៃច្បាប់ពាក់ព័ន្ធនឹងសន្តតិជន នៅក្នុងករណីដែលមត៌កជនមិនបានធ្វើបណ្តាំមត៌ក (មត៌កសាសន៍) ហើយសហសន្តតិជនមិនអាចព្រមព្រៀងគ្នាតាមការពិភាក្សា ។ សន្តតិកម្មតាមច្បាប់ត្រូវបានតាក់តែងឡើង ដោយគតិទៅដល់យុត្តិធម៌រវាងញាតិដែលត្រូវបានកំណត់ថាជា "សន្តតិជន" ។

រាល់ការបែងចែកចំណែកមត៌កទាំងអស់របស់មតកជន គឺត្រូវអនុវត្តទៅតាមការបញ្ញត្តិរបស់ច្បាប់ជាកំហិតមួយវិញទៀតមូលហេតុដែលនាំឱ្យមានការបែងចែកមត៌កទៅតាមការកំណត់របស់ច្បាប់នោះ បណ្តាលមកពីមតកជនពុំបានធ្វើបណ្តាំ និងក្នុងករណីដែលមតកជនបានធ្វើនូវបណ្តាំមត៌ក (មតកសាសន៍) ប៉ុន្តែវាគ្មាន

[2] សៀវភៅ នីតិបេតិកភណ្ឌគ្រួសារ អ្នកនិពន្ធ សាស្ត្រាចារ្យ ស្រី វណ្ណធី ទំព័រ ១៣៥

[3] សៀវភៅ នីតិបេតិកភណ្ឌគ្រួសារ អ្នកនិពន្ធ សាស្ត្រាចារ្យ ស្រី វណ្ណធី ទំព័រ ១៣៦

សុពលភាពគតិយុត្តនោះទេ ដែលមកពីមិនត្រឹមត្រូវ ឬមិនស្របទៅតាមច្បាប់ នោះការបែងចែកមត៌កត្រូវប្រើវិធីនៃការបែងចែកមត៌ក ដូចជាការកំណត់នូវចំណែកមត៌ក វិធីក្នុងការសម្រួលចំណែកមត៌ក កំណត់អំពីជនដែលត្រូវទទួលមត៌ក កំណត់ពីចំណែកមត៌កដែលត្រូវបានទទួលរបស់សន្តតិជននីមួយៗ និងព្រមទាំងរបៀបនៃការបែងចែកមត៌កនៅក្នុងក្រមនេះ។

១.២. ចរិតលក្ខណៈនៃការស្នងមត៌កតាមច្បាប់

ចរិតលក្ខណៈនៃការស្នងមត៌កតាមច្បាប់ ឬសន្តតិកម្មតាមច្បាប់ គឺវាមានលក្ខណៈចាប់បង្ខំដោយហេតុថា គ្រប់បញ្ញត្តិដែលបានកំណត់នៅក្នុងច្បាប់ទាំងអស់ ត្រូវតែគោរព និងអនុវត្តជាចាំបាច់ ពោលគឺមានន័យថាសន្តតិជនទាំងអស់មិនអាចកែប្រែលំដាប់នៃសន្តតិជនដែលច្បាប់បានកំណត់រួចហើយនោះទេ។ លើសពីនេះទៅទៀត ច្បាប់មានលក្ខណៈចាប់បង្ខំឱ្យអនុវត្ត ប៉ុន្តែក្នុងលក្ខខណ្ឌមួយចំនួន ដូចជាច្បាប់ស្តីពីសន្តតិកម្ម និងក្រមរដ្ឋប្បវេណីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ក៏បានទុកនូវចន្លោះមួយផ្អែកទៅឱ្យសន្តតិជនផងដែរ ។ ពោលគឺ មានសន្តតិកម្ម មានការស្នងនូវសន្តតិកម្មនេះ ជាក់ស្តែងដូចគ្នាទៅនឹងមតកជនបានធ្វើនូវការផ្ទេរមត៌ក ទៅឱ្យទាយាទ ឬអ្នកស្នងបន្តដែលជាសន្តតិជន ។ ការផ្ទេរនេះ អាចជាឆន្ទៈរបស់មតកជន ប៉ុន្តែក្នុងន័យនេះ គឺមតកជនមិនបានបង្ហាញឆន្ទៈឡើយ ច្បាប់វិញទេដែលជាអ្នកកំណត់នូវការបែងចែកទាំងចំនួនមត៌ក និងបុគ្គលដែលមានសិទ្ធិអាចធ្វើការឡើងស្នងនូវមត៌ក ។ ទន្ទឹមនឹងនេះផងដែរ សន្តតិជនក៏ទទួលបានសិទ្ធិពីសន្តតិកម្មតាមច្បាប់នេះ ដោយសន្តតិជនមានសិទ្ធិទទួលយក ឬយល់ព្រមឡើងស្នងសន្តតិកម្ម ឬបោះបង់ចោលនូវសន្តតិកម្មដោយផ្អែកទៅលើការយល់ឃើញរបស់សន្តតិជន ឬមូលហេតុផ្សេងទៀតណាមួយ ។ ហេតុនេះហើយដែលសន្តតិកម្មតាមច្បាប់មានការគោរពនូវឆន្ទៈរបស់សន្តតិជន មួយវិញទៀត សន្តតិកម្មតាមច្បាប់នេះមានផលវិជ្ជមានជាច្រើន បើទោះបីជាមតកជនមិនបានបង្ហាញឆន្ទៈរបស់ខ្លួនក៏ដោយ ដោយច្បាប់បានកំណត់ពីលំដាប់នៃសន្តតិជន របៀបនៃការបែងចែក ការសម្រួលនូវចំណែកមត៌កដើម្បីសមាមាត្រគ្នាចំពោះសហសន្តតិជន និងបង្ការករណីមានវិវាទមត៌ក ។

ផ្នែកទី២៖ អំពីអ្នកស្នង

បុគ្គលដែលត្រូវទទួលបន្តនូវមត៌ក ហៅថា សន្តតិជន ជាជនដែលត្រូវទទួលបន្តនូវសិទ្ធិ និងករណីយកិច្ចរបស់មតកជនតាមរយៈសន្តតិកម្ម។ សន្តតិជនត្រូវទទួលបន្តនូវសិទ្ធិ និងកាតព្វកិច្ចទាំងអស់ ដែលស្ថិតនៅក្រោមទ្រព្យសម្បត្តិរបស់មតកជន ចាប់ពីពេលដែលចាប់ផ្តើមសន្តតិកម្មលើកលែងតែសិទ្ធិ និងករណីយកិច្ចផ្តាច់មុខរបស់មតកជន។ ក្នុងនោះសន្តតិជន ក៏មានសិទ្ធិក្នុងការបោះបង់នូវមត៌កនោះចោលផងដែរ

ទៅតាមលក្ខខណ្ឌ និងពេលវេលាដែលបានកំណត់ដោយច្បាប់។ តាមច្បាប់បើក្នុងករណីដែលគ្មានសន្តតិជន និងជនដែលមាននិស្ស័យពិសេសនោះទេ មត៌កទាំងអស់ត្រូវក្លាយទៅជាទ្រព្យសម្បត្តិរបស់រដ្ឋ។

២.១. លក្ខខណ្ឌនៃការទទួលសិទ្ធិជាសន្តតិជន

មិនមែនគ្រប់បុគ្គលទាំងអស់សុទ្ធតែអាចក្លាយជាសន្តតិជននោះទេ យោងតាមច្បាប់ដើម្បីអាចមានលក្ខណៈសម្បត្តិជាសន្តតិជនបានត្រូវតែជាជនមានជីវិតរស់នៅនាពេលចាប់ផ្តើមសន្តតិកម្ម ក្រៅពីអភ័ព្វបុគ្គល និងបុគ្គលដែលត្រូវបានកាត់ផ្តាច់ចេញពីមត៌ក ឬជាទារកក្នុងគ៌ក ប្រសិនបើទារកនោះមានជីវិតនៅពេលកើតមាននៅពេលក្រោយ។

ចំពោះសន្តតិជនដែលពុំមានសញ្ញាតិខ្មែរ ក៏ជាបុគ្គលដែលមានលក្ខណៈសម្បត្តិគ្រប់គ្រាន់ជាសន្តតិជនផងដែរ ប៉ុន្តែពុំអាចទទួលដីធ្លីតាមរយៈសន្តតិកម្ម ឬអច្ច័យទានបានទេ ដោយហេតុថាជនបរទេសដែលពុំមានសញ្ញាតិខ្មែរ ត្រូវបានកម្រិតសិទ្ធិទទួល ឬកាន់កាប់ដីធ្លី ។

២.១.១. ករណីសន្តតិជនស្ថិតក្នុងស្ថានភាពជាទារកក្នុងគភ៌

ទារកនៅគភ៌ គឺសំដៅទៅលើទារកដែលនៅក្នុងគភ៌នាពេលដែលចាប់ផ្តើមសន្តតិកម្ម បើទារកនោះមានកំណើតនៅពេលក្រោយ អាចទទួលមត៌ក ដោយសន្តតិកម្មនោះបាន មួយវិញទៀតបើទារកដែលនៅក្នុងគភ៌នាពេលដែលម្ចាស់បណ្តាំ បានទទួលមរណភាព បើទារកនោះមានកំណើតនៅពេលក្រោយ អាចទទួលអានុភាពនៃបណ្តាំនោះបាន។[4]

នៅក្នុងបញ្ញត្តិច្បាប់នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណីបារាំង មាត្រា ៧២៥ ចំណុចទី១ បានចែងថាកូនដែលមិនទាន់មកចាប់កំណើតគ្មានសមត្ថភាពឡើងស្នងមត៌កទេ គឺមិនអាចប្រព្រឹត្តិទៅបានទេចំពោះដែលមិនមានអត្ថិភាពនៃកំណើតឡើងមកទទួលមត៌ក ។[5] ដោយឡែកមានតែកូនដែលបានមកចាប់កំណើតហើយមិនទាន់កើត ដែលនៅក្នុងផ្ទៃម្តាយជាគភ៌ នៅក្នុងអំឡុងពេលនោះសន្តតិកម្មរបស់មតកជនដែលជាឪពុកនៃកូននោះត្រូវបានបើកគភ៌នោះត្រូវបានចាត់ទុកជាសន្តតិជនគ្រប់គ្រាន់ក្នុងការស្នង ។ ទារកមានជីវិតនៅក្នុងផ្ទៃម្តាយ មុនពេលកើតចេញត្រូវបានចាត់ទុកដូចជាក្មេងនោះបានកើតចេញមកហើយ ដើម្បីមកទទួលយកផលប្រយោជន៍ដែលខ្លួនមានសិទ្ធិនឹងទទួល ។ ដូច្នេះមានការទទួលស្គាល់ដោយច្បាប់នូវសម្បទារបស់ទារកក្នុងគភ៌មានសិទ្ធិឡើងមកស្នងមត៌កជាសច្ចាធារណ៍មួយស្របទៅនឹងផលប្រយោជន៍របស់ទារកនោះ ។

សច្ចធារណ៍ជាកូនរបស់បុរសជាប្តីនៃម្តាយលុះត្រាតែ កូនដែលបានកើតនៅក្រោយអំឡុងពេល ១៨០ (មួយរយប៉ែតសិប) ថ្ងៃ គិតចាប់ពីថ្ងៃដែលអាពាហ៍ពិពាហ៍ត្រូវបានបង្កើតឡើង ឬអំឡុងពេល ៣០០ (បីរយ) ថ្ងៃ

---

[4] មាត្រា៩ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ឆ្នាំ២០០៧

[5] សៀវភៅ នីតិបេតិកភណ្ឌគ្រួសារ អ្នកនិពន្ធ សាស្ត្រាចារ្យ ស្រី វណ្ណធី ទំព័រ ១៤៤ និង ១៤៥

គិតចាប់ពីដែលបានរំលាយ ឬលុបចោលអាពាហ៍ពិពាហ៍ត្រូវសន្មតថាមានគភ៌នៅក្នុងពេលដែលមានចំណង អាពាហ៍ពិពាហ៍នោះ ។[6] ដូច្នេះហើយកូននេះមានសិទ្ធិឡើងស្នងមត៌កពីមតកជនដែលជាឪពុកខ្លួន។

ក្នុងករណីដែលទារកបានស្លាប់នៅក្នុងផ្ទៃម្ដាយ ឬកើតពីផ្ទៃម្ដាយហើយតែគ្មានជីវិតមុនពេលបើកសន្តតិកម្មនោះមានន័យថាកូននោះអសមត្ថភាពក្នុងការឡើងស្នងមត៌ក និងទទួលផលប្រយោជន៍ដែលពាក់ព័ន្ធនឹងខ្លួនឡើយ ។

ឧទាហរណ៍ ៖ លោក X ជាឪពុក (មតកជន) និងនាង Y ជាម្ដាយបានពរពោះកូន Z ក្នុងផ្ទៃ ដោយក្នុងថ្ងៃទី១ ខែមិថុនា ឆ្នាំ ២០២០ លោក X បានទទួលមរណភាព ។ Z បានកើតនៅក្នុងថ្ងៃ ២២ ខែ តុលា ឆ្នាំ ២០២០ ដោយទារក Z បានកើតមកដោយសុវត្ថិភាព ដូច្នេះ Z មានសិទ្ធិទទួលបាននូវសន្តតិកម្មតាមចំណែករបស់ខ្លួនក្រោមការមើលថៃ និងគ្រប់គ្រងរបស់ Y ដែលជាម្ដាយរហូតណា Z បានចម្រើនវ័យគ្រប់នីតិភាព ។ ប៉ុន្តែផ្ទុយទៅវិញ បើ Z បានបាត់បង់ជីវិតនាពេលកើតមកនោះសិទ្ធិរបស់ Z ដែលជាសន្តតិជនត្រូវបានបាត់បង់។

២.១.២. ករណីសន្តតិជនជារូបវ័ន្តបុគ្គល

រូបវ័ន្តបុគ្គល គឺសំដៅទៅលើបុគ្គលដែលមានសម្ថតភាពតាមផ្លូវច្បាប់ ដែលអាចក្លាយជាប្រធាននៃសិទ្ធិ និងកាតព្វកិច្ច ហើយប្រធាននៃសិទ្ធិ និងកាតព្វកិច្ចកើតឡើងនៅពេលដែលបុគ្គលនោះចាប់កំណើត និងរលត់ទៅវិញនៅពេលដែលបុគ្គលនោះបានស្លាប់បាត់បង់ជីវិត។ រូបវ័ន្តបុគ្គលដែលមានសិទ្ធិជាសន្តតិជន គឺរូបវ័ន្តបុគ្គលដែលមានអាយុចាប់ពី ១៨ (ដប់ប្រាំបី) ឆ្នាំឡើងទៅ និងបុគ្គលដែលទទួលបាននូវអត្តាធិនភាព។ ដោយសារតែរូបវ័ន្តបុគ្គលដែលមានអាយុចាប់ពី១៨ (ដប់ប្រាំបី) ឆ្នាំឡើងទៅ គឺគាត់មានសមត្ថភាពគ្រប់គ្រាន់ក្នុងការគ្រប់គ្រងនូវទ្រព្យសម្បត្តិរបស់ខ្លួន ដោយឡែកក្នុងករណីបុគ្គលដែលមានអាយុក្រោម ១៨ (ដប់ប្រាំបី) ឆ្នាំក៏មានសិទ្ធិក្នុងការគ្រប់គ្រង មើលថែនូវទ្រព្យសម្បត្តិខ្លួនឯងផងដែរ ប៉ុន្តែក្នុងករណីនេះលុះត្រាតែបុគ្គលនោះទទួលបាននូវអត្តាធិនភាព ជាក់ស្ដែងបុគ្គលនោះទើបតែមានអាយុ ១៦ (ដប់ប្រាំមួយ) ឆ្នាំ ប៉ុន្តែគាត់មានមុខរបររកស៊ីមានម្ចាស់ការលើខ្លួនឯង អាចមើលថៃ និងទុកដាក់នូវទ្រព្យសម្បត្តិខ្លួនឯងបាន ហេតុផលនេះហើយច្បាប់បានអនុញ្ញាត្តិឱ្យគាត់ ក្លាយជាសន្តតិជនលើចំណែកមត៌កដែលគាត់ទទួលបាន។

មួយវិញទៀតក្នុងករណីដែលសន្តតិជនជាអនីតិជន៖ បើទោះបីជាសន្តតិជនជាអនីតិជន នៅតែមានសិទ្ធិទទួលនូវផលប្រយោជន៍របស់ខ្លួនតាមរយៈសន្តតិកម្ម ប៉ុន្តែទ្រព្យសម្បត្តិទាំងអស់ត្រូវមានការគ្រប់គ្រងមើលថៃពីបុគ្គលដែលមានអំណាចមេបា ដែលអាចជាម្ដាយ ឬឪពុក ឬក៏ជាអ្នកតំណាងតាមផ្លូវច្បាប់ ក្នុងករណីគ្មានទាំងម្ដាយ និងឪពុក អាចជាអ្នកតំណាងទូទៅដែលច្បាប់បានកំណត់ ។ មិនតែប៉ុណ្ណោះបើករណីមត៌កនៃសន្តតិ

[6] មាត្រា ៩៨៨ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ឆ្នាំ២០០៧

កម្មជា លុយកាកនោះអ្នកដែលគ្រប់គ្រងមើលថែនូវទ្រព្យសម្បត្តិអនីតិជននោះ គ្មានសិទ្ធិយកលុយនោះទៅចាយវាយបានទេ បើមត៌កជាផ្ទះ ឬដីធ្លីវិញនោះក៏មិនមានសិទ្ធិអាចលក់ ឬចាត់ចែងបានទេលុះត្រាតែមានការយល់ព្រមពីតុលាការ ។

ហេតុដូចនេះនៅក្នុងរបបសន្តតិកម្ម មានតែជនដែលមានជីវិតរស់នៅនាពេលចាប់ផ្ដើតសន្តតិកម្មទេទើបអាចទទួលមត៌កបាន ។[7] ប៉ុន្តែក្នុងករណីដែលសន្តតិជនបានបាត់ខ្លួន នៅពេលដែលគាត់ត្រឡប់មកវិញគាត់អាចទាមទារសិទ្ធិដើម្បីក្លាយជាសន្តតិជនវិញបាន ។ យោងតាមមាត្រា ៤៤ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ឆ្នាំ ២០០៧ បានបញ្ញត្តិថា ប្រសិនបើមានការបញ្ជាក់ថា បុគ្គលដែលបានបាត់ខ្លួននៅរស់ ឬមានការបញ្ជាក់ថាទទួលមរណភាពនៅពេលខុសពីពេលដែលបានកំណត់នៅក្នុងមាត្រា ៤៣ (អានុភាពនៃការប្រកាសអំពីការបាត់ខ្លួន) ខាងលើនេះ តុលាការត្រូវលុបចោលការប្រកាសអំពីការបាត់ខ្លួន តាមពាក្យសុំរបស់សាមីខ្លួន ឬបុគ្គលដែលមានផលប្រយោជន៍។ បុគ្គលដែលទទួលបានទ្រព្យសម្បត្តិដោយចំពោះ ដោយសារអានុភាពនៃប្រកាសអំពីការបាត់ខ្លួន ត្រូវបាត់បង់សិទ្ធិ ដោយសារការលុបចោលនូវប្រកាសអំពីការបាត់ខ្លួននោះ ។ ពោលគឺ ប្រសិនបើបុគ្គលនោះបានបាត់ខ្លួនដោយពុំដឹងច្បាស់លាស់ថានៅមានជីវិត ឬទទួលមរណភាពតុលាការបានប្រកាសអំពីការបាត់ខ្លួនទៅតាមបណ្ដឹង ឬពាក្យស្នើសុំរបស់ជនដែលទទួលផលប្រយោជន៍ បន្ទាប់មកស្រាប់តែបុគ្គលនោះបានត្រឡប់មកវិញ គាត់ត្រូវទទួលបានសិទ្ធិដោយទទួលបានមត៌កនៅក្នុងសន្តតិកម្មនៃចំណែករបស់គាត់ ហើយបុគ្គលដែលទទួលទ្រព្យសម្បត្តិដោយសារអានុភាពនៃការប្រកាសអំពីការបាត់ខ្លួនមានកាតព្វកិច្ចសងត្រឡប់ទៅម្ចាស់ចំណែកនោះវិញ។

ក្នុងករណីសន្តតិជនជាជនបរទេស៖

មត៌កត្រូវបានបែងចែកដោយពិចារណាទៅលើកត្តាថា ៖ សន្តតិជន ឬបុគ្គលដែលទទួលទ្រព្យសម្បត្តិដែលពុំមែនជាសញ្ជាតិខ្មែរ ពុំអាចទទួលមត៌កជាដីធ្លីតាមសន្តតិកម្មបានឡើយ ។ បើសហសន្តតិជនដែលមានលំដាប់មុនទាំងអស់ ពុំមានសញ្ជាតិខ្មែរទេមត៌កត្រូវបែងចែកដីធ្លីនៅក្នុងចំណោមមត៌កទាំងអស់ ត្រូវក្លាយជានីតិបុគ្គល ហើយការគ្រប់គ្រង និងចាត់ចែងដីធ្លីនោះត្រូវធ្វើឡើងដោយសន្តតិជនដែលមានលំដាប់សន្តតិកម្មមុនទាំងអស់នោះ ។ ក្នុងនោះផងដែរសន្តតិជន ទាំងអស់នោះអាចលក់ដីធ្លីក្នុងនាមជាម្ចាស់សិទ្ធិចាត់ចែងមត៌ក ក្នុងអំឡុងពេល ៣ (បី) ខែ គិតចាប់ពីថ្ងៃដែលសន្តតិជនទាំងអស់នោះយល់ព្រមគ្នាជាឯកច្ឆ័ន្ទ (ជាការយល់ព្រមទាំងស្រុង ឬមានកម្រិត) ហើយថ្លៃដែលលក់ដីបាននោះ ក្លាយជាមត៌ក នាំឱ្យនីតិបុគ្គលមត៌កត្រូវបានរលត់ ។ ពោលគឺ បើសន្តតិជនដែលគ្មានសញ្ជាតិជាខ្មែរ បានទទួលចំណែកមត៌កជាដីធ្លីនៅលើទឹដីនៃប្រទេសកម្ពុជាសន្តតិជននោះគ្មានសិទ្ធិធ្វើជាម្ចាស់កម្មសិទ្ធិ ដោយមានឈ្មោះជាម្ចាស់កម្មសិទ្ធិករលើដីធ្លីក្នុងមត៌កនោះបានទេ

[7] មាត្រា១១៤៩ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ឆ្នាំ២០០៧

ប៉ុន្តែសន្តតិជនអាចមានសិទ្ធិលក់ដីធ្លីដែលជាចំណែកមត៌កនោះបាន ក្នុងអំឡុងពេល ៣ (បី) ខែ ដើម្បីយកលុយដែលលក់បានពីដីធ្វើជាចំណែកមត៌ករបស់ខ្លួន ។ ទន្ទឹមនឹងនេះផងដែរ បើសន្តតិជនមិនបានចាត់ចែងដីធ្លីនោះនៅក្នុងអំឡុងពេល ៣ (បី) ខែនោះទេ កម្មសិទ្ធិចំពោះដីធ្លីនោះ នឹងត្រូវបានធ្វើសន្តតិកម្មដោយសន្តតិជនដែលមានលំដាប់បន្ទាប់ជាសញ្ជាតិខ្មែរ ។ បើសន្តតិជនបន្ទាប់គ្មានសញ្ជាតិខ្មែរនោះទេ នាំឱ្យនត្ថិភាពនៃសន្តតិជនបានធ្វើឱ្យដីធ្លីនោះគ្មានម្ចាស់ ចុងក្រោយដីធ្លីនោះធ្លាក់ទៅជាទ្រព្យសម្បត្តិរដ្ឋ ។ ប៉ុន្តែប្រសិនបើការកាន់កាប់មត៌កជាអភព្វបុគ្គល ឬបុគ្គលដែលផ្តាច់មត៌កច្បាប់ចាត់ទុកថា ការកាន់កាប់នោះជាការកាន់កាប់ដោយទុច្ចរិត គិតចាប់ពីថ្ងៃដែលបើកសន្តតិកម្ម ។

ដោយយោងតាមរដ្ឋធម្មនុញ្ញនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាឆ្នាំ ១៩៩៣ មាត្រា ៤៤ កថាខណ្ឌទី១ ក៏ដូចជាច្បាប់ភូមិបាល ឆ្នាំ ២០០១ មាត្រា ៨ កថាខណ្ឌទី១ បានបញ្ញត្តិថា ជនណាក៏ដោយទោះជាបុគ្គលក្តី សមូហភាពក្តី មានសិទ្ធិជាម្ចាស់កម្មសិទ្ធិ ។ មានតែរូបវន្តបុគ្គល ឬនីតិបុគ្គលដែលមានសញ្ជាតិជាខ្មែរទេ ទើបមានសិទ្ធិជាម្ចាស់កម្មសិទ្ធិលើដីធ្លី ។

២.២. លំដាប់នៃសន្តតិជន

ក្នុងរបបស្តីពីសន្តតិកម្ម ក៏ដូចជាក្រមរដ្ឋប្បវេណីបានបញ្ញត្តិយ៉ាងច្បាស់លាស់អំពីលំដាប់នៃសន្តតិជនដែលក្នុងករណីមតកជនមិនបានបន្សល់ទុកនូវចំណែកមត៌កទៅឱ្យសន្តតិជនណាម្នាក់ដោយភាពមត់ចត់ ទើបច្បាប់ដើរតួនាទីជាអ្នកចាត់ចែងយ៉ាងត្រឹមត្រូវលើគ្រប់ករណីដែលបានកើតឡើងទៅលើសន្តតិកម្ម ។ ក្នុងនោះផងដែរច្បាប់បានកំណត់សន្តតិជនជាបីលំដាប់ និងពីរករណីពិសេសផងដែរ ដែលរួមមានសន្តតិជនលំដាប់ទី១ សន្តតិជនលំដាប់ទី២ សន្តតិជនលំដាប់ទី៣ សន្តតិជនជានិច្ច និងសន្តតិកម្មជំនួស។

- សន្តតិជនលំដាប់ទី១ ៖ គឺសំដៅទៅលើកូនរបស់មតកជន កូនរបស់មតកជនត្រូវក្លាយជាសន្តតិជនលំដាប់ទី១ ទោះបីជាកូនបង្កើតក្តី កូនសុំក្តី ត្រូវទទួលបានចំណែកមត៌កស្មើៗគ្នា ។ ឱ្យតែជាកូនមានសិទ្ធិក្លាយជាសន្តតិជន ទោះបីជាកូនពាក់កណ្តាលបង្កើតក្តី កូនក្រៅចំណងអាពាហ៍ពិពាហ៍ក្តី ក្នុងករណីដែលកូននោះមានបុត្តភាពដែលទទួលស្គាល់តាមផ្លូវច្បាប់ ។ តួយ៉ាងកូនដែលក្រៅចំណងអាពាហ៍ពិពាហ៍ បើកូននោះពុំបានទទួលស្គាល់ជាបុត្តភាពតាមផ្លូវច្បាប់ក៏មិនអាចទទួលស្គាល់បានដែរ បើទោះបីជាមានទំនាក់ទំនងបិតុភាពបង្កើតក៏ដោយ ដូច្នេះកូននោះមិនអាចក្លាយជាសន្តតិជនរបស់មតកជនបានទេ ។ ចំពោះកូនសុំតាមស្មុំកូនពេញលេញទទួលសន្តតិកម្មតែពីឪពុកម្តាយចិញ្ចឹមតែប៉ុណ្ណោះ តែបើកូនសុំតាមស្មុំធម្មតា មានសិទ្ធិទទួលសន្តតិកម្មពីឪពុកម្តាយបង្កើតផង និងឪពុកម្តាយចិញ្ចឹមផង ។

- សន្តតិជនលំដាប់ទី២ ៖ គឺសំដៅទៅលើបុព្វញាតិរបស់មតកជន ពោលគឺ ឪពុក ម្តាយរបស់មតកជន ។ បុព្វញាតិផ្ទាល់របស់មតកជននោះ ត្រូវក្លាយជាសន្តតិជនបើមតកជននោះគ្មានបច្ឆាញាតិផ្ទាល់ទេ។ បុព្វញាតិផ្ទាល់ដែលមានថ្នាក់ញាតិខុសគ្នា ត្រូវយកបុព្វញាតិដែលនៅជិតជាងគេជាមុន ។ បុព្វញាតិផ្ទាល់ដែលត្រូវក្លាយជាសន្តតិជនមានច្រើននាក់បុព្វញាតិផ្ទាល់នីមួយៗត្រូវទទួលចំណែកស្មើគ្នា ។ ម៉្យាងទៀត ក្នុងករណីដែលឪពុករបស់មតកជនបានទទួលមរណភាព ហើយទោះបីជាជីដូនជីតាខាងឪពុកនោះនៅរស់ក៏ដោយ ប្រសិនបើម្តាយរបស់មតកជននៅរស់ ម្តាយនោះជាអ្នកជិតជាងគេក្នុងថ្នាក់ញាតិដូចនេះម្តាយរបស់មតកជនជាសន្តតិជនលំដាប់ទីពីរតែម្នាក់ឯង ហេតុដូចនេះជីដូនជីតាមិនអាចឡើងស្នងសន្តតិកម្មជំនួសបានឡើយ ។ ប៉ុន្តែក្នុងករណីដែលម្តាយក៏ត្រូវទទួលមរណភាពដែរនោះ ជីដូនជីតាខាងម្តាយ និងជីដូនជីតាខាងឪពុក ឡើងស្នងសន្តតិកម្មជំនួសដោយទទួលបានចំណែកស្មើៗគ្នា ។

  ឧទាហរណ៍៖ លោក A បានទទួលមរណភាពដោយគាត់គ្មានកូន និងប្រពន្ធឡើយ តែគាត់បានបន្សល់ទុកនូវទ្រព្យសម្បត្តិមួយចំនួនដែលគាត់បានខិតខំប្រឹងប្រែងនាពេលមានជីវិត ។ ដោយលោក A ជាមតកជននេះមានទាំងឪពុក ម្តាយ និងជីដូនជីតា ។ ដូច្នេះទ្រព្យសម្បត្តិរបស់គាត់ត្រូវធ្លាក់ទៅលើម្តាយឪពុកគាត់ស្មើៗគ្នា ពោលគឺ យកទ្រព្យសម្បត្តិនោះចែកនឹងពីរ ។ ប៉ុន្តែបើករណីដែលថា គាត់គ្មានម្តាយតែមានឪពុក នោះឪពុករបស់គាត់មានសិទ្ធិទៅលើទ្រព្យសម្បត្តិនោះតែម្នាក់ឯង រីឯ ជីដូនជីតារបស់មតកជន មានសិទ្ធិទទួលនូវចំណែកមត៌កនោះ លុះត្រាតែទាំងឪពុក និងម្តាយរបស់មតកជននោះបានទទួលមរណភាពដែល ដោយការទទួលមត៌កនេះ គឺធ្វើឡើងតាមរយៈសន្តតិកម្មជំនួសពីឪពុកម្តាយមតកជន ដែលជាសន្តតិជនលំដាប់ទីពីរ ។

- សន្តតិជនលំដាប់ទី៣ ៖ គឺសំដៅទៅលើបងប្អូនបង្កើតរបស់មតកជន ។ បងប្អូនបង្កើតរបស់មតកជនត្រូវក្លាយជាសន្តតិជន បើពុំមានទាំងបច្ឆាញាតិផ្ទាល់ ទាំងបុព្វញាតិផ្ទាល់ ហើយបងប្អូនបង្កើតដែលកើតរួមឪពុកម្តាយ ត្រូវបានចំណែកមត៌កស្មើៗគ្នា ប៉ុន្តែបងប្អូនបង្កើតដែលមានឪពុក ឬម្តាយតែម្ខាងដូចគ្នាត្រូវមាន ១ភាគ២ (មួយភាគពីរ) នៃចំណែកមត៌ករបស់បងប្អូនដែលមានឪពុក និងម្តាយទាំងសងខាងរួមគ្នា ។[8] ហើយប្រសិនបើបងប្អូនបង្កើតរបស់មតកជនបានទទួលមរណភាពនោះ សន្តតិកម្មជំនួសត្រូវបានទទួលស្គាល់ត្រឹមមួយតំណតែប៉ុណ្ណោះ មានន័យថាកូនរបស់បងប្អូនបង្កើតនោះ (ដែលត្រូវជាក្មួយប្រុស ក្មួយស្រីរបស់មតកជន) ត្រូវទទួលសន្តតិកម្មជំនួស ។

[8] មាត្រា១១៦០ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ឆ្នាំ២០០៧

- សន្តតិជនជានិច្ច ៖ គឺសំដៅទៅលើសហព័ទ្ធរបស់មតកជន ដែលអាចជាប្ដី ឬប្រពន្ធ ។ ជាធម្មតា សហព័ទ្ធ មិនបានជាប់ចំណងខ្សែលោហិតជាមួយមតកជនក៏ពិតមែន ក៏ប៉ុន្តែសហព័ទ្ធបានផ្សារភ្ជាប់ចំណងខ្លួនតាមរយៈអាពាហ៍ពិពាហ៍ ឬតាមច្បាប់ដូច្នេះហើយសហព័ទ្ធជាសន្តតិជនជានិច្ច ។ ចំពោះពាក្យថាជានិច្ចក្នុងន័យនេះ គឺសំដៅលើការឡើងស្នងសន្តតិកម្មតាមច្បាប់ដែលសន្តតិជនដែលជាសហព័ទ្ធមានសិទ្ធិឡើងស្នងគ្រប់ករណីបើទោះបីជាមាន ឬគ្មានសន្តតិជនលំដាប់ផ្សេងទៀត ។ ពោលគឺ បើមានបុគ្គលផ្សេងទៀតក្រៅពីសហព័ទ្ធ ត្រូវជាសន្តតិជនដែរ សហព័ទ្ធនោះត្រូវមានលំដាប់ស្មើគ្នានឹងបុគ្គលនោះ ។[9] ប៉ុន្តែក្នុងន័យនេះមិនត្រូវបានយកមកអនុវត្តឡើយនៅក្នុងករណីដែលសន្តតិជនជានិច្ចនោះ ជាអភ័ព្វបុគ្គល ឬបុគ្គលដែលត្រូវបានផ្ដាច់ចេញពីសន្តតិកម្ម ។
- សន្តតិកម្មជំនួស ៖ ក្នុងករណីដែលសន្តតិជនលំដាប់ទី១ (កូនរបស់មតកជន) ទទួលមរណភាពនៅមុនពេល ឬព្រមគ្នានឹងពេលចាប់ផ្ដើមសន្តតិកម្ម ឬបុគ្គលនោះបានក្លាយជាអភ័ព្វបុគ្គល ឬជាបុគ្គលដែលបានផ្ដាច់មត៌ក កូនរបស់កូនមតកជន (ចៅមតកជន) នឹងទទួលនូវសន្តតិកម្មជំនួស ។

២.៣. ការសម្រួលចំណែករបស់សន្តតិជនតាមច្បាប់

ការសម្រួលចំណែកសន្តតិកម្ម គឺធ្វើឡើងក្នុងគោលបំណងដើម្បីបញ្ជាក់ពីភាពត្រឹមត្រូវនៃសន្តតិកម្ម ក៏ដូចជាភាពស្មើភាពគ្នាតាមរយៈការបញ្ញត្តិរបស់ច្បាប់ចំពោះសហសន្តតិជនទាំងឡាយដែលមានសិទ្ធិគ្រប់គ្រាន់ក្នុងការឡើងស្នងមត៌ក ។

២.៣.១. អ្នកទទួលផលប្រយោជន៍ពិសេស

បុគ្គលដែលទទួលផលប្រយោជន៍ពិសេសក្នុងន័យនេះ គឺសំដៅទៅលើអ្នកដែលបានទទួលនូវប្រទានកម្មពីមតកជននៅមុនពេលដែលមតកជនទទួលមរណភាព ។ ពោលគឺ សន្តតិជន ឬសហសន្តតិជនដែលទទួលបាននូវផលប្រយោជន៍ពិសេសមួយចំនួន ក្នុងឱកាសពិសេសណាមួយដែលមតកជនបានផ្ដល់អោយតាមរយៈប្រទានកម្ម ដែលអាចជាលុយកាក់ ផ្ទះសំបែង ដីធ្លីជាអាទិ៍ ។

នៅក្នុងចំណោមសហសន្តតិជនទាំងអស់ បើមានបុគ្គលណាម្នាក់បានទទួលប្រទានកម្ម នៅក្នុងឱកាសអាពាហ៍ពិពាហ៍ ឬហេតុការណ៍ផ្សេងទៀត ឬដើម្បីមូលធននៃជីវភាពរស់នៅ ឬដែលបានទទួលអច្ច័យទានពីមតកជននោះ តម្លៃសរុបនៃមត៌កដែលមតកជនមាននៅពេលចាប់ផ្ដើមសន្តតិកម្ម ដោយបូកបញ្ចូលនូវតម្លៃនៃប្រទានកម្ម ត្រូវបានចាត់ជាមត៌ក ហើយចំនួនទឹកប្រាក់ដែលនៅសល់ ក្រោយពីដកតម្លៃនៃប្រទានកម្ម ឬអច្ច័យទាននោះ

[9] មាត្រា១១៦១ កថាខណ្ឌទី២ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ឆ្នាំ២០០៧

ចេញពីចំណែកមត៌កដែលត្រូវបានគណនាតាមបញ្ញត្តិនៃផ្នែក១ សន្តតិជន និង សន្តតិកម្មរបស់សហព័ទ្ធ គឺជាចំណែកមត៌ករបស់បុគ្គលនោះ។

បើតម្លៃនៃប្រទានកម្ម ឬអច្ច័យទាន ស្មើគ្នានឹងតម្លៃនៃចំណែកមត៌ក ឬលើសពីតម្លៃនៃចំណែកមត៌កសហសន្តតិជននោះពុំអាចទទួលចំណែកមត៌កនោះបានឡើយ ។

ជាគោលការណ៍សន្តតិជនត្រូវទទួលបាននូវចំណែកមត៌កស្មើៗគ្នា ប៉ុន្តែប្រសិនបើមានបុគ្គលណាម្នាក់បានទទួលផលប្រយោជន៍ពិសេសណាមួយនៅក្នុងឱកាសពិសេសផ្សេងៗរបស់បុគ្គលណាម្នាក់នោះ ហើយមតកជនបានធ្វើនូវប្រទានកម្មទៅឱ្យបុគ្គលនោះ ការបែងចែកនូវចំណែកមត៌កក៏មិនអាចបែងចែកទៅតាមទ្រព្យសម្បត្តិជាក់ស្តែងដែលមាននាពេលចាប់ផ្តើមសន្តតិកម្មនោះដែរ ។ ដោយឡែកយើងមិនអាចយកចំណែកមត៌កជាក់ស្តែងទៅចែកឱ្យសន្តតិជនទាំងអស់ ដោយមិនសម្រួលចំណែកមត៌កនោះទេ ព្រោះបំពានទៅនឹងខ្លឹមសារនៃការទទួលបានចំណែកមត៌កជាក់ស្តែងដែលបានបញ្ញត្តិនៅក្នុងក្រមរដ្ឋប្បវេណី អំពីចំណែកមត៌កនៃជនដែលទទួលផលប្រយោជន៍ពិសេស រួមជាមួយនឹងការសម្រួលចំណែក ។

មួយវិញទៀតចំពោះតម្លៃនៃផលប្រយោជន៍ពិសេសគឺ មានការប្រែប្រួលទៅតាមរយៈពេលនៃទ្រព្យសម្បត្តិដែលអាចជាចលនទ្រព្យ និងអចលនទ្រព្យ ។ យ៉ាងណាមិញទ្រព្យសម្បត្តិដែលសន្តតិជនទទួលបានតាមរយៈប្រទានកម្មនោះ គឺជាសិទ្ធិរបស់សន្តតិជននោះ ប៉ុន្តែក្នុងករណីនេះអាចមានការផ្លាស់ប្តូរមួយចំនួន ក្នុងលក្ខខណ្ឌតម្លៃនៃផលប្រយោជន៍ពិសេសមានការប្រែប្រួល ពោលគឺ ការបែងចែកមត៌កត្រូវធ្វើឡើង ដោយសម្រួលនូវចំណែកមត៌កជាមុនសិន តម្រូវឱ្យមានការបូកបញ្ចូលនូវមត៌កជាក់ស្តែង និងទ្រព្យសម្បត្តិដែលសន្តតិជនទទួលបានផលប្រយោជន៍ពិសេស ។ ដោយហេតុនេះក្នុងករណីបើទ្រព្យសម្បត្តិនៃផលប្រយោជន៍ពិសេសនោះមានការប្រែប្រួលដោយមានការកើនឡើង ឬអាចនឹងមានការបាត់បង់ វិនាសនាមុនពេលចាប់ផ្តើមសន្តតិកម្ម តើគេតម្រូវដោយធ្វើការសម្រួលបែបណា ?

ករណីបាត់បង់ ឬវិនាសមុនពេលចាប់ផ្តើមសន្តតិកម្ម ៖

ជាទូទៅទ្រព្យសម្បត្តិដែលសន្តតិជនទទួលបានតាមរយៈប្រទានកម្មដែលធ្វើឡើងតាមរយៈមតកជនមិនអាចមានសភាពដូចដើមដោយគ្មានការប្រែប្រួលនោះទេ ជាក់ស្តែងសន្តតិជនតែងធ្វើការចាត់ចែង បំលែងវត្ថុនោះទៅតាមតម្រូវការរបស់ខ្លួនជាធម្មតា ។ ប៉ុន្តែប្រសិនបើ ក្នុងករណីដែលវត្ថុនោះត្រូវបានបាត់បង់ ឬវិនាសមុនពេលចាប់ផ្តើមសន្តតិកម្មដោយឯកឯង នោះតម្លៃនៃផលប្រយោជន៍ពិសេសត្រូវគណនាដោយយកតម្លៃនៅពេលចាត់ចែង ឬនៅពេលបាត់បង់ ។[10] មួយវិញទៀត ប្រសិនបើអ្នកដែលទទួលបានផលប្រយោជន៍ពិសេស ជាអ្នកចាត់ចែងផលប្រយោជន៍ពិសេសនោះ ធ្វើឱ្យមានការបាត់បង់ ឬវិនាសនូវតម្លៃប្រទានកម្ម ឬមានការផ្លាស់ប្តូរនូវ

[10] មាត្រា១១៦៤ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ឆ្នាំ២០០៧

ទ្រព្យសម្បត្តិមួយផ្នែកណាមួយ នោះតម្លៃនៃផលប្រយោជន៍ពិសេសត្រូវគណនាដោយចាត់ទុកថាមានស្ថានភាពដើម ។

ករណីកើនឡើងនៃតម្លៃផលប្រយោជន៍ពិសេស (ប្រទានកម្ម) ៖

ប្រទានកម្មអាចជាលុយកាក់ ផ្ទះសំប្បែង ដីធ្លី ឬអាចជាចលនវត្ថុ ដូចជាឡាន ម៉ូតូ ក្នុងន័យនេះប្រទានកម្មទាំងនេះមានទាំងការកើនឡើង ក៏ដូចជាថយចុះទៅតាមពេលវេលាផងដែរ ។ ប្រសិនបើតម្លៃនៃផលប្រយោជន៍ពិសេសនោះ បានកើនឡើង ដោយមានការប្រាក់ ផលចំណេញ ដោយឯកឯង ឬដោយបុគ្គលនោះផ្ទាល់ គេគណនាតម្លៃនៃប្រទានកម្មនោះដោយចាត់ទុកថា មានស្ថានភាពដើម នៅពេលចាប់ផ្តើមសន្តតិកម្ម ។

– **<u>វិធីនៃការសម្រួលចំណែកមត៌ករបស់សន្តតិជន ៖</u>**

វិធីនៃការសម្រួលចំណែកមត៌ក គឺធ្វើឡើងដើម្បីបង្កើតនូវភាពត្រឹមត្រូវ ក៏ដូចជាស្មើភាពគ្នាចំពោះសន្តតិជនដែលទទួលផលប្រយោជន៍ពិសេស និងសន្តតិជនដែលមិនទទួលបាននូវផលប្រយោជន៍ពិសេស ។

តម្លៃមត៌កសរុបត្រូវគណនាដូចខាងក្រោម ៖

តម្លៃមត៌កសរុប = តម្លៃមត៌កជាក់ស្តែងនាពេលចាប់ផ្តើមសន្តតិកម្ម + តម្លៃប្រទានកម្មដែលជាផលប្រយោជន៍ពិសេស ។

<u>ឧទាហរណ៍</u> ៖ មតកជន A មានកូនចំនួន បីនាក់គឺ X Y Z ។ ដោយ Z បានទទួលនូវផលប្រយោជន៍ពិសេសពីមតកជ A ក្នុងឱកាសអាពាហ៍ពិពាហ៍ នូវទឹកប្រាក់ចំនួន ១៥០០០ ដុល្លារ ។ ហើយទ្រព្យសម្បត្តិដែលបានបន្សល់ទុកក្រោយពេលទទួលមរណភាពនោះចំនួន ៤៥០០០ ដុល្លារ ។

ដូច្នេះតម្លៃមត៌កសរុប = ១៥០០០ ដុល្លារ + ៤៥០០០ ដុល្លារ =៦០០០០ ដុល្លារ ។

នៅក្នុងសិទ្ធិឡើងស្នងមត៌ករបស់សន្តតិជនម្នាក់ៗមានសិទ្ធិទទួលបាននូវចំណែកមត៌កស្មើៗគ្នា ប៉ុន្តែប្រសិនបើមានសន្តតិជនណាម្នាក់បានទទួលផលប្រយោជន៍ពិសេស ហើយផលប្រយោជន៍ពិសេសនោះតិចជាង ឬស្មើតម្លៃនៃចំណែកមត៌កនៃសហសន្តតិជន នោះចំណែកមត៌ករបស់សន្តតិជនត្រូវគណនាដូចខាងក្រោម ៖

– ករណីមានសន្តតិជនទទួលបានផលប្រយោជន៍ពិសេស ៖

ប្រសិនបើផលប្រយោជន៍ពិសេស < (តិចជាង) ចំណែកមត៌ករបស់សហសន្តតិជន ⇨ មត៌កដែលសន្តតិជនដែលទទួលផលប្រយោជន៍ពិសេសទទួលបាន = ចំណែកសិទ្ធិដែលនៅសល់ ។

<u>ឧទាហរណ៍</u> ៖ មតកជន A មានកូនចំនួន បីនាក់គឺ X Y Z ។ ដោយ Z បានទទួលនូវផលប្រយោជន៍ពិសេសពីមតកជន A ក្នុងឱកាសអាពាហ៍ពិពាហ៍ នូវទឹកប្រាក់ចំនួន ១៥០០០ ដុល្លារ ។ ហើយទ្រព្យសម្បត្តិដែលបានបន្សល់ទុកក្រោយពេលទទួលមរណភាពនោះចំនួន ៤៥០០០ ដុល្លារ ។

ដោយ មត៌កសរុបរួមទាំងផលប្រយោជន៍ពិសេសរបស់ Z = ៦០០០០ ដុល្លារ , Z បានទទួលនូវផលប្រយោជន៍ពិសេស = ១៥០០០ ដុល្លារ

តាមរូបមន្ត ៖ អ្នកទទួលផលប្រយោជន៍ពិសេស = មត៌កសរុប / ចំនួនសន្តតិជនមានលំដាប់ស្មើ - តម្លៃប្រទានកម្ម

⇨ Z = ៦០០០០ ដុល្លារ ៖ ៣ = ២០០០០ ដុល្លារ - ១៥០០០ ដុល្លារ

= ៥០០០ ដុល្លារ (នេះជាចំនួនដែល Z ត្រូវទទួលបន្ថែម)

ដូច្នេះ X ទទួលបាន = ២០០០០ ដុល្លារ

Y ទទួលបាន = ២០០០០ ដុល្លារ និង Z ទទួលបាន ៥០០០ ដុល្លារបន្ថែម ។

- ករណីទទួលបានផលប្រយោជន៍ពិសេសលើសពីតម្លៃនៃចំណែកមត៌ក ៖

ទោះបីជាតម្លៃនៃប្រទានកម្ម ឬអច្ច័យទាន ដែលសហសន្តតិជនបានទទួលមានចំនួនលើសពីតម្លៃនៃចំណែកមត៌កក៏ដោយ សហសន្តតិជននោះពុំចាំបាច់បង្វិលមកវិញ នូវទ្រព្យសម្បត្តិដែលទាក់ទងនឹងប្រទានកម្មដើម្បីសហសន្តតិជនផ្សេងទៀតឡើយ លើកលែងតែត្រូវកាត់បន្ថយដើម្បីបង្គ្រប់ភាគបម្រុង ។ ចំណែកមត៌ករបស់សហសន្តតិជនផ្សេងទៀត ត្រូវមានចំនួនទឹកប្រាក់តាមការគណនាដោយយកមត៌កដែលមតកជនមាននៅពេលចាប់ផ្តើមសន្តតិកម្ម ទៅបែងចែកតាមសមាមាត្រនៃចំណែកមត៌ករបស់សហសន្តតិជននីមួយៗដែលត្រូវបានកំណត់ដោយយោងតាមបញ្ញត្តិនៃកថាខណ្ឌទី១ មាត្រា ១១៦៣ (ចំណែកមត៌ករបស់អ្នកទទួលផលប្រយោជន៍ពិសេស)។[11]

ដោយក្រមរដ្ឋប្បវេណីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា (ក្រមរដ្ឋប្បវេណីថ្មី) មាត្រា១១៦៥ ខាងលើនេះបានផ្ទុយទៅនឹងក្រមរដ្ឋប្បវេណីចាស់របស់កម្ពុជា ត្រង់មាត្រា ៦០០ ដែលបានបញ្ញត្តិថា ប្រសិនបើចំណែកមត៌កតិចជាងតម្លៃនៃប្រទានកម្ម (ផលប្រយោជន៍ពិសេស) បុគ្គលដែលទទួលនូវផលប្រយោជន៍ពិសេសនោះត្រូវបង្វិលមកវិញទៅលើចំណែកដែលលើស ។ ប៉ុន្តែដោយហេតុថាក្រមថ្មីមានការវិសោធនកម្មទៅលើចំណុចនេះដោយយល់ថាវាមិនសមស្របទៅនឹងអ្នកទទួលផលប្រយោជន៍ពិសេស ព្រោះថារាល់ទ្រព្យសម្បត្តិដែលទទួលបានតាមរយៈប្រទានកម្មនោះគឺ មានការប្រែប្រួលទៅតាមពេលវេលា ឬវត្ថុ ។ មួយវិញទៀត ការបង្វិលនូវចំណែកលើសនៃក្រមថ្មី ត្រូវប្រគល់លុះត្រាតែដើម្បីបង្គ្រប់ភាពបម្រុងដោះស្រាយតែប៉ុណ្ណោះ និងមានការគោរពតាមឆន្ទៈរបស់មតកជនកាលនៅរស់ ឬឆន្ទៈរបស់សហសន្តតិជននោះ ។

<u>ឧទាហរណ៍</u> ៖ A ជាឪពុកដែលជាមតកជន ដោយមានកូនចំនួនបីនាក់ ដែលជាសន្តតិជនX Y Z ដោយកាលនៅរស់ A បានធ្វើប្រទានកម្មទៅឱ្យ X ជាកូនបងក្នុងឱកាសអាពាហ៍ពិពាហ៍ជាមួយនឹងដីមួយកន្លែង

[11] មាត្រា១១៦៥ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ឆ្នាំ២០០៧

មានតម្លៃ ៧០០០ ដុល្លា និងឱ្យលុយសុទ្ធទៅ Y ចំនួន ៤០០០ ដុល្លា ។ មត៌កដែលបន្សល់ទុកមានចំនួន ៦០០០ ដុល្លា ។

ផ្អែកតាមអង្គហេតុខាងលើនេះ

មត៌កសរុប = ៦០០០ + ៧០០០ + ៤០០០ = ១៧០០០

នាំឱ្យសន្តតិជនម្នាក់ៗទទួលបានចំណែករបស់ខ្លួនគឺ

X = (១៧០០០ ៖ ៣) - ៧០០០ = - ១៣៣៣,៣

Y = (១៧០០០ ៖ ៣) - ៤០០០ = ១៦៦៦,៦

Z = (១៧០០០៖ ៣) = ៥៦៦៦,៦

ដោយ X មិនចាំបាច់បង្វិលសងមកវិញនោះទេ ។

ដូច្នេះ X ទទួលបាន 0 , Y ទទួលបាន = ១៦៦៦,៦ , Z ទទួលបាន = ៥៦៦៦,៦ ។

២.៣.២. ករណីភាគនៃវិភាគទាន

- **<u>និយមន័យ</u>** ៖ វិភាគទានពិសេសដើម្បីថែរក្សា ឬបង្កើនទ្រព្យរបស់មតកជនដោយការផ្តល់សេវាកម្មលើកិច្ចការរបស់មតកជន ឬដោយការផ្តល់នូវតាវកាលិកលើទ្រព្យសម្បត្តិ ឬដោយមើលថែទាំព្យាបាលមតកជន ឬតាមរយៈសកម្មភាពផ្សេងៗ ។

ជាធម្មតាការយកចិត្តទុកដាក់ មើលថែ ព្រួយបារម្ភពីសំណាក់សន្តតិជន ទៅកាន់មតកជនតែងតែមាន ដោយហេតុថាមិនថានៅក្នុងសម័យកាលណា ប្រទេសណាការស្រឡាញ់ ការថែទាំពីកូនចៅទៅកាន់ឪពុកម្តាយ យាយតា គឺត្រូវតែមាន ។ ដូច្នេះហើយទើបក្នុងច្បាប់មានចែងពីចំណុចនេះ ក៏ដូចជាបង្ការវិវាទ និងឱ្យតម្លៃទៅលើសកម្មភាពទាំងអស់នេះ។

ក្នុងចំណោមសហសន្តតិជនទាំងឡាយ បើមានបុគ្គលណាបានធ្វើវិភាគទានពិសេស ដើម្បីថែរក្សា ឬបង្កើនទ្រព្យសម្បត្តិរបស់មតកជន ដោយការផ្តល់សេវាកម្មលើកិច្ចការរបស់មតកជន ឬដោយការផ្តល់តាមវតាលិកលើទ្រព្យសម្បត្តិ ឬដោយការថែរទាំព្យាបាលមតកជន ឬ ដោយវិធីផ្សេងទៀត តម្លៃដែលដកភាគនៃវិភាគទានរបស់បុគ្គលនោះដែលបានកំណត់តាមការពិភាក្សារបស់សហសន្តតិជន ចេញពីតម្លៃមត៌កដែលមតកជនមាននៅពេលចាប់ផ្តើមសន្តតិកម្ម ត្រូវចាត់ទុកថាជាមត៌ក ហើយចំនួនទឹកប្រាក់នៃភាគនៅក្នុងសន្តតិកម្មដែលបានគណនាតាមបញ្ញត្តិនៃផ្នែកទី១ (សន្តតិជន) និង ផ្នែកទី២ (សន្តតិកម្មរបស់សហព័ទ្ធ) បូកនឹងភាគនៃវិភាគទានត្រូវជាចំណែកមត៌ករបស់ជននោះ ។[12]

[12] មាត្រា១១៦៦ កថាខណ្ឌទី១ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ឆ្នាំ២០០៧

ក្នុងករណីបើការពិភាក្សាពុំបានសម្រេច ឬបើពុំអាចពិភាក្សាបានទេ តុលាការត្រូវកំណត់ភាគនៃវិភាគទាន តាមពាក្យសុំរបស់បុគ្គលដែលបានធ្វើវិភាគទានដែលបានកំណត់ខាងលើ ដោយពិចារណាទៅលើពេលវេលា វិធី និងកម្រិតនៃវិភាគទាននោះ ចំនួនទឹកប្រាក់នៃមត៌ក និងស្ថានភាពទាំងអស់ផ្សេងៗទៀត ។ ពាក្យសុំនេះអាចធ្វើបានក្នុងករណីដែលមានពាក្យសុំ ដោយយោងតាមកថាខណ្ឌទី១ នៃមាត្រា ១២៧០ (ការបែងចែកដោយតុលាការ) ឬមានពាក្យបណ្តឹង ដោយយោងតាមមាត្រា ១២៧៤ (ការទាមទាររបស់ជនដែលត្រូវបានទទួលស្គាល់ក្រោយការបែងចែកមត៌ក) ។[13]

ភាគនៃវិភាគទាន ក៏ជាប្រភេទនៃការសម្រួលចំណែកមត៌ក ដោយក្នុងចំណោមសន្តតិជន មានបុគ្គលណាម្នាក់ ឬច្រើននាក់បានធ្វើសកម្មភាពដូចជា ថែទាំព្យាបាលមតកជន ចេញលុយជួលអ្នកថែទាំ និងចំណាយផ្សេងៗទៅលើថ្នាំសង្កូវ ថ្លៃព្យាបាលទៅលើមតកជន ឬ បង្កើនទ្រព្យដល់មតកជន ឬធ្វើសកម្មភាពនានាដែលជះជាផលល្អដល់មតកជន ។

<u>ឧទាហរណ៍</u> ៖ A ជាឪពុកដែលជាមតកជន ដោយមានកូនចំនួនបីនាក់ ដែលជាសន្តតិជន X Y Z ។ X បានធ្វើភាគនៃវិភាគទាន ចំនួន ១៥០០ ដុល្លា និងមត៌កមានចំនួន ៣០០០ ដុល្លា ។

ដោយមត៌កជាក់ស្តែង = ៣០០០ - ១៥០០ = ១៥០០

នាំឱ្យ X =១៥០០ ៖ ៣ + ១៥០០ = ២០០០

Y, Z = ១៥០០ ៖ ៣ = ៥០០

ដូច្នេះ X ទទួលបាន ២០០០ Y, Z ទទួលបាន ៥០០ ម្នាក់ ។

២.៤. ការផ្តាច់សិទ្ធិជាសន្តតិជន

២.៤.១. ករណីអភ័ព្វបុគ្គល

អភ័ព្វបុគ្គល ជាបុគ្គលដែលគ្មានលក្ខណៈសម្បត្តិក្នុងការទទួលបាននូវសន្តតិកម្ម ដោយមានហេតុណាមួយក្នុងចំណោមហេតុដូចខាងក្រោម៖

- ទទួលទោស ដោយមានចេតនាធ្វើឃាត ឬប៉ុនប៉ងធ្វើឃាតមតកជន ឬអ្នកមានលំដាប់សន្តតិកម្មមុន ឬស្មើ ទោះបីដោយប្រយោល ឬដោយផ្ទាល់ក្តី
- បុគ្គលដែលបានដឹងមុនពីការសម្លាប់មតកជន ប៉ុន្តែមិនរាយការណ៍ ឬមិនប្តឹង លើកលែងតែបុគ្គលនោះមិនអាចវិនិច្ឆ័យល្អ ឬអាក្រក់ ឬអ្នកសម្លាប់ជាសហព័ន្ធ ឬញាតិលោហិតខ្សែផ្ទាល់

[13] មាត្រា១១៦៦ កថាខណ្ឌទី៤ និង៥ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ឆ្នាំ២០០៧

- បុគ្គលដែលបានរារាំងពីមតកជន ក្នុងការលុបចោល ឬកែប្រែមរតកសាសន៍ដោយឆបោក ឬគម្រាមកំហែង
- បុគ្គលដែលបានឱ្យមតកជនធ្វើ ឬលុបចោល ឬកែប្រែមរតកសាសន៍ ដោយឆបោក ឬគម្រាមកំហែង
- បុគ្គលដែលបានក្លែង កែបន្លំ បំផ្លាញ់ ឬលាក់ទុកនូវមរតកសាសន៍របស់មតកជន ។[14]

ប៉ុន្តែទោះបីជាយ៉ាងណាកូនរបស់អភ័ព្វបុគ្គលនៅតែអាចឡើងស្នងមត៌កជំនួសឪពុកបាន ដោយហេតុថាកូនគ្មានកំហុស និងមិនបានដឹងលឺពីសកម្មភាពរបស់ឪពុក ឬម្តាយរបស់ខ្លួនដែលបានប្រព្រឹត្តិនោះ ដូច្នេះកូនរបស់អភ័ព្វបុគ្គលអាចធ្វើការទទួលសន្តតិកម្មបាន តាមរយៈសន្តតិជំនួស ។

<u>ឧទាហរណ៍</u>៖ លោក X ជាមតកជន មានកូន ៣ (បី) នាក់ គឺ A Y និងZ ដោយគាត់បានទទួលមរណភាពដោយសារតែ A បានដឹងពីមូលហេតុនៃការស្លាប់របស់មតកជន ដែលជាលោក X តែធ្វើមិនខ្វល់រវល់ពីបញ្ហានេះ ។

យោងតាមអង្គហេតុខាងលើ លោក A ត្រូវបានក្លាយខ្លួនជាអភ័ព្វបុគ្គលដែលគ្មានសិទ្ធិឡើងស្នងនូវសន្តតិកម្មរបស់មតកជន X បាន ប៉ុន្តែដោយលោក A មានកូន ៥ (ប្រាំ)នាក់ ហើយកូន៥ (ប្រាំ)នាក់ របស់លោកA គឺត្រូវជាចៅរបស់ លោក X ។ ដោយហេតុថា លោក Aជាកូនមានកំហុស ប៉ុន្តែក្មេង ៥(ប្រាំ)នាក់ ដែលជាចៅគ្មានកំហុស គ្មានការដឹងលឺពីបញ្ហារបស់ឪពុក នាំឱ្យចៅទាំង ៥(ប្រាំ) នាក់របស់លោក X មានសិទ្ធិឡើងស្នងសន្តតិកម្មពីមតកជន X ជំនួសឪពុកខ្លួនដែលជាអភ័ព្វបុគ្គល ។ មិនតែប៉ុណ្ណោះបើឪពុក ឬម្តាយមានទោសដាក់ពន្ធនាគារតាមរយៈការប្រព្រឹតត្តិរបស់ខ្លួននោះកូនជននោះក៏មានសិទ្ធិលើសន្តតិកម្មរបស់ឪពុក ឬម្តាយបានដែរ ។ ពោលគឺ ចៅអាចស្នងសន្តតិកម្មជំនួសបានដូចទៅនឹងសន្តតិជនដែលបានទទួលចំណែកតាមលំដាប់ ។

២.៤.២. ករណីបុគ្គលដែលត្រូវផ្តាច់ចេញពីសន្តតិកម្ម

ការណ៍បើមតកជនបានដឹងពីការប្រព្រឹត្តរបស់សន្តតិជនណាខ្លះដែលបានប្រព្រឹត្តអំពើដែលមិនគប្បីទៅលើរូបខ្លួននោះ មតកជននឹងធ្វើការផ្តាច់សន្តតិកម្មពីបុគ្គលនោះភ្លាម ។ ដោយមតកជនកាលនៅរស់ បានដាក់ពាក្យសុំទៅតុលាការ ឱ្យផ្តាច់មត៌កពីជនដែលត្រូវបានក្លាយជាសន្តតិជនមិនឱ្យទទួលសន្តតិកម្ម ។ ដោយផ្អែកទៅលើឆន្ទៈរបស់មតកជនដែលខ្លួនមានសិទ្ធិពេញលេញក្នុងការប្រគល់ ដកហូត និងចាត់ចែងនូវទ្រព្យសម្បត្តិរបស់ខ្លួន ។ ជាការពិតណាស់មតកជនដែលជាឪពុក ឬម្តាយបានយល់យ៉ាងច្បាស់ពីបុគ្គលិកលក្ខណៈរបស់កូន ចៅ ដូច្នេះគាត់មានការសម្រេចចិត្តបែងចែកទ្រព្យសម្បត្តិរបស់គាត់តាមការពេញចិត្ត និងសមស្របទៅនឹង

[14] មាត្រា១១៥០ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ឆ្នាំ២០០៧

ការប្រព្រឹត្តិរបស់បុគ្គលម្នាក់ៗដែលជាសន្តតិជន ។ មិនតែប៉ុណ្ណោះមតកជនមិនត្រឹមតែផ្តាច់សិទ្ធិពីសន្តតិកម្មទេ សូម្បីតែភាគបម្រុងក៏នឹងមិនបានទទួលនោះដែរ ។

ដូច្នេះជនដែល សន្មត់ថាជាសន្តតិជន ដែលត្រូវបានកាត់ផ្តាច់ចេញពីសន្តតិកម្មដោយមតកជន គឺជនដែលបានប្រព្រឹត្តិសកម្មភាពដូចខាងក្រោម ៖

- ជនដែលធ្វើបាបមតកជន
- ជនដែលបានប្រមាថមតកជនយ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរ
- ជនដែលមានសម្ថតភាពគ្រប់គ្រាន់អាចមើលថែទាំមតកជនបាន នៅពេលមានជម្ងឺ ប៉ុន្តែមិនមើលថែទាំ
- ទទួលបានសេចក្តីសម្រេចពីតុលាការ ដាក់ពន្ធនាគារមួយជីវិត
- ប្រព្រឹត្តអំពើល្មើសធ្ងន់ធ្ងរ គួរឱ្យកត់សំគាល់ជាអាទិ៍[15] ។

<u>នីតិវិធីនៃការផ្តាច់មត៌កពីសន្តតិជន</u>

មតកជន អាចធ្វើបានតាម២ (ពីរ) របៀបដើម្បីផ្តាច់មត៌កពីសន្តតិជនគឺ ៖

១. មតកជនអាចដាក់ពាក្យសុំទៅតុលាការ នៅពេលដែលខ្លួននៅមានជីវិត

២. មតកជនអាចកំណត់នៅក្នុងមតកសាសន៍ អ្នកប្រតិបត្តិមតកសាសន៍ត្រូវដាក់ពាក្យសុំការអនុញ្ញាតទៅតុលាការ ។[16]

ក្នុងនោះផងដែរលក្ខខណ្ឌនៃការផ្តាច់មត៌កពីសន្តតិកម្មនេះ កើតឡើងតាមរយៈឆន្ទៈរបស់មតកជន និងការពិនិត្យរបស់តុលាការដើម្បីវិនិច្ឆ័យលើបុគ្គលដែលមានលក្ខណៈដូចដែលបានចែងខាងលើ ។ ទោះបីជាយ៉ាងណាក៏ដោយ ការដាក់ពាក្យសុំទៅតាមឆន្ទៈរបស់មតកជនអាចធ្វើទៅបាននៅពេលណាក៏បាន ។

[15] មាត្រា១១៥១ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ឆ្នាំ២០០៧

[16] មាត្រា ១១៥៤ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណីព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាឆ្នាំ ២០០៧

ផ្នែកទី៣៖ ការយល់ព្រម និងការបោះបង់ចោលសន្តតិកម្មតាមច្បាប់

៣.១. ការយល់ព្រមទទួលយកសន្តតិកម្ម

សន្តតិជនត្រូវធ្វើការយល់ព្រម ឬ បោះបង់សន្តតិកម្មទាំងស្រុង ឬដោយកម្រិត នៅក្នុង អំឡុងពេល ០៣ (បី) ខែ គិតចាប់ពីពេលដែលបានដឹងថា សន្តតិកម្មចំពោះខ្លួនបានចាប់ផ្តើមដោយអំឡុងពេលនេះ អាចពន្យាពេលបាន តាមរយៈពាក្យសុំទៅតុលាការ ដើម្បីទុកលទ្ធភាពឱ្យសន្តតិជនធ្វើការស្រាវជ្រាវមត៌ក នៅមុនពេលបង្ហាញឆន្ទៈ យល់ព្រម ឬបោះបង់ ។ វិធាននេះជាបញ្ញត្តិសម្របសម្រួល ចំពោះសន្តតិជនដែលគ្រាន់តែទទួលសន្តតិកម្ម អាចក្ស័យធនបានដោយសារតែមានកាតព្វកិច្ចធ្ងន់ធ្ងរ ដោយអនុញ្ញាតឱ្យសន្តតិជននោះបោះបង់សន្តតិកម្មបានហើយទោះបីជាមតកជនគ្មានកាតព្វកិច្ចក៏ដោយ ក៏អាចធ្វើបានដែរ ដោយហេតុថា មិនចង់បាន ឬមិនចង់ទទួលមត៌កជាមួយសហសន្តតិជនដទៃទៀតដែលខ្លួនមិនចូលចិត្ត ឬមិនសូវមានទំនាក់ទំនងល្អជាមួយគ្នា ។

លើសពីនេះទៅទៀត ការកំណត់អំឡុងពេល គឺជាការពិចារណាចំពោះទំនាក់ទំនងនៃការអនុវត្តសិទ្ធិលើបំណុលចំពោះមតកជន និងសន្តតិជន ហើយការអនុញ្ញាតឱ្យពន្យាពេលតាមរយៈការដាក់ពាក្យសុំមកតុលាការ គឺជាស្ថានភាពដែលមត៌កច្រើនកន្លែង និងឱ្យតុលាការធ្វើការវិនិច្ឆ័យដោយផ្អែកលើលក្ខខណ្ឌមួយចំនួន ដូចជា គុណភាពនៃមត៌ក កាតព្វកិច្ចដែលទទួលដោយសន្តតិកម្ម ឬការធ្វើបញ្ជីសារពើភ័ណ្ឌ ជាអាទិ៍ ។

ករណីពិសេសនៃអំឡុងពេល ៖ បើសន្តតិជនបានទទួលមរណភាពនៅមុនពេលធ្វើការយល់ព្រម ឬបោះបង់ នៅក្នុងអំឡុងពេលដែលបានកំណត់ដោយច្បាប់ ការគណនាអំឡុងពេលត្រូវគិតចាប់ពីពេលវេលាដែលសន្តតិជនរបស់ជននោះ បានដឹងថាសន្តតិកម្មចាប់ផ្តើមចំពោះខ្លួន ។ មួយវិញទៀត បើសន្តតិជន ជាអនីតិជន ឬជននៅក្រោមអាណាព្យាបាលទូទៅ អំឡុងពេលកំណត់នេះ គិតចាប់ពីពេលដែលអ្នកតំណាងតាមច្បាប់កំណត់នោះ បានដឹងថា សន្តតិកម្មចំពោះអនីតិជន ឬជននៅក្រោមអាណាព្យាបាលទូទៅបានចាប់ផ្តើម មានន័យថា ប្រសិនបើ សន្តតិជន ឬជននៅក្រោមអាណាព្យាបាលទូទៅ យល់ព្រម ឬ បោះបង់ សន្តតិកម្មចាំបាច់ត្រូវឱ្យអ្នកតំណាងតាមច្បាប់កំណត់ ធ្វើការសម្រេចដើម្បីសាមីខ្លួន ។

លើសពីនេះទៅទៀត មតកជនមានកាតព្វកិច្ចដែលមានចំនួនទឹកប្រាក់ច្រើន ហើយមិនអាចយកមត៌កទៅសងឱ្យគ្រប់ចំនួន ដោយសន្តតិជនមិនអាចដឹងអំពីអត្ថិភាពនៃកាតព្វកិច្ចនោះ តាមស្ថានភាពនៃជីវភាពរបស់មតកជន ឬ ស្ថានភាពនៃទ្រព្យរបស់មតកជន ឬស្ថានភាពផ្សេងទៀត អំឡុងពេលដែលបានកំណត់នៅក្នុងច្បាប់សម្រាប់បង្ហាញឆន្ទៈយល់ព្រម ឬបោះបង់ ត្រូវគណនាដោយគិតពីពេលដែលសន្តតិជនបានដឹងអំពីអត្ថិភាពនៃ

កាតព្វកិច្ច ដោយគិតពីស្ថានភាពដែលសន្តតិជនជឿជាក់ថា មតកជនគ្មានមត៌កសកម្មនោះទេ (គោលការណ៍សុចរិត និងស្មោះត្រង់) ។

ម៉្យាងវិញទៀត ជាគោលការណ៍ ការយល់ព្រម ឬការបោះបង់សន្តតិកម្ម មិនអាចលុបចោលបានឡើយ ដោយហេតុថា ការបោះបង់ ឬការយល់ព្រម មានឥទ្ធិពលយ៉ាងខ្លាំងទៅលើផលប្រយោជន៍របស់បុគ្គលពាក់ព័ន្ធ ដូចជា សន្តតិជន ឬម្ចាស់បំណុលរបស់មតកជន ជាអាទិ៍ លើកលែងតែមានអត្ថិភាពនៃវិការៈក្នុងការបង្ហាញឆន្ទៈ ដូចជា ភ័ន្តច្រឡំ ជាអាទិ៍ និងប្រសិនបើមានស្ថានភាពនេះ (វិការៈក្នុងការបង្ហាញឆន្ទៈ) អ្នកមានសិទ្ធិ ត្រូវអនុវត្តសិទ្ធិនេះក្នុងអំឡុងពេល ០៦ (ប្រាំមួយ) ខែ គិតចាប់ពីពេលដែលខ្លួនបានដឹង ឬ ០៥ (ប្រាំ) ឆ្នាំ គិតចាប់ពីសន្តតិកម្មបានចាប់ផ្តើម តាមរយៈពាក្យសុំតុលាការ ។

ក្នុងករណីសន្តតិជនមិនទាន់បានបង្ហាញឆន្ទៈយល់ព្រម ឬបោះបង់សន្តតិកម្ម ឬអ្នកទទួលបន្តសន្តតិកម្មមិនទាន់មានលក្ខណៈច្បាស់លាស់ ប្រសិនបើម្ចាស់បំណុលរបស់មតកជនមានបំណងធ្វើបណ្តឹង ជាបឋមត្រូវទាមទារឱ្យធ្វើការជ្រើសតាំងអ្នកគ្រប់គ្រងមត៌កជាបណ្តោះអាសន្ន និងអាចចាប់ផ្តើមធ្វើសកម្មភាពបណ្តឹងបានចំពោះអ្នកគ្រប់គ្រងមត៌កនោះ ឬម្ចាស់ទ្រព្យបានទទួលមរណភាពនៅពេលបណ្តឹងកំពុងត្រូវបានចាត់ការ ហើយនីតិវិធីបណ្តឹងនោះត្រូវផ្អាក រហូតដល់ពេលសន្តតិជនយល់ព្រមចំពោះសន្តតិកម្ម ក៏ត្រូវឱ្យម្ចាស់បំណុលនៃមតកជន នោះទាមទារឱ្យមានអ្នកគ្រប់គ្រងមត៌កបណ្តោះអាសន្ន ផងដែរ ប្រសិនចង់បន្តបណ្តឹងនោះឱ្យមានភាពឆាប់រហ័ស ។

៣.១.១. ការយល់ព្រមទទួលយកទាំងស្រុង

ក្នុងករណីដែលសន្តតិជនទទួលយល់ព្រមទាំងស្រុងនូវសន្តតិកម្ម មានន័យថា សន្តតិជនត្រូវទទួលបន្តដោយគ្មានកម្រិតនូវសិទ្ធិ និងកាតព្វកិច្ចរបស់មតកជន ដោយតម្រូវឱ្យបង្ហាញឆន្ទៈជាការគ្រប់គ្រាន់ មានន័យថាមិនចាំបាច់ដាក់ពាក្យសុំទៅតុលាការដូចករណីយល់ព្រមដោយកម្រិត ឬបោះបង់សន្តតិកម្មនោះឡើយ ។ មួយវិញទៀតប្រសិនបើសន្តតិជន បានធ្វើសកម្មភាពណាមួយក្នុងចំណោមសកម្មភាព ខាងក្រោមនេះ ត្រូវចាត់ទុកថា យល់ព្រមទាំងស្រុង (ការយល់ព្រមទាំងស្រុងតាមច្បាប់) ៖

- សន្តតិជនបានចាត់ចែងមត៌កនោះទាំងអស់ ឬមួយភាគ លើកលែងតែសកម្មភាពរក្សា ឬគ្រប់គ្រង
- សន្តតិជនមិនបានបង្ហាញឆន្ទៈយល់ព្រម ឬ បោះបង់ នៅក្នុងអំឡុងពេល ០៣ (បី) ខែ គិតចាប់ពីពេលដែលបានដឹងថា សន្តតិកម្មចំពោះខ្លួនបានចាប់ផ្តើមលើកលែងតែមានពាក្យសុំពន្យាពេលទៅតុលាការ
- ទោះបីជាសន្តតិជនបានបង្ហាញឆន្ទៈយល់ព្រម ឬ បោះបង់ក៏ដោយ ប៉ុន្តែសន្តតិជនបានលាក់មត៌កទាំងអស់ ឬមួយភាគ ឬបានប្រើប្រាស់មត៌កនោះដើម្បីផលប្រយោជន៍ផ្ទាល់ខ្លួន លើកលែងតែនៅក្រោយពេលជនដែលត្រូវបានសន្មត់ជាសន្តតិជនដោយសារការបោះបង់របស់សន្តតិជនលំដាប់មុនបានយល់

ព្រម ដោយហេតុថា ក្នុងករណីសន្តតិជននៃលំដាប់បន្ទាប់បានយល់ព្រម សន្តតិកម្មនេះត្រូវឱ្យទៅសន្តតិជនលំដាប់បន្ទាប់នោះ ដើម្បីមានសន្ទនាភាព និងសង្គតិភាពតាមផ្លូវច្បាប់ ហេតុនេះ ប្រសិនបើសន្តតិជនលំដាប់មុនបានធ្វើសកម្មភាពបែបនេះ សន្តតិជនលំដាប់ បន្ទាប់អាចធ្វើការទាមទារឱ្យសន្តតិជនលំដាប់មុនប្រគល់មត៌កវិញ ឬទាមទារឱ្យសងសំណងនៃការខូចខាត ។

៣.១.២. ការយល់ព្រមទទួលយកដោយមានកម្រិត

ការយល់ព្រមដោយមានកម្រិតមានខ្លឹមសារថា ជាការធ្វើសកម្មភាពនៃសន្តតិកម្មដែលបម្រុងសម្រាប់សងកាតព្វកិច្ច និងទទួលដោយសន្តតិកម្ម ត្រឹមកម្រិតទទួលដោយសន្តតិកម្ម មានន័យថា សន្តតិជនក្លាយទៅជាកូនបំណុល ដោយទទួលនូវសន្តតិកម្មនៃកាតព្វកិច្ចទាំងអស់របស់មតកជន ប៉ុន្តែសន្តតិជនអាចកម្រិតការទទួលខុសត្រូវបានត្រឹមកម្រិតនៃចំណែកមត៌ក លើកលែងសន្តតិជនសងកាតព្វកិច្ចដោយស្ម័គ្រចិត្ត ។ មួយវិញទៀត ករណីកាតព្វកិច្ចលើសពីមត៌កសកម្ម ប្រសិនបើសន្តតិជនយល់ព្រមដោយកម្រិត ចាំបាច់ត្រូវធ្វើនីតិវិធីជម្រះបញ្ជី ដើម្បីសងម្ចាស់បំណុល ហើយបើសល់ទើបចែក ប៉ុន្តែបើមិនសល់ មិនចាំបាច់ទទួលខុសត្រូវនោះទេ។

- វិធី ៖ ដើម្បីធ្វើការយល់ព្រមដោយមានកម្រិត សន្តតិជនត្រូវដាក់ពាក្យសុំមកតុលាការក្នុងអំឡុងពេល ០៣ (បី) ខែ គិតចាប់ពីពេលដឹងថាសន្តតិកម្មបានចាប់ផ្តើមចំពោះខ្លួន ប៉ុន្តែអំឡុងពេលនេះអាចពន្យាពេលបាន បើមានការអនុញ្ញាតពីតុលាការ តាមពាក្យសុំរបស់សាមីខ្លួន ។ មួយវិញទៀត នៅពេលដែលដាក់ពាក្យសុំទៅតុលាការ សន្តតិជនត្រូវដាក់បញ្ជីសារពើភ័ណ្ឌនៃមត៌ក ដោយបញ្ជាក់អំពីមត៌កសកម្ម និងមត៌កអកម្ម ដែលសន្តតិជនបានទទួល នៅពេលចាប់ផ្តើមសន្តតិកម្ម ក្នុងកម្រិតលទ្ធភាពដែលខ្លួនបានដឹង និងប្រសិនបើមិនបានបញ្ជាក់ឱ្យច្បាស់លាស់ដោយចេតនា ត្រូវចាត់ទុកថាយល់ព្រមទាំងស្រុង ។
- អានុភាព ៖ អានុភាពនៃការយល់ព្រមដោយកម្រិត ដែលមានខ្លឹមសារថាម្ចាស់បំណុលរបស់មតកជនមិនអាចទាមទារឱ្យសន្តតិជនទទួលខុសត្រូវចំពោះទ្រព្យសម្បត្តិផ្ទាល់ខ្លួនរបស់សន្តតិជន ប៉ុន្តែជាលក្ខណៈសារធាតុ ទ្រព្យសម្បត្តិជាមត៌កត្រូវធ្វើការជម្រះបញ្ជីផ្សេងៗពីទ្រព្យសម្បត្តិផ្ទាល់ខ្លួនរបស់សន្តតិជន ហេតុនេះសិទ្ធិលើបំណុល និងកាតព្វកិច្ចរបស់សន្តតិជន និងមតកជន មិនអាចរលត់ដោយព្យាកុលនោះទេ ។
- ការយល់ព្រមដោយកម្រិត កើតឡើងមុនការយល់ព្រមតាមច្បាប់៖ សន្តតិជនយល់ព្រមដោយកម្រិត បើមានមូលហេតុដែលជាការទទួលខុសត្រូវទាំងស្រុងតាមផ្លូវច្បាប់ ផលប្រយោជន៍នៃការយល់ព្រមដោយកម្រិតត្រូវបានបាត់បង់ ។ សន្តតិជនត្រូវទទួលខុសត្រូវដូចគ្នានឹងអ្នកយល់ព្រមទាំងស្រុង ។ ករណី

សន្តតិជនច្រើននាក់ សន្តតិជនម្នាក់ ឬ ច្រើននាក់ក្នុងចំណោមសហសន្តតិជនទាំងនោះ មានមូលហេតុនៃការយល់ព្រមទាំងស្រុង នាំឱ្យធ្វើការជម្រះបញ្ជីមត៌ក បន្ទាប់មកបើខ្វះខាត អាចយកទ្រព្យសម្បត្តិផ្ទាល់ខ្លួនរបស់សន្តតិជនដែលមានមូលហេតុនៃការយល់ព្រមទាំងស្រុងតាមច្បាប់មកសងបន្ថែម ។ កម្រិតនៃការទទួលខុសត្រូវនេះ ទោះបីជាការយល់ព្រមដោយកម្រិតក៏ដោយ សហសន្តតិជនត្រូវទទួលបន្តនូវកាតព្វកិច្ចរបស់មតកជនទៅតាមចំណែកមត៌ក ប៉ុន្តែការទទួលខុសត្រូវមានកម្រិត ត្រឹមកម្រិតមត៌កប៉ុណ្ណោះ ។ ម្ចាស់បំណុលរបស់មតកជនអាចអនុវត្តសិទ្ធិរបស់ខ្លួនទៅលើសហសន្តតិជនម្នាក់ ឬច្រើននាក់ចំពោះចំនួនទឹកប្រាក់នៃសិទ្ធិលើបំណុលតាមចំណែកមត៌កនីមួយៗបាន ។

៣.២. ការបោះបង់ចោលសន្តតិកម្មតាមច្បាប់

បុគ្គលដែលមានបំណងបោះបង់សន្តតិកម្ម ត្រូវដាក់ពាក្យសុំទៅតុលាការនៅក្នុងអំឡុងពេល ០៣ (បី) ខែ គិតចាប់ពីពេលដឹងថាសន្តតិកម្មចាប់ផ្តើមចំពោះខ្លួនលើកលែងតែមានពាក្យសុំពន្យាពេលទៅតុលាការហើយតុលាការអនុញ្ញាត[17] ។ ប្រសិនបើ សន្តតិជនបានសម្រេចចិត្តបោះបង់សន្តតិកម្ម ច្បាប់ចាត់ទុកថា បុគ្គលនោះមិនមែនជាសន្តតិជនតាំងពីដំបូងមក [18]។

ឧទាហរណ៍៖ ឪពុកឈ្មោះ A និង ម្តាយឈ្មោះ B បានទទួលមរណភាព មានកូនពីរនាក់ គឺ **លោក** X និង **លោក** Y ។ ក្នុងករណីនេះ កូនរបស់លោកទាំងពីរអាចបោះបង់សន្តតិកម្មក៏បាន ហេតុនេះដើម្បីឱ្យការបោះបង់សន្តតិកម្មមានអានុភាព សន្តតិជនដែលជាអ្នកបោះបង់ ត្រូវដាក់ពាក្យសុំទៅកាន់តុលាការ ។

ផ្នែកទី៤៖ អំពីស្ថានភាពពិសេសនៃសន្តតិកម្មតាមច្បាប់

ដោយសារតែមានករណីមួយចំនួនដែលសន្តតិកម្មខ្វះគ្មានសន្តតិជនឡើងស្នងនូវមត៌កដែលបន្សល់ទុកពីមតកជនឡើយ ជាហេតុនាំឱ្យមានការស្វែងរកនូវសន្តតិជនដើម្បីមកធ្វើការស្នងមត៌កពីមតកជននោះ ប៉ុន្តែបើក្នុងករណីដែលគ្មានសន្តតិជនតែម្តង មត៌កនឹងត្រូវធ្លាក់ទៅលើជនដែលមាននិស្ស័យពិសេស (នត្ថិភាពនៃសន្តតិជន) ។ ផ្ទុយទៅវិញ បើក្នុងករណីដែលមានជនមកទទួលមត៌កក្នុងនាមខ្លួនជាសន្តតិជន ដោយគ្មានមូលហេតុគតិយុត្តណាមួយក្នុងការទទួយសន្តតិកម្មនោះទេ ។ ពោលគឺ ខុសនឹងវិធានច្បាប់នោះជាហេតុដែលសន្តតិជនត្រូវធ្វើការទាមទារបដិទានត្រឡប់មកវិញ ។

[17] សៀវភៅ ការបែងចែកមត៌ក នៅថ្ងៃទី១៥ ខែមករា ឆ្នាំ ២០១៨ របស់មេធាវី អ៊ីវ ប៉ូលី
[18] មាត្រា ១២៦១ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណីព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ឆ្នាំ ២០០៧

៤.១. អំពីនត្ថិភាពនៃសន្តតិជន

៤.១.១. នីតិបុគ្គលមត៌ក

ប្រសិនបើពុំច្បាស់ ឬពុំមានសន្តតិជន មត៌កត្រូវក្លាយជានីតិបុគ្គល ។[19] ដោយសារតែគ្មាននូវសន្តតិជនមកស្នងមត៌ក ទើបតុលាការត្រូវជ្រើសតាំងអ្នកគ្រប់គ្រងមត៌ក តាមរយៈពាក្យសុំរបស់បុគ្គលដែលមានទំនាក់ទំនងនឹងផលប្រយោជន៍(ឧ. ម្ចាស់បំណុល អច្ច័យលាភី បុគ្គលដែលមាននិស្ស័យពិសេស) មេឃុំ ឬចៅសង្កាត់នៃលំនៅដ្ឋានចុងក្រោយរបស់មតកជន ឬតំណាងអយ្យការ ។[20] បើបានជ្រើសតាំងអ្នកគ្រប់គ្រងមត៌កហើយ តុលាការត្រូវធ្វើការជូនដំណឹងជាសាធារណៈអំពីការណ៍នេះគ្មានការយឺតយ៉ាវ ។[21] តុលាការជ្រើសតាំងអ្នកគ្រប់គ្រង តាមដីកាសម្រេច ។ បន្ទាប់ពីការជូនដំណឹងរយៈពេល ២(ពីរ) ខែ អ្នកគ្រប់គ្រងត្រូវជូនដំណឹងជាសាធារណៈចំពោះម្ចាស់បំណុល និងអច្ច័យលាភីទាំងអស់ ដើម្បីឱ្យមានការទាមទារក្នុងអំឡុងពេលកំណត់នេះមិនត្រូវឱ្យតិចជាង ២(ពីរ) ខែ ឡើយ ។[22] ដោយសរសេរបញ្ជាក់ថា បើមិនបានស្នើសុំក្នុងអំឡុងពេលកំនត់ទេ សិទ្ធិលើបំណុលនឹងត្រូវដកចេញពីការជម្រះ ។[23] អ្នកគ្រប់គ្រងត្រូវដាស់តឿនដោយឡែក ចំពោះម្ចាស់បំណុល ឬអច្ច័យលាភីដែលខ្លួនបានដឹង ដើម្បីឱ្យធ្វើការស្នើសុំ ។[24] ក្រោយពីអំឡុងពេលដែលបានកំណត់ មានរយៈពេល ២(ពីរ) ខែនោះ បានកន្លងផុតទៅ ដោយនៅតែមិនទាន់ដឹងច្បាស់ថាមានសន្តតិជននៅឡើយតាមពាក្យសុំរបស់អ្នកគ្រប់គ្រង ឬ តំណាងអយ្យការ តុលាការត្រូវធ្វើការជូនដំណឹងជាសាធារណៈថា ប្រសិនបើមានសន្តតិជន សន្តតិជននោះត្រូវធ្វើការស្នើសុំអំពីការណ៍នោះ ក្នុងអំឡុងពេលដែលកំណត់ ។ ដោយអំឡុងពេលនៃការប្រកាសស្វែងរកនេះមិនត្រូវឱ្យតិចជាងរយៈពេល ៦ (ប្រាំមួយ) ខែ ឡើយ ។ ប៉ុន្តែបើផុតរយៈពេល ៦(ប្រាំមួយ) ខែ នៅតែមិនមានសន្តតិជនបង្ហាញខ្លួន សន្តតិជនទាំងអស់នោះនឹងបាត់បង់សិទ្ធិ ហើយអ្នកគ្រប់គ្រងមត៌ក មានកាតព្វកិច្ចសងបំណុល និងបែងចែកមត៌កទៅឱ្យជនដែលមាននិស្ស័យពិសេស ឬធ្លាក់ទៅជាសម្បត្តិរដ្ឋ ។ ប្រសិនបើករណីរកឃើញនូវសន្តតិជនមកធ្វើការស្នងវិញនោះ អ្នកគ្រប់គ្រងក៏ត្រូវអស់សិទ្ធិចាប់ពីពេលនោះផងដែរ ។

[19] មាត្រា១២៩០ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ឆ្នាំ២០០៧
[20] មាត្រា១២៩១ នៃកថាខណ្ឌទី១ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ឆ្នាំ២០០៧
[21] មាត្រា១២៩១ នៃកថាខណ្ឌទី២ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ឆ្នាំ២០០៧
[22] មាត្រា១២៩៦ នៃកថាខណ្ឌទី១ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ឆ្នាំ២០០៧
[23] មាត្រា១២៨១ នៃកថាខណ្ឌទី២ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ឆ្នាំ២០០៧
[24] មាត្រា១២៨១ នៃកថាខណ្ឌទី៣ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ឆ្នាំ២០០៧

៤.១.២. ចំណែកចំពោះជនដែលមាននិស្ស័យពិសេស

ជនដែលមាននិស្ស័យពិសេស គឺជាបុគ្គលដែលមិនមែនជាសន្តតិជនតែមានជីវភាពរស់នៅជាមួយគ្នានឹងមតកជន ឬជាបុគ្គលដែលបានខិតខំមើលថែព្យាបាលមតកជននៅពេលដែលមតកជននៅមានជីវិត ។

ក្នុងករណីដែលគ្មានសន្តតិជនចេញបង្ហាញខ្លួនតាមការប្រកាសជាសាធារណៈ ដើម្បីស្វែងរកសន្តតិជន ដូច្នេះច្បាប់បានកំណត់នូវភាពចាំបាច់ដែលត្រូវដកហូតសិទ្ធិពីសន្តតិជន ដើម្បីធ្វើការបែងចែកមត៌កទៅឱ្យជនដែលមាននិស្ស័យពិសេស ។ ការដកហូតសិទ្ធិរបស់សន្តតិជន ចាំបាច់ត្រូវឆ្លងកាត់ការប្រកាសជាសាធារណៈ ៣ ដង មានន័យថាយ៉ាងតិច ៨ខែ ។ ម៉្យាងទៀត ចំពោះម្ចាស់បំណុល ឬ អច្ច័យលាភីដែលអ្នកគ្រប់គ្រងមិនបានដឹងទេនោះ ដោយសារតែមិនបានស្នើសុំអំពីការទាមទារសិទ្ធិក្នុងអំឡុងពេលនៃការប្រកាសជាសាធារណៈដែលបានកំណត់ក្នុងរយៈពេល ២ខែ ជាបឋម អាចទទួលការសងពីទ្រព្យសម្បត្តិដែលនៅសេសសល់តែប៉ុណ្ណោះ លើសពីនេះទៅទៀត ប្រសិនបើមិនបានស្នើសុំសិទ្ធិនៅក្នុងអំឡុងពេលប្រកាសជាសាធារណៈដែលបានកំណត់នៅក្នុងរយៈពេល ៦ខែ ថែមទៀតទេ ត្រូវដកហូតសិទ្ធិដោយយោងតាមមាត្រា ១២៩៨ ។[25]

ជនដែលមាននិស្ស័យពិសេសមិនអាចទទួលមត៌កលើសពីចំនួនពាក់កណ្ដាលនៃចំណែកមត៌កទាំងអស់ដែលសល់ក្រោយការជម្រះ ។ ការដាក់ពាក្យសុំរបស់ជនដែលមាននិស្ស័យពិសេស ត្រូវធ្វើក្នុងអំឡុងពេល ៣(បី) ខែ ក្រោយអំឡុងពេលនៃការប្រកាសស្វែងរកសន្តតិជន ដោយជននោះត្រូវបញ្ជាក់ពីហេតុនៃនិស្ស័យពិសេសរវាងខ្លួន និងមតកជនឱ្យបានច្បាស់លាស់ទៅកាន់តុលាការ ។ ជាមួយគ្នានេះដែរ ការចែកទ្រព្យទៅឱ្យជនដែលមាននិស្ស័យពិសេសត្រូវឆ្លងកាត់ការស្រាវជ្រាវអំពីអង្គហេតុ និងមានការសាក់សួរយោបល់ពីតុលាការទៅកាន់មេឃុំ ឬចៅសង្កាត់ ។[26]

៤.១.៣. មត៌កដែលក្លាយជារដ្ឋ

ចំពោះមត៌កដែលគ្មានសន្តិជន មត៌កនោះត្រូវក្លាយជានីតិបុគ្គល មួយវិញទៀតបើមត៌កនោះគ្មានទាំងជនដែលមាននិស្ស័យពិសេសទេទ្រព្យដែលនៅសេសសល់ក្រោយការជម្រះនោះ នឹងត្រូវធ្លាក់ទៅជាទ្រព្យសម្បត្តិរដ្ឋ ។ ហេតុដែលនាំឱ្យទ្រព្យក្លាយទៅជាទ្រព្យរដ្ឋ ព្រោះទ្រព្យនោះមិនមានអ្នកគ្រប់គ្រង និងគ្មានអ្នកណាអាចធ្វើជាម្ចាស់កម្មសិទ្ធិករ ។ ចំពោះអចលនទ្រព្យដែលគ្មានម្ចាស់កម្មសិទ្ធិករ អចលនទ្រព្យនោះធ្លាក់ទៅជាទ្រព្យរដ្ឋដោយរដ្ឋជាកម្មសិទ្ធិករ ។ មួយវិញទៀត បើចលនទ្រព្យវិញ អ្នកដែលធ្វើការកាន់កាប់ចុងក្រោយនឹងក្លាយជាម្ចាស់កម្មសិទ្ធិលើចលនទ្រព្យនោះ ប៉ុន្តែបើមិនមានទេចលនទ្រព្យនោះនឹងធ្លាក់ទៅជាទ្រព្យរដ្ឋផងដែរ ។

[25] មាត្រា ១២៩៨ នៃសេចក្តីពន្យល់ក្រមរដ្ឋប្បវេណី ភាគ៤ គន្ថីទី៨ រៀបរៀងដោយ ក្រសួងយុត្តិធម៌ ឆ្នាំ២០១០

[26] មាត្រា១២៩៩ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ឆ្នាំ២០០៧

៤.២. អំពីបដិទាននៃសន្តតិកម្ម

– **និយមន័យ** ៖ បដិទាន គឺជាការស្ដាឡើងវិញនូវស្ថានភាពដើម ឬការប្រគល់ត្រឡប់វិញ ។ ឧទាហរណ៍ ៖ ការបង្វិលសងវត្ថុដែលម្ចាស់បំណុលបានប្រគល់ ឬសងប្រាក់ដែលកូនបំណុលបានបង់ ឬបង្វិលសងវត្ថុដែលម្ចាស់បំណុលកំពុងប្រើប្រាស់ ឬថែរក្សាគ្រប់គ្រងទៅកូនបំណុលវិញ ឬការបង្វិលសងវិញនូវទ្រព្យមត៌កដែលអ្នកដែលគ្មានសិទ្ធិខាងសន្តតិកម្មបានទទួលជាដើម ។[27]

គោលបំណងនៃការទាមទារឱ្យធ្វើបដិទានសន្តតិកម្ម ដោយសារតែសន្តតិជនដែលត្រូវបានដកហូតសិទ្ធិសន្តតិកម្ម អាចទាមទារឱ្យធ្វើបដិទានសន្តតិកម្មដើម្បីទទួលបដិទាននៃមត៌កទាំងអស់ ឬមួយផ្នែកបាន ។[28] មួយវិញទៀតការទាមទារធ្វើបដិទាន គឺធ្វើឡើងតាមរយៈសន្តតិជនដែលមិនបានចូលរួមក្នុងការបែងចែកមត៌ក និងសន្តតិជនដែលមានសិទ្ធិពេញលេញ ក្នុងការទទួលនូវចំណែកមត៌ករបស់ខ្លួនប៉ុន្តែបែរជាមិនបានទទួលដោយមានមូលហេតុផ្សេងៗ ដូច្នេះសន្តតិជននោះមានសិទ្ធិធ្វើការទាមទារចំណែករបស់ខ្លួនពីជនដែលគេយល់ថាជាសន្តតិជនតាមសភាពខាងក្រៅ ដែលកំពុងកាន់កាប់មត៌កដែលទទួលតាមរយៈសន្តតិកម្មឱ្យប្រគល់មកវិញនូវទ្រព្យនោះ ។ ក្នុងករណីនេះគឺ មានន័យថាមានបញ្ហាគតិយុត្តមួយចំនួនបានកើតឡើងដូចជាការច្រឡំសំបុត្រកំណើតដែលជននោះមានឈ្មោះជាកូនមតកជនដែលធាតុពិតជននោះមិនបានជាប់ខ្សែលោហិតនឹងមតកជនឡើយ ។ លើសពីនេះ ក្នុងពេលដែលមតកជននៅរស់បានទទួលស្គាល់បុគ្គលម្នាក់ជាកូន ប៉ុន្តែមិនបានប្រាប់ទៅគ្រួសារខ្លួន នៅពេលដែលបើកសន្តតិកម្ម សហព័ទ្ធ កូន ក៏ដូចជាគ្រួសាររបស់មតកជនគិតថាសហសន្តតិជនគឺជាសាមីខ្លួនគេ ដោយធ្វើការបែងចែកមត៌កទៅតាមចំណែករបស់ខ្លួន ។ ចំពោះករណីនេះជនដែលមតកជនទទួលស្គាល់ថាជាកូនមានសិទ្ធិទារទាមធ្វើបដិទាន ដោយធ្វើការបែងចែកមត៌កសាជាថ្មី ។ ការបែងចែកមត៌កដែលបានធ្វើឡើងដោយអវត្តមានរបស់សន្តតិជននោះ គឺជាការបែងចែកដែលទុកជាមោឃៈដោយសារសន្តតិជនមិនគ្រប់ចំនួន ។[29] មិនតែប៉ុណ្ណោះ ចំពោះការប្រគល់មកវិញនៅទ្រព្យ ភាគីដែលបានកាន់កាប់ត្រូវប្រគល់មត៌កមកឱ្យសន្តតិជនដែលបានទាមទារ ។ ប៉ុន្តែបើភាគីនោះមានភាពសុចរិត ជននោះមានសិទ្ធិរក្សាទុកនូវផល និងការប្រាក់ដែលបានទទួល សិទ្ធិទាមទារឱ្យសងនូវសោហ៊ុយដែលបានបង្កើនតម្លៃចំពោះទ្រព្យនោះ ហើយមានសិទ្ធិទាមទារសំណងចំពោះកាតព្វកិច្ចដែលត្រូវបានទទួលតាមរយៈសន្តតិកម្មដែលបានសងរួចហើយនោះ ។ ផ្ទុយទៅវិញ បើភាគីនោះមានភាពទុច្ចរិត ជននោះត្រូវសងមកវិញគ្រប់ចំនួន បូករួមទាំងផល ការប្រាក់ដែលបាន

[27] សទ្ទានុក្រមពាក្យច្បាប់ខ្មែរ អង់គ្លេស បារាំង ផ្នែករដ្ឋប្បវេណី និង នីតិរដ្ឋប្បវេណី រៀបចំដោយ គណៈកម្មការបណ្ឌិតសភាទទួលបន្ទុកអនុម័តពាក្យច្បាប់ និងបោះពុម្ព ដោយទីស្ដីការគណៈរដ្ឋមន្ត្រី នៅឆ្នាំ២០០៧

[28] មាត្រា១៣០១ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ឆ្នាំ២០០៧

[29] មាត្រា ១៣០២ នៃសេចក្ដីពន្យល់ក្រមរដ្ឋប្បវេណី ភាគ៤ គន្ថីទី៨ រៀបរៀងដោយ ក្រសួងយុត្តិធម៌ ឆ្នាំ២០១០

ទទួល ហើយមិនត្រឹមតែប៉ុណ្ណោះជននោះក៏គ្មានសិទ្ធិទាមទារសំណងចំពោះកាតព្វកិច្ច និងថែមទាំងគ្មានសិទ្ធិទាមទារឱ្យសងវិញនូវសោហ៊ុយដែលបានបង្កើនតម្លៃចំពោះទ្រព្យនោះផង ។[30]

អាជ្ញាយុកាលនៃការរំលត់សិទ្ធិទាមទារឱ្យធ្វើបដិទានសន្តតិកម្ម នៅក្នុងករណីដែលមត៌កត្រូវបានផ្ទេរទៅភាគីម្ខាងទៀតនៃការទាមទារឱ្យធ្វើបដិទានសន្តតិកម្ម តាមមតកសាសន៍ ឬការបែងចែក មានអំឡុងពេល ៥ (ប្រាំ) ឆ្នាំគិតចាប់ពីពេលដែលធ្វើការផ្ទេរ ។ ប៉ុន្តែបើក្នុងករណីដែលជនគ្មានសិទ្ធិតែម្នាក់ទទួលសន្តតិកម្មក្នុងនាមជាសន្តតិជនវិញ អំឡុងពេលនៃការទាមទារនេះ ក៏មានអំឡុងពេល ៥(ប្រាំ) ឆ្នាំដែរ តែរាប់គិតពីថ្ងៃដែលមតកជនបានទទួលមរណភាពវិញ ។[31]

[30]មាត្រា១៣០១ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ឆ្នាំ២០០៧

[31] មាត្រា ១៣០៤ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណីព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាឆ្នាំ ២០០៧

ជំពូកទី២

ការបែងចែកមត៌កតាមច្បាប់

ជំពូកទី២

ការអនុវត្តនៃសន្តតិកម្មតាមច្បាប់

ជាការពិតណាស់ បន្ទាប់ពីមតកជនទទួលមរណភាពទៅ មតកជនមិនបានធ្វើបណ្តាំ ឬផ្តាំកូនចៅនោះ ការបែងចែកមត៌កត្រូវប្រព្រឹត្តទៅតាមច្បាប់ ពោលគឺយើងនឹងធ្វើការបកស្រាយនៅផ្នែកទី១(របបនៃការគ្រប់គ្រង និងការបែងចែកសន្តតិកម្មតាមច្បាប់)ផ្នែកទី២ (បកស្រាយពីសិទ្ធិរបស់សន្តតិជន និងអត្រានៃពន្ធ) និងផ្នែក៣ (នីតិវិធីនៃការប្តឹងទាមទារមត៌ក) ខាងក្រោមនេះ ៖

ផ្នែកទី១៖ របបនៃការគ្រប់គ្រង និងការបែងចែកសន្តតិកម្មតាមច្បាប់

១.១. របបនៃការគ្រប់គ្រង

គ្មានបុគ្គលណាម្នាក់មានសិទ្ធិកាន់កាប់ ចាត់ចែង ទ្រព្យសម្បត្តិអ្នកដទៃណាម្នាក់ផ្សេងទៀតនោះទេ បើទោះបីជាបុគ្គលនោះ ជាសាច់ញាតិ ខ្សែរលោហិត ឬឪពុកម្តាយ ជាបងជាប្អូន ក៏គ្មានសិទ្ធិគ្រប់គ្រង កាន់កាប់ទ្រព្យរបស់បុគ្គលទាំងអស់នោះបានដែរ ដោយហេតុថាបុគ្គលម្នាក់ៗមានសិទ្ធិផ្តាច់មុខទៅលើទ្រព្យរបស់ខ្លួនរៀងៗខ្លួន ។ ក៏ប៉ុន្តែក្នុងករណីដែលម្ចាស់ទ្រព្យបានទទួលមរណភាពដោយមិនបានបន្សល់ទុកនូវបណ្តាំ ដើម្បីបែងចែកទ្រព្យសម្បត្តិរបស់ខ្លួន បុគ្គលក្រៅពីម្ចាស់ទ្រព្យអាចគ្រប់គ្រងទ្រព្យសម្បត្តិនោះបណ្តោះអាសន្នបាន ដោយយោងតាមក្រមរដ្ឋប្បវេណី២០០៧ បានបញ្ញតិពីជនដែលគ្រប់គ្រងទ្រព្យសម្បត្តិបណ្តោះអាសន្នរបស់មតកជនមុនពេលការបែងចែកមត៌ករួមមាន ៖

– សន្តតិជនដែលកាន់កាប់មត៌ក

នៅពេលមតកជនបានទទួលមរណភាព ត្រូវរក្សាទុក និង គ្រប់គ្រងមត៌កនោះរហូតដល់ពេលធ្វើការបែងចែកមត៌ក [32] ការគ្រប់គ្រងនេះជាការគ្រប់គ្រងស្របច្បាប់[33]។ ទោះបីជាមុនពេលយល់ព្រម ឬបោះបង់សន្តតិកម្មក៏ដោយ សន្តតិជនត្រូវគ្រប់គ្រងមត៌កនោះ ដោយប្រុងប្រយ័ត្នដូចគ្នានឹងទ្រព្យសម្បត្តិផ្ទាល់ខ្លួនផងដែរ។

ឧទាហរណ៍៖ លោក A បានស្លាប់ដោយបន្សល់នូវមត៌ក មាន លុយ ៣០០០ ដុល្លារ និងខ្សែកមាស១ខ្សែតម្លៃ ៣០០០០ ដុល្លារ ។ **លោក A** គ្មានភរិយា ប៉ុន្តែមានកូន ២ នាក់ គឺ **លោក ក** និង **លោក ខ** ។ **លោក ក** បានគ្រប់គ្រងមត៌ករបស់ឪពុកតាំងពីគាត់ជរា រហូតមកដល់ពេលឪពុកទទួលមរណភាពទៅទ្រព្យសម្បត្តិដែល **លោក ក** គ្រប់គ្រងពីមុនត្រូវរក្សាទុក ទ្រព្យនោះឱ្យដូចជាទ្រព្យរបស់ខ្លួន រហូតដល់មានការបែងចែកមត៌ក ព្រោះ **លោក A** មានសន្តតិជន ២ នាក់ដែលត្រូវមកទទួលទ្រព្យរបស់ខ្លួន ។

[32] មាត្រា១២៦២ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណីព្រះរាជាណាចក្រឆ្នាំ ២០០៧

[33] មាត្រា១២៦២ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណីព្រះរាជាណាចក្រឆ្នាំ ២០០៧

- **អ្នកគ្រប់គ្រងមត៌កជាបណ្តោះអាសន្ន**

គ្រប់គ្រងដោយ អ្នកគ្រប់គ្រងមត៌កជាបណ្តោះអាសន្ន ត្រូវបានជ្រើសតាំងដោយតុលាការ ។ ប៉ុន្តែ តុលាការហាមឃាត់មិនឱ្យដាក់ពាក្យបណ្តឹងចំពោះសន្តតិជននៅមុនពេលយល់ព្រមនោះទេ លើកលែងតែគ្មាន អ្នកគ្រប់គ្រងមត៌ក និង អ្នកគ្រប់គ្រងមតកសាស៍ទើប សន្តតិជន អច្ច័យលាភីឬ ម្ចាស់បំណុលរបស់មតកជន អាចដាក់ពាក្យឱ្យតុលាការមានឆន្ទានុសិទ្ធិ ក្នុងការកំណត់យកអ្នកគ្រប់គ្រងមត៌កជាបណ្តោះអាសន្ន ។ រាល់ សោហ៊ុយដែលទាក់ទងនឹងមត៌ក ត្រូវកាត់ចេញពីមត៌ករបស់មតកជន ប៉ុន្តែសោហ៊ុយដែលកើតចេញពីកំហុស របស់សន្តតិជន គឺជាបន្ទុករបស់សន្តតិជននោះ។

ឧទាហរណ៍៖ លោក B បានស្លាប់បានបន្សល់ទុកលុយនៅធនាគារ ២០០០ ដុល្លារ និងផ្ទះតម្លៃ ៣០០០០ ដុល្លារ និងមានពាណិជ្ជកិច្ចនាំចូលខោអាវពីបរទេស ក៏ប៉ុន្តែគាត់បានខ្ចីប្រាក់អ្នកចងការ ប្រមាណ ២៥០០០ ដុល្លារ ។ លោក B ពុំបានធ្វើបណ្តាំព្រោះ គ្មានកូន គ្មានប្រពន្ធ ប៉ុន្តែមានបងប្អូន ៣ នាក់ ។ ក្រោយពី លោក B ស្លាប់ ទៅធុរៈកិច្ច និងបំណុលរបស់លោកពុំមានអ្នកគ្រប់គ្រងទទួលបន្តនោះទេ ។ ដូច្នេះសន្តតិជន ដែលជាបុព្វញាតិ និងម្ចាស់បំណុលអាចដាក់ពាក្យសុំឱ្យតុលាការ ចាត់តាំងអ្នកគ្រប់គ្រងមត៌ករបស់លោក B ជា បណ្តោះអាសន្ន មុននឹងធ្វើការបែងចែកមត៌កតាមច្បាប់ ។

១.២. ការបែងចែកសន្តតិកម្មតាមច្បាប់

ក្រមរដ្ឋប្បវេណីបានបញ្ញត្តិនូវវិធានក្នុងការគណនាចំនួននៃចំណែកមត៌ក ដែលសន្តតិជនគ្រប់រូបមាន សិទ្ធិទទួលបាន ដូច្នេះប្រសិនជាមត៌កនោះ គឺមានតែសាច់ប្រាក់ការបែងចែកទ្រព្យសម្បត្តិឱ្យមានភាពស្មើគ្នា គឺ មានភាពងាយស្រួល ។ ប៉ុន្តែជាទូទៅ មត៌ករួមមានទ្រព្យសម្បត្តិផ្សេងៗ ដូចជា ចលនវត្ថុ អចលនវត្ថុ និងសិទ្ធិ លើបំណុល ។ នៅពេលចាប់ផ្តើមសន្តតិកម្ម សន្តតិជនមិនត្រឹមតែត្រូវកំណត់ចំនួនចំណែកមត៌កដែលនឹងត្រូវ បែងចែកសម្រាប់សន្តតិជនម្នាក់ៗប៉ុណ្ណោះទេ ប៉ុន្តែក៏ត្រូវកំណត់ថា សន្តតិជនរូបណានឹងត្រូវទទួលមត៌កណា មួយផងដែរ ។ ការបែងចែកមត៌ក ជាទូទៅត្រូវធ្វើតាមរយៈការព្រមព្រៀងរវាងសហសន្តតិជន និងធ្វើតាមផ្លូវ តុលាការ[34]។

[34] សេចក្តីពន្យល់ក្រមរដ្ឋប្បវេណី ភាគ ៣ រៀបរៀងដោយក្រុមការងារនៃគ្រូបណ្តុះបណ្តាល នៅសាលាភូមិន្ទនៃរាជបណ្ឌិតសភាវិជ្ជាជីវៈតុលាការទំព័រទី ៧២

១.២.១. ការបែងចែកសន្តតិកម្មតាមការព្រមព្រៀង

អនុលោមតាមក្រមរដ្ឋប្បវេណី ឆ្នាំ២០០៧ បានបញ្ញត្តិថា ៖ ការបែងចែកចំណែកមត៌ក ត្រូវធ្វើឡើងតាមការពិភាក្សា និងការព្រមព្រៀងគ្នារវាងសន្តតិជនទាំងអស់នាពេលណាក៏បានក្រោយពីផុតរយៈពេល ១ (មួយ) ខែគិតចាប់ពីពេលបើកសន្តតិកម្ម[35] ។ ក្នុងអំឡុងពេល ១ (មួយ) ខែ សហសន្តតិជនមិនអាចធ្វើការបែងចែកនោះទេ ដោយសារតែ ត្រូវចាំបាច់គោរពវិញ្ញាណក្ខ័ន្ធរបស់មតកជន និងត្រូវស្វែងរកសន្តតិជនដែលនៅសល់ (កូននៅក្រៅចំណងអាពាហ៍ពិពាហ៍ ឬ ករណីមានកូនដែលមកពីចំណងអាពាហ៍ពិពាហ៍មុន) ដើម្បីមកទទួលមត៌កតាមចំណែករបស់ខ្លួនបានទទួល ។ ទោះបីជាក្នុងករណីសហសន្តតិជនមានការព្រមព្រៀងគ្នាពិតមែន ប៉ុន្តែការផ្ទេរសិទ្ធិរបស់មតកជនទៅឱ្យសន្តតិជនពុំមានប្រសិទ្ធិភាពឡើង លុះត្រាតែផុតអំឡុងពេល ៣ (បី) ខែនៃការយល់ព្រម ឬបោះបង់សន្តតិកម្ម[36]។

ក្នុងករណីដែលសហព័ទ្ធជាសន្តតិជន បើទ្រព្យសម្បត្តិដែលទទួលបានជាកម្មសិទ្ធិអវិភាគជាមួយមតកជន ក្នុងពេលមានចំណងអាពាហ៍ពិពាហ៍ ក្នុងការបែងចែកមត៌ក សហព័ទ្ធមានអាទិភាពជាងសហសន្តតិជនផ្សេងទៀត ក្នុងការទទួលយកចំណែកកម្មសិទ្ធិអវិភាគដែលទាក់ទងទៅនឹងទ្រព្យសម្បត្តិនោះ រហូតដល់គ្រប់ចំនួននៃចំណែកមត៌កនោះ[37]។ ដោយហេតុថា ជាទូទៅទ្រព្យសម្បត្តិរបស់ ប្ដីនិងប្រពន្ធ គឺជាទ្រព្យសម្បត្តិរួម(អាពាហ៍ពិពាហ៍ស្របច្បាប់) ដូច្នេះប្រសិនបើ ប្ដី ឬ ប្រពន្ធណាម្នាក់ទទួលមរណភាព ពាក់កណ្ដាលនៃទ្រព្យនោះជារបស់សហព័ទ្ធដែលនៅរស់ ហើយទ្រព្យសម្បត្តិពាក់កណ្ដាលទៀតជាកម្មវត្ថុនៃមត៌ក។ ហេតុនេះសហព័ទ្ធមានអាទិភាពជាសន្តតិជនផ្សេងទៀត ក្នុងការទទួលចំណែកកម្មសិទ្ធិអវិភាគរបស់មតកជន ចំពោះទ្រព្យសម្បត្តិរួម រហូតដល់បានទទួលគ្រប់ចំនួននូវចំណែកមត៌របស់ខ្លួន។ ក្នុងការបែងចែក ត្រូវពិចារណាទៅលើប្រភេទ និងលក្ខណៈនៃវត្ថុ ឬសិទ្ធិដែលមាននៅក្នុងមត៌ក ឬ អាយុ មុខរបរ ស្ថានភាពផ្លូវកាយ ឬ ស្ថានភាពជីវភាពរបស់សហសន្តតិជននីមួយៗ[38] ។ ពេលដែលពិភាក្សា សន្តតិជនទាំងអស់ត្រូវគោរពតាមសណ្ដាប់ធ្នាប់សាធារណៈ និងទំនៀមទំលាប់ល្អ ទើបការព្រមព្រៀងរបស់សន្តតិជនទាំងអស់មានអានុភាពកើតឡើងទៅលើការបែងចែកនេះ ។ ករណីដែលការបែងចែកបណ្ដាលឱ្យមានការខូចខាតធ្ងន់ធ្ងរ ដល់តម្លៃ បើយល់ឃើញថាសមរម្យ សហសន្តតិជនអាចឱ្យសន្តតិជនណាម្នាក់ ធ្វើលទ្ធកម្មទ្រព្យសម្បត្តិនោះបាន ដោយលក្ខខណ្ឌឱ្យបង់ប្រាក់សម្រួល

[35] មាត្រា ១២៦៦ កថាខណ្ឌទី១ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណីព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាឆ្នាំ ២០០៧
[36] មាត្រា ១២៦៦ កថាខណ្ឌទី១ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណីព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាឆ្នាំ ២០០៧
[37] មាត្រា ១២៦៨ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណីព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាឆ្នាំ ២០០៧
[38] មាត្រា ១២៦៧ កថាខណ្ឌទី១ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណីព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ឆ្នាំ ២០០៧

ចំពោះសហសន្តតិជនផ្សេងទៀត តាមការពិភាក្សា[39] ។ មានន័យថា ក្នុងការបែងចែកវត្ថុជាកម្មសិទ្ធិអវិភាគ ដំណោះស្រាយអាចបង់ប្រាក់សម្រួលទៅឱ្យសន្តតិជនដទៃទៀត ដើម្បីឱ្យជនណាម្នាក់ទទួលមត៌កតែឯង ។

ឧទាហរណ៍ ៖ មតកជន A មានដី ១កន្លែង តម្លៃ ៣០០០ ដុល្លារ ។ មតកជន A មានកូនបីនាក់គឺ C Dនិង E ។

ផ្អែកលើអង្គហេតុខាងលើ កម្មវត្ថុនៃមត៌ក គឺដី១ កន្លែងជា កម្មសិទ្ធិអវិភាគរបស់សន្តតិជនទាំងបី C D E ។ សន្តតិជនទាំងបី អាចព្រមព្រៀងគ្នា ដោយឱ្យសន្តតិជនណាម្នាក់ជាម្ចាស់កម្មសិទ្ធិលើវត្ថុនោះតែម្នាក់ឯង ប៉ុន្តែត្រូវផ្តល់ប្រាក់សម្រួលទៅឱ្យសន្តតិជនផ្សេងទៀត ។

ដូច្នេះ ទោះបីជាការពិភាក្សាធ្វើឡើងដោយផ្ទាល់មាត់ក៏ពិតមែន ក៏ត្រូវធ្វើលិខិតយថាភូត ដើម្បីវាយតម្លៃថាការពិភាក្សាបែងចែកមត៌កបានធ្វើឡើងរវាងសហសន្តតិជនពិតប្រាដកមែន ។

ជាការពិតណាស់ សន្តតិជនមិនត្រឹមតែទទួលបន្តនូវទ្រព្យសម្បត្តិពីមតកជនប៉ុណ្ណោះទេ គឺរួមទាំងទទួលបន្តពីករណីយកិច្ច ក៏ដូចជាបំណុលផងដែរ ។ វិធីនៃការបែងចែកមត៌កក្នុងករណីដែលសន្តតិជនមានកាតព្វកិច្ច គឺយកគោលការណ៍ជម្រះបញ្ជី ពោលមានន័យថា សន្តតិជនទទួលមត៌កដែលនៅសល់ពីការជម្រះបញ្ជីនៃកាតព្វកិច្ចនោះ រួចទើបធ្វើការបែងចែកទ្រព្យសកម្មដែលនៅសល់នោះ ឬករណីមួយទៀតគឺធ្វើការបែងចែកទាំងទ្រព្យសកម្ម ឬ អកម្មរបស់មតកជន ទៅឱ្យសន្តតិជនម្នាក់ៗដោយខ្លួនឯង ។ ប៉ុន្តែ ការទទួលកាតព្វកិច្ចពាក់ព័ន្ធនឹងអាជីវកម្ម ជំនួសឱ្យការបន្តអាជីវកម្ម នោះទាល់តែមានការយល់ព្រមពីម្ចាស់បំណុលផងដែរ ថាម្ចាស់បំណុល ជឿជាក់ ទុកចិត្ត ឱ្យសន្តតិជននោះទទួលបន្ទុកអាជីវកម្មនោះ ពិតជាមានសមត្ថភាពគ្រប់គ្រាន់ក្នុងការបន្ត ឬទេ ឬមូលហេតុដទៃទៀត[40]។

១.២.២. ការបែងចែកសន្តតិកម្មតាមផ្លូវតុលាការ

ក្នុងករណីសហសន្តតិជនមិនបានព្រមព្រៀង ឬពុំអាចពិភាក្សាគ្នា ពីការបែងចែកមត៌កបានទេ សហសន្តតិជនណាម្នាក់ អាចដាក់ពាក្យសុំទៅតុលាការឱ្យធ្វើការបែងចែកមត៌កនោះបាន[41] ។ តុលាការធ្វើការបែងចែកមត៌កដោយឆន្ទានុសិទ្ធិ ក្នុងការលក់មត៌កនោះតាមវិធីលក់ឡាយឡុង ហើយធ្វើការបែងចែកទៅឱ្យសហសន្តតិជនតាមចំណែកដែលខ្លួនទទួល ។ ឯករណីមួយទៀត គឺសន្តតិជនណាមួយចង់ធ្វើជាម្ចាស់នៃអចលនវត្ថុដែលជាកម្មវត្ថុនៃមត៌កតែម្នាក់ឯង សន្តតិជននោះមានលទ្ធភាពដើម្បីបង់ប្រាក់សម្រួលទៅឱ្យសន្តតិជនផ្សេងទៀតបាន។

[39] មាត្រា ១២៦៧ កថាខណ្ឌទី២ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណីព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាឆ្នាំ ២០០៧

[40] មាត្រា ១២៦៩ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណីព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាឆ្នាំ ២០០៧

[41] មាត្រា ១២៧០ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណីព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាឆ្នាំ ២០០៧

ឧទាហរណ៍៖ មត៌កមានដីមួយឡូត៍ និងប្រាក់បញ្ញើក្នុងធនាគារ ក៏ប៉ុន្តែមាន ករណីដែលសន្តតិជនបានខ្វែងគំនិតគ្នាដោយទាមទារដីឡូត៍នេះ ឬ ខ្វែងគំនិតគ្នាអំពីវិធីបែងចែក ឬប្រសិនបើការបែងចែកទៅ តម្លៃនៃដីនោះធ្លាក់ជាដើម ។ ក្នុងករណីនេះ តុលាការសម្រេចឱ្យដីនោះទៅឱ្យសន្តតិជនណាម្នាក់ ហើយឱ្យជននោះបង់ប្រាក់សម្រួលទៅឱ្យសន្តតិជនផ្សេងទៀត ។

ផ្នែកទី២ ៖ នីតិវិធីនៃការប្តឹងទាមទារមត៌ក

នៅពេលដែលសន្តតិជនទាំងអស់ពុំបានព្រមព្រៀងគ្នា ឬ ខ្វែងគំនិតគ្នាក្នុងការបែងចែកមត៌ក ។ សន្តតិជនអាចដាក់ពាក្យសុំឱ្យតុលាការបែងចែកមត៌កបាន ។ ការសុំឱ្យបែងចែកសន្តតិកម្ម ត្រូវបានកំណត់នៅក្នុងច្បាប់ស្តីនីតិវិធីនៃរឿងក្តីរដ្ឋប្បវេណីដែលមិនមែនជាបណ្តឹង ហេតុនេះនីតិវិធីនៃការសុំឱ្យបែងចែកមត៌កត្រូវអនុលោមតាមច្បាប់នេះ។

ការសុំឱ្យបែងចែកមត៌កត្រូវធ្វើឡើង ដោយពាក្យសុំ ហើយតុលាការសម្រេចសេចក្តីក្រោមរូបភាពជាដីកាសម្រេច តាមមាត្រា៣ នៃកថាខណ្ឌទី២ នៃច្បាប់ស្តីពីនីតិវិធីនៃរឿងក្តីរដ្ឋប្បវេណីដែលមិនមែនជាបណ្តឹង ។

២.១. របៀបនៃការដាក់ពាក្យសុំ

ការដាក់ពាក្យត្រូវធ្វើឡើងជាលាយលក្ខណ៍អក្សរ ឬ ធ្វើដោយផ្ទាល់មាត់[42]។ គូភាគីអាចដាក់ពាក្យសុំតាមរបៀបណាមួយក៏បាន ។ ការដាក់ពាក្យជាលាយលក្ខណ៍អក្សរ គូភាគីត្រូវអនុលោមតាមមាត្រា ២៦ កថាខណ្ឌទី២ នៃច្បាបស្តីពីនីតិវិធីនៃរឿងក្តីរដ្ឋប្បវេណីដែលមិនមែនជាបណ្តឹង ។ ចំពោះការដាក់ពាក្យដោយផ្ទាល់មាត់ អ្នកដាក់ពាក្យសុំត្រូវធ្វើសេចក្តីថ្លែងការណ៍នូវចំណុចនីមួយៗដូចបានរៀបរាប់ខាងលើ ចំពោះមុខក្រឡាបញ្ជី ក្នុងចំណុចនេះក្រឡាបញ្ជីត្រូវធ្វើកំណត់ហេតុ ចុះហត្ថលេខា ហើយកំណត់ហេតុនេះត្រូវចាត់ទុកជា ពាក្យសុំ [43]។ អ្នកដាក់ពាក្យសុំឱ្យបែងចែកមត៌ក អាចពាក្យសុំនៅតុលាការសាលាដំបូងនៃកន្លែងចាប់ផ្តើមសន្តតិកម្ម ពោលគឺជាសមត្ថកិច្ចតុលាការនៅលំនៅដ្ឋានរបស់មតកជន[44] ។

២.១.១. ចំណុចដែលត្រូវសរសេរក្នុងពាក្យសុំបែងចែកមត៌ក

ការដាក់ពាក្យសុំបែកចែកមត៌ក គឺតម្រូវឱ្យអ្នកដាក់ពាក្យសុំរៀបរាប់ឱ្យលំអិត ដោយអនុលោមតាមមាត្រា ២៦ កថាខណ្ឌទី២ នៃច្បាប់ស្តីពីនីតិវិធីនៃរឿងក្តីរដ្ឋប្បវេណីដែលមិនមែនជាបណ្តឹងចែងថា៖

[42] មាត្រា ២៦ កថាខណ្ឌទី១ នៃច្បាប់ស្តីពីនីតិវិធីនៃរឿងក្តីរដ្ឋប្បវេណីដែលមិនមែនជាបណ្តឹង

[43] មាត្រា ២៦ កថាខណ្ឌទី៣ នៃច្បាប់ស្តីពីនីតិវិធីនៃរឿងក្តីរដ្ឋប្បវេណីដែលមិនមែនជាបណ្តឹង

[44] មាត្រា ៤ កថាខណ្ឌទី១ នៃច្បាប់ស្តីពីនីតិវិធីនៃរឿងក្តីរដ្ឋប្បវេណីដែលមិនមែនជាបណ្តឹង

➤ ត្រូវសរសេរអំពីឈ្មោះ ឬនាមករណ៍ និងអាសយដ្ឋានរបស់ភាគី ហើយនិងឈ្មោះ និងអាសយដ្ឋានរបស់អ្នកតំណាងដែលច្បាប់បានកំណត់[45] ។ ការសរសេរឈ្មោះ និងអាសយដ្ឋានរបស់ភាគីឱ្យបានច្បាស់លាស់ គឺជាការចាំបាច់សម្រាប់បញ្ជាក់អត្តសញ្ញាណរបស់ភាគី ព្រមទាំងសម្រាប់ធ្វើការបញ្ជូនពាក្យបណ្ដឹង និងឯកសារផ្សេងៗទៀតទៅចុងចម្លើយ ។ ជាទូទៅ ការសុំបែងចែកមត៌ក ដើមបណ្ដឹង គឺសំដៅទៅលើសន្តតិជនដែលដាក់ពាក្យសុំ ឯចុងចម្លើយគឺសំដៅទៅលើ សន្តតិជនដែលកាន់កាប់មត៌ករបស់មតកជន ។ ម្យ៉ាងទៀត ប្រសិនបើ ភាគីមានអ្នកតំណាងដែលច្បាប់បានកំណត់នោះ នៅក្នុងពាក្យសុំត្រូវសរសេរបញ្ជាក់អំពី ឈ្មោះ និង អាសយដ្ឋាន ងាយស្រួលដល់តុលាការ ក្នុងការបញ្ជូន និងផ្ញើពាក្យបណ្ដឹង និងឯកសារ ផ្សេងៗដូចជា ដីកាកោះ ឬលិខិតអញ្ជើញសម្រាប់អ្នកតំណាងដោយអាណត្តិរបស់ភាគីនៃវិវាទជាមេធាវី ។ ហេតុដូចនេះ ក៏ព្រោះតែក្នុងករណីខ្លះ ដែលភាគីម្ខាងជាអ្នកអសមត្ថភាក្នុងបណ្ដឹង ឬជានីតិបុគ្គល ដែលគប្បីគួរតែបញ្ជាក់ឱ្យបានច្បាស់លាស់អំពីអ្នកដែលធ្វើសកម្មភាពនៃបណ្ដឹងផ្ទាល់ ។

ឧទាហរណ៍៖ លោក A ជាដើមចោទ បានប្ដឹង **លោក** B ពាក់ព័ន្ធនឹងការកាន់កាប់មត៌របស់មតកជន ដោយពុំបានគោរពតាមបញ្ញត្តិច្បាប់ ។ ដូច្នេះ **លោក** A ត្រូវសរសេរពាក្យបណ្ដឹងដោយបញ្ជាក់ អំពីឈ្មោះ និង អាសយដ្ឋានខ្លួនឯង និង **លោក ខ** ឱ្យបានច្បាស់លាស់ ហើយប្រសិនបើ **លោក** A និង **លោក** B មានអ្នកដំណាងដែលច្បាប់បានកំណត់ ដូចនេះ នៅក្នុងពាក្យសុំត្រូវសរសេរបញ្ជាក់បន្ថែម អំពី ឈ្មោះ និងអាសយដ្ឋានអ្នកដំណាងឱ្យបានច្បាស់លាស់ ។ ដោយឡែក នៅក្នុងករណីពាក្យសុំ ដែលដើមចោទមិនបានសរសេរលម្អិតអំពីអាសយដ្ឋានរបស់ចុងចម្លើយ ប៉ុន្តែអាសយដ្ឋានដែលដើមចោទបានសរសេរមានចំណុចជាក់លាក់មួយ ដែលតុលាការអាចធ្វើការបញ្ជូនទៅចុងចម្លើយបានងាយស្រួលនោះ ដូចនេះពាក្យសុំនៅតែអាចទទួលយកបានដែរ ។

➤ ត្រូវសរសេរបញ្ជាក់ឱ្យបានច្បាស់អំពី ខ្លឹមសារនៃសាលក្រមដែលដើមចោទទាមទារឱ្យតុលាការចេញ និងអង្គហេតុចាំបាច់ដើម្បីបញ្ជាក់នូវការទាមទារ[46] ។ ជាការពិតណាស់ នៅក្នុងពាក្យបណ្ដឹង គឺត្រូវសរសេរបញ្ជាក់អំពីខ្លឹមសារនៃសាលក្រមដែលទាមទារឱ្យតុលាការចេញ និងត្រូវសរសេរបញ្ជាក់អំពីអង្គហេតុចាំបាច់ដើម្បីបញ្ជាក់ការទាមទារ ។ យ៉ាងណាមិញ ចំពោះខ្លឹមសារនៃសាលក្រមដែលដើមចោទទាមទារឱ្យតុលាការចេញ គឺជាអត្ថន័យនៃសាលក្រមដើមចោទចង់ឱ្យតុលាការសម្រេចសេចក្ដីដូចអ្វីដែលមានសរសេរនៅក្នុងពាក្យបណ្ដឹងរបស់ខ្លួន ។ អនុលោមតាមចំណុចដែលជាមូលហេតុនៃការដាក់ពាក្យសុំ ខាងដើមចោទត្រូវសរសេរត្រង់នេះថា៖ ទី១ សុំឱ្យតុលាការបញ្ជាក់អត្ថិភាពជាសន្តតិជនលើមត៌ករបស់មតកជនឈ្មោះ .... និងទី២ សុំឱ្យតុលាការបែងចែក

[45] មាត្រា ២៦ កថាខណ្ឌទី២ នៃច្បាប់ស្តីពីនីតិវិធីនៃរឿងក្តីរដ្ឋប្បវេណីដែលមិនមែនជាបណ្តឹង
[46] មាត្រា ៧៥ កថាខណ្ឌ៣ ចំណុចខ ក្រមនីតិវិធីរដ្ឋប្បវេណីព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាឆ្នាំ ២០០៦

ចំណែក របស់មតកជននោះឈ្មោះ .... តាមច្បាប់ រវាងដើមចោទ និងចុងចម្លើយ ។ គួរបញ្ជាក់ផងដែរថា បើចំណុចទី១ គ្មានវិវាទទេ មិនចាំបាច់ស្នើសុំទេ ។

➤ អង្គហេតុចាំបាច់ដើម្បីបញ្ជាក់នូវការទាមទារ ៖ ចំណុចនេះ គឺជាមូលដ្ឋានគតិយុត្ត ដែលជាមូលដ្ឋាននៃការទាមទាររបស់ដើមចោទ ហើយក្នុងករណីបណ្ដឹងពាក់ព័ន្ធនឹងសន្តតិកម្ម ចំណុចនេះ ត្រូវរំលេចឱ្យឃើញថា ដើមចោទជាសន្តតិជនដែលមានអត្ថិភាពជាមួយគ្នានៅលើមត៌ករបស់មតកជននោះ ។

➤ ភស្តុតាង ៖ នេះជាការចង្អុលបញ្ជាក់ថា ការអះអាងរបស់ដើមចោទមិនមែន ចេះតែនិយាយចេញពីមាត់នោះទេ គឺមានការបញ្ជាក់ច្បាស់លាស់ដោយភស្តុតាង ជាឯកសារ សាក្សី រូបថត វីដេអូ ជាដើម ។ ការសរសេរបញ្ជាក់ភស្តុតាងក៏មិនសូវសំខាន់ដែលនៅក្នុងនីតិវិធីដាក់ពាក្យបណ្ដឹង ពីព្រោះនៅក្នុងនីតិវិធីទាញរកហេតុផល ក្រោយពេលកំណត់ចំណុចវិវាទរួចរាល់ តុលាការនឹងរៀបចំភស្តុតាងបំភ្លឺចំណុចវិវាទម្ដងទៀត ។ នៅក្នុងរឿងក្ដីសន្តតិកម្ម ភស្តុតាង ដែលគួរភ្ជាប់ជាមួយក្នុងពាក្យបណ្ដឹងរួមមាន ៖

- ឯកសារបញ្ជាក់អត្តសញ្ញាណសន្តតិជន និងមតកជន ៖ អត្តសញ្ញាណប័ណ្ណ សំបុត្រកំណើត សៀវភៅគ្រួសារ និងសៀវភៅស្នាក់នៅជាអាទិ៍ ។
- ឯកសារបញ្ជាក់អត្តសញ្ញាណទ្រព្យដែលជាកម្មវត្ថុនៃមត៌ក ៖ លិខិតបញ្ជាក់ទ្រព្យទាំងឡាយដែលជាកម្មសិទ្ធិរបស់មតកជន ។
- សំបុត្រមរណភាពរបស់មតកជន ៖ លិខិតដែលបញ្ជាក់អំពីមតកជនស្លាប់ ។
- ឯកសារបញ្ជាក់អំពីសិទ្ធិលើបំណុល ឬកាតព្វកិច្ចជាអាទិ៍ ៖ កិច្ចសន្យា ។

២.១.២. ភាគី និង អ្នកតំណាង

ក. ភាគី

ភាគីសំដៅទៅលើជនទាំងឡាយណាដែលមានវត្តមានក្នុងសាលក្រម ឬសាលដីកា ចេញដោយតុលាការ ។ ភាគី អាចជាបុគ្គលដែលបានដាក់ពាក្យប្ដឹង ហើយភាគីម្ខាងទៀតអាចជាអ្នកដែលត្រូវបានគេប្ដឹង មិនតែប៉ុណ្ណោះក៏អាចជាជនទាំងឡាយណាដែលពាក់ព័ន្ធលើបណ្ដឹង ក៏ដូចជាមានផលប្រយោជន៍ក្នុងបណ្ដឹងនេះ ដូចជា ម្ចាស់បំណុល អច្ច័យលាភី ។ល។ យ៉ាងណាក៏ដោយច្បាប់បានកំណត់សមត្ថភាពភាគី ត្រូវតែជាជនដែលមានសមត្ថភាពធ្វើសកម្មភាពពេញលេញ ពោលគឺជានីតិជន ឬ អនីតិជនដែលមានអត្តាធីនភាព ។ ដូច្នេះនៅក្នុងពាក្យសុំដីកាសម្រេចនៃការបែងចែកមត៌ក ត្រូវបញ្ជាក់អោយច្បាស់លាស់ ថានរណាជាដើមចោទ ហើយនរណាជាចុងចម្លើយ ដើម្បីងាយស្រួលយល់នៅក្នុងការបញ្ជូនឯកសារ ជៀសវាងមានការភាន់ច្រឡំនឹងអ្នកផ្សេង ប្រសិនបើភាគីជារូបវន្តបុគ្គលត្រូវត្រួតពិនិត្យមើលអំពីឈ្មោះ (នាម និងគោត្តនាម) អាយុ និងអាសយដ្ឋាន (លេខផ្ទះ លេខផ្លូវ ក្រុមមណ្ឌល ភូមិ ឃុំ/សង្កាត់ ស្រុក/ខណ្ឌ ខេត្ត/ក្រុង/រាជធានីភ្នំពេញ) បើជានីតិបុគ្គលនោះវិញ ត្រូវ

ត្រួតពិនិត្យ នាមករណ៍ ឈ្មោះ ទីតាំងស្នាក់នៅការចុះបញ្ជីនីតិបុគ្គលនោះរួមទាំងឈ្មោះ ឬនាមករណ៍ និង អាសយដ្ឋានរបស់រូបវន្តបុគ្គល ដែលជាអ្នកតំណាងស្របច្បាប់របស់នីតិបុគ្គលនោះ។ ចំពោះភាគីមួយ ដែលត្រូវបានចាត់ទុកថាភាគីនោះជានីតិបុគ្គល លុះត្រាតែបំពេញនូវលក្ខខណ្ឌនៃការចុះបញ្ជីនៅក្រសួងពាណិជ្ជកម្ម។

នៅក្នុងការអនុវត្តជាក់ស្តែង ប្រសិនបើភាគីបញ្ជាក់បន្ថែមនូវអាសយដ្ឋានរបស់ខ្លួន តាមរយៈសារអេឡិចត្រូនិចសម្រាប់ទំនាក់ទំនងនោះ វាជាការប្រសើរណាស់ ប៉ុន្តែស្ថាប័ននៅប្រទេសកម្ពុជាបច្ចុប្បន្ន ការប្រាស្រ័យទាក់ទងតាមរយៈការផ្ញើសារអេឡិចត្រូនិចនៅមានកម្រិត ដូចនេះភាគីអាចបញ្ជាក់ត្រឹមលេខទូរស័ព្ទ ជាការគ្រប់គ្រាន់ហើយ។

ក្នុងសកម្មភាពដាក់ពាក្យសុំ ប្រសិនបើជនដែលដាក់ពាក្យសុំ ជាអនីតិជន និងជននៅក្រោមអាណាព្យាបាលទូទៅ ច្បាប់ពុំអនុញ្ញាតិឱ្យធ្វើសកម្មភាពបណ្តឹងនោះទេ ទាល់តែអនីតិជន និងជននៅក្រោមអាណាព្យាបាលទូទៅ ធ្វើសកម្មភាពបណ្តឹងឱ្យមានសុពលភាពបាន លុះត្រាតែត្រូវបានធ្វើដោយអ្នកតំណាងដែលច្បាប់បានកំណត់[47] ។

ខ. អ្នកតំណាង

អ្នកតំណាងតាមផ្លូវបណ្តឹង សំដៅទៅលើអ្នកធ្វើសកម្មភាពបណ្តឹង ឬ ទទួលនូវសកម្មភាពបណ្តឹងរបស់តុលាការ ឬ ភាគីម្ខាងទៀតដោយផ្អែកតាមឆន្ទៈរបស់ខ្លួន ក្នុងនាមជាភាគី ហើយជំនួសភាគី សកម្មភាពនៃការធ្វើបណ្តឹង ឬ ទទួលនូវសកម្មភាពបណ្តឹងនោះនឹងមានទៅលើភាគី ។ ចំពោះអានុភាពនៃសកម្មភាពរបស់អ្នកតំណាង មានទៅលើសាមីខ្លួន ដោយសារតែអ្នកតំណាងនោះមានសិទ្ធិជាអ្នកតំណាង ។ អ្នកតំណាងតាមផ្លូវបណ្តឹង មានអ្នកតំណាងដែលច្បាប់បានកំណត់ និង អ្នកតំណាងដោយអាណត្តិ ។

អ្នកតំណាងដែលច្បាប់បានកំណត់ សំដៅទៅលើជនដែលទទួលបានសិទ្ធិស្របច្បាប់នៅក្នុងការធ្វើសកម្មភាពការពារផលប្រយោជន៍របស់ជនដែលត្រូវបានកម្រិតសមត្ថភាព ក្នុងការយល់ដឹង និងវិនិច្ឆ័យអំពីលទ្ធផលតាមផ្លូវច្បាប់ នៃសកម្មភាពរបស់ខ្លួន ដូចជាអនីតិជន ជនក្រោមអាណាព្យាបាលទូទៅ ជនក្រោមហិតូបត្ថម្ភ ។

អត្តសញ្ញាណរបស់អ្នកតំណាងដែលច្បាប់បានកំណត់ គឺសំខាន់ជាងអ្នកតំណាងដោយអាណត្តិដោយហេតុថា អ្នកតំណាងដែលច្បាប់បានកំណត់ គឺតំណាងឱ្យផលប្រយោជន៍របស់អសមត្ថជនដោយមិនអាចធ្វើសកម្មភាពបណ្តឹងដោយខ្លួនឯងបាន ហើយអានុភាពនៃដីកាសម្រេច គឺមានទៅលើអ្នកតំណាងដែលច្បាប់បាន

[47] មាត្រា ១៧ កថាខណ្ឌទី២ នៃច្បាប់ស្តីពីនីតិវិធីនៃរឿងក្តីរដ្ឋប្បវេណីដែលមិនមែនជាបណ្តឹង

កំណត់ មានន័យថានៅពេលដែលតុលាការចេញដីកាសម្រេចឱ្យអនុវត្ត អ្នកតំណាងដែលច្បាប់បានកំណត់ទទួលបន្ទុកអនុវត្តដីកាសម្រេចជំនួសអសមត្ថជន។

មួយវិញទៀត អ្នកតំណាងដោយអាណត្តិវិញ គឺធ្វើនៅក្នុងនាមជនដែលមានសមត្ថភាព ក្នុងការយល់ដឹង វិនិច្ឆ័យអំពីលទ្ធផលរបស់ខ្លួនទៅតាមផ្លូវច្បាប់បាន ហើយអាចធ្វើសកម្មភាពបណ្តឹងដោយខ្លួនឯងបាន តែជននោះមិនចង់ចំណាយពេលធ្វើសកម្មភាពបណ្តឹងដោយខ្លួនឯង ឬការយល់ដឹងអំពីច្បាប់នៅមានកម្រិត។ អានុភាពនៃដីកាសម្រេច មិនមានទៅលើអ្នកតំណាងដោយអាណត្តិនោះទេ គឺមានទៅលើតែភាគីជាដើមចោទ និងចុងចម្លើយប៉ុណ្ណោះ។ ដូចនេះ បើអ្នកដាក់ពាក្យសុំអះអាងថាខ្លួន គឺជាអ្នកតំណាងដែលច្បាប់បានកំណត់ ភស្តុតាងចំបងដែលចៅក្រមបានត្រួតពិនិត្យ គឺសេចក្តីសម្រេចរបស់តុលាការ ដែលទទួលស្គាល់ជននោះ ជាអ្នកតំណាងដែលច្បាប់បានកំណត់របស់អសមត្ថជន បើគ្មានទេ ចៅក្រមត្រូវបង្គាប់អោយកែតម្រូវ ក្នុងអំឡុងពេលសមរម្យ ។ ករណីផុតអំឡុងពេលកែតម្រូវហើយនៅតែមានកំហុសដដែលចៅក្រមត្រូវលើកពាក្យសុំនោះចោល។

ក្នុងករណីដែលគ្មានអ្នកតំណាងដែលច្បាប់បានកំណត់ ឬករណីដែលអ្នកតំណាងដែលច្បាប់បានកំណត់ ពុំអាចប្រតិបត្តិនូវសិទ្ធិតំណាងនោះបុគ្គលដែលមានបំណងធ្វើសកម្មភាពបណ្តឹងចំពោះបុគ្គល ដែលគ្មានសមត្ថភាពនៅក្នុងការធ្វើបណ្តឹង អាចដាក់ពាក្យសុំទៅតុលាការ ដែលបានទទួលបណ្តឹងអោយជ្រើសរើសអ្នកតំណាងពិសេស ដោយធ្វើសេចក្តីបញ្ជាក់ដំបូងថា ការខូចខាតអាចនឹងកើតឡើងដោយសារការយឺតយ៉ាវនោះ។ អ្នកតំណាងពិសេសត្រូវមានការប្រគល់សិទ្ធិដូច អាណាព្យាបាល ដើម្បីធ្វើសកម្មភាពបណ្តឹង។[48] ប្រសិនបើអ្នកដាក់ពាក្យសុំ គឺជាអនីតិជន ដែលគ្មានអ្នកតំណាងដែលច្បាប់បានកំណត់ តុលាការអាចចាត់តាំងតំណាងអយ្យការមួយរូបអោយធ្វើអ្នកតំណាងពិសេសបាន ពីព្រោះក្នុងករណីដែលយល់ឃើញថាចាំបាច់ ដើម្បីការពារផលប្រយោជន៍សាធារណៈ តុលាការត្រូវជូនដំណឹងដល់តំណាងអយ្យការថា ពាក្យបណ្តឹងត្រូវបានទទួល។ ទោះបីជាគ្មានការជូនដំណឹងក៏ដោយ ក៏តំណាងអយ្យការអាចចូលរួមក្នុងនីតិវិធីនៃបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី និងបញ្ចេញយោបល់បានដែរ ប្រសិនបើខ្លួនយល់ឃើញថា ការចូលរួមនោះជាការចាំបាច់ដើម្បីការពារផលប្រយោជន៍សាធារណៈ។

[48] មាត្រា៣៦ នៃក្រមនីតិវិធីរដ្ឋប្បវេណីព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាឆ្នាំ ២០០៦

២.២. សមត្ថកិច្ចសាលាជម្រះក្តី

២.២.១. តុលាការដែលមានសមត្ថកិច្ចចំពោះការបែងចែកមត៌ក

តុលាការដែលមានសមត្ថកិច្ចលើអង្គសេចក្តី ឬសាលាដំបូងដែលមានសមត្ថកិច្ចលើរឿងក្តីបែងចែកមត៌ក គឺជាតុលាការនៃលំនៅឋានរបស់មតកជន ឬជាកន្លែងចាប់ផ្តើមសន្តតិកម្ម ហើយជាកន្លែងដែលចាប់ផ្តើមធ្វើការបែងចែកមត៌កទៅឱ្យសន្តតិជន សមត្ថកិច្ចនេះ គឺជាសមត្ថកិច្ចផ្តាច់មុខ[49] ។ នៅក្នុងពាក្យសុំឱ្យបែងចែកមត៌កត្រូវបញ្ជាក់អំពីអត្តសញ្ញាណនៃវត្ថុដែលជាកម្មវត្ថុនៃមត៌ក និងត្រូវបញ្ជាក់ពីទីកន្លែងដែលអចលនវត្ថុនោះស្ថិតនៅគឺងាយស្រួលដល់ក្រឡាបញ្ជី ពិនិត្យពីសមត្ថកិច្ចតុលាការជម្រះក្តី សមត្ថកិច្ចសាលាជម្រះក្តីដែលបានកំណត់ទៅតាមលំនៅឋានរបស់មតកជន ឬ ជាកន្លែងចាប់ផ្តើមសន្តតិកម្ម ។ ក្នុងករណីដែលតុលាការមានសមត្ថកិច្ចមិនអាចអនុវត្តសិទ្ធិសម្រេចសេចក្តីបាន ដោយសារច្បាប់ ឬហេតុការណ៍ពិត ឬ ករណីដែលសមត្ថកិច្ចសាលាជម្រះក្តីមិនអាចកំណត់បាន ដោយសារដែនសមត្ថកិច្ចនៃតុលាការមិនពិតប្រាកដ តុលាការកំពូលត្រូវកំណត់តុលាការដែលមានសមត្ថកិច្ចដោយដីការសម្រេចតាមពាក្យសុំ[50] ។

២.២.២. ពន្ធដាក់ពាក្យសុំ

នៅពេលដាក់ពាក្យសុំឱ្យបែងចែកសន្តតិកម្ម សាមីខ្លួនដែលដាក់ពាក្យសុំត្រូវតម្រូវឱ្យបង់ពន្ធដាក់ពាក្យសុំចំនួន ៥.០០០ រៀល ហើយក្រឡាបញ្ជីដែលទទួលពាក្យសុំ ត្រូវចេញបង្កាន់ដៃពន្ធមួយដល់អ្នកដាក់ពាក្យសុំ ។ ក្នុងករណីដែលពុំទាន់បានបង់ពន្ធនោះទេ តុលាការត្រូវកំណត់អំឡុងពេលសមរម្យ និងបង្គាប់ឱ្យបង់ពន្ធនោះ ហើយប្រសិនបើអ្នកដាក់ពាក្យសុំនៅតែមិនបង់ពន្ធ តុលាការត្រូវលើកលិខិតពាក្យសុំចោល ដោយដីកាសម្រេច[51] ។

២.២.៣. ការទទួល និងពិនិត្យពាក្យសុំ

បុគ្គលដែលមានភារៈទទួលពាក្យបណ្តឹងគឺ ក្រឡាបញ្ជី ក៏ប៉ុន្តែពេលដែលមានការដាក់ពាក្យសុំនៅតុលាការ ជាក់ស្តែងការអនុវត្តប្រចាំថ្ងៃនៅសាលាដំបូងរាជធានីភ្នំពេញ លេខាធិការដ្ឋានមានភារៈទទួលពាក្យបណ្តឹងអនុវត្តតាមជំហានដូចខាងក្រោម ៖

- ជាអ្នកវាយលើពាក្យសុំដែលបានទទួល និង ចុះកាលបរិច្ឆេទនៃការទទួល ។
- ចុះលេខរៀងនៅក្នុងសៀវភៅទទួលពាក្យសុំ និង លើពាក្យសុំ ។
- យកពាក្យសុំ និង ឯកសារដែលពាក់ព័ន្ធមកដាក់បញ្ចូលក្នុងសំណុំរឿង ។

[49] មាត្រា ៥៣៣ នៃក្រមនីតិវិធីរដ្ឋប្បវេណី ឆ្នាំ ២០០៦
[50] មាត្រា ៥ នៃច្បាប់ស្តីពីនីតិវិធីនៃរឿងក្តីរដ្ឋប្បវេណីដែលមិនមែនជាបណ្តឹង
[51] មាត្រា ២២ កថាខណ្ឌទី៦ នៃច្បាប់ស្តីពីនីតិវិធីនៃរឿងក្តីរដ្ឋប្បវេណីដែលមិនមែនជាបណ្តឹង

➤ បញ្ជូនសំណុំរឿងក្តីនោះទៅឱ្យចៅក្រមដែលទទួលបន្ទុកទៅតាមដីកាសម្រេចប្រចាំឆ្នាំ ។

យ៉ាងណាមិញ នៅមុនពេលដែលទទួលពាក្យសុំមកធ្វើចំណាត់ការ អ្នកទទួលពាក្យបណ្តឹង (សំដៅទៅលើក្រឡាបញ្ជី ឬ មន្ត្រីលេខាធិការដ្ឋាន) គួរពិនិត្យមើលពាក្យបណ្តឹងជាមុនសិន ហើយប្រសិនបើ មានការខ្វះខាត អ្នកទទួលពាក្យសុំ គួរគប្បីពន្យល់ណែនាំឱ្យអ្នកដាក់ពាក្យបណ្តឹងធ្វើការកែតម្រូវលើចំណុចខ្វះខាត ។ ជាពិសេស ពន្យល់ឱ្យអ្នកដាក់ពាក្យអំពីការសរសេរពាក្យសុំ ដោយយោងតាមមាត្រា ៧២៦ កថាខណ្ឌទី២ នៃច្បាប់ស្តីពីនីតិវិធីនៃរឿងក្តីរដ្ឋប្បវេណីដែលមិនមែនជាបណ្តឹង និង សមត្ថកិច្ចសាលាជំនុំជម្រះក្តីនៃតុលាការដែលទទួលពាក្យសុំ ដោយយោងតាមមាត្រា ៤ និង មាត្រា៥ នៃច្បាប់ស្តីពីនីតិវិធីនៃរឿងក្តីរដ្ឋប្បវេណីដែលមិនមែនជាបណ្តឹង ។ បើសិនជា អ្នកដាក់ពាក្យប្តឹង មានអ្នកតំណាងដោយអាណត្តិ ត្រូវពិនិត្យថា មានលិខិតបញ្ជាក់ ឬលិខិតដែលប្រគល់សិទ្ធិតំណាងដោយអាណត្តិ ដែរ ឬទេ?

ទោះបីជាយ៉ាងណាក៏ដោយ អ្នកទទួលពាក្យបណ្តឹង គឺពុំមានសិទ្ធិក្នុងការលើកពាក្យបណ្តឹង ឬ មិនទទួលពាក្យបណ្តឹងដែលសរសេរមិនបានត្រឹមត្រូវនោះទេ ពោលគឺមានតែតុលាការ (សំដៅទៅលើចៅក្រម ឬ ក្រុមប្រឹក្សាជំនុំជម្រះ ដែលទទួលបន្ទុករឿងក្តីនោះ) ប៉ុណ្ណោះ ដែលមានសិទ្ធិលើកពាក្យបណ្តឹងនោះចោលបានដោយដីកាសម្រេច [52]។ ដូច្នេះអ្នកទទួលពាក្យបណ្តឹង គ្រាន់តែពន្យល់ឱ្យអ្នកដាក់ពាក្យបណ្តឹងកែតម្រូវតែប៉ុណ្ណោះ ហើយសិទ្ធិសម្រេចការកែប្រែ ឬ មិនកែ គឺជាសិទ្ធិរបស់អ្នកដាក់ពាក្យបណ្តឹង ។

យ៉ាងណាមិញ អ្នកដាក់ពាក្យបណ្តឹង ត្រូវភ្ជាប់ជាមួយពាក្យបណ្តឹងនូវលិខិតចម្លងនៃឯកសារភស្តុតាងសំខាន់ៗ ដើម្បីបង្ការកុំឱ្យមានកំហុសនៅក្នុងការសរសេរអំពីអង្គហេតុជាក់លាក់ និងងាយស្រួលដល់តុលាការ ពិនិត្យ និងធ្វើការរៀបចំ ឬកំណត់នូវចំណុចវិវាទឱ្យបានឆាប់រហ័ស និងចំណេញពេលវេលា ។ ឧទាហរណ៍ ៖ វិវាទទាក់ទងទៅនឹងអត្ថិភាព និងនត្ថិភាព នៃមត៌ករបស់មតកជន ...... និងសុំឱ្យបែងចែកមត៌ករបស់មតកជនដែលជាទ្រព្យអវិភាគ ។ ដូចនេះ ដើមចោទគួរគប្បីមកជាមួយនូវឯកសារចម្លង សំបុត្រអត្រានុកូលដ្ឋាន ឬ អត្តសញ្ញាណប័ណ្ណ ឬ លិខិតឆ្លងដែន ឯកសារបញ្ជាក់អត្តសញ្ញាណទ្រព្យដែលជាកម្មវត្ថុនៃមត៌ក លិខិតបញ្ជាក់មរណភាពរបស់មតកជន និង ឯកសារពាក់ព័ន្ធនឹងសិទ្ធិលើបំណុល និងកាតព្វកិច្ច ។ ល។

ប្រសិនបើដើមចោទមានអ្នកតំណាងដោយអាណត្តិ គួរគប្បីភ្ជាប់ជាមួយកុំខាននូវឯកសារ បញ្ជាក់ពីសិទ្ធិអំណាចអ្នកតំណាង[53] (អ្នកតំណាងដោយអាណត្តិជាមេធាវី)បន្ទាប់ពីភាគីបានដាក់ពាក្យសុំទៅកាន់តុលាការរួចហើយ ក្រឡាបញ្ជីត្រូវពិនិត្យទៅលើពាក្យសុំនោះ ដោយពិនិត្យពីរបៀបនៃការសរសេរពាក្យសុំ និង

[52] មាត្រា ៧៨ កថាខណ្ឌទី២ ក្រមនីតិវិធីរដ្ឋប្បវេណីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ឆ្នាំ ២០០៦

[53] មាត្រា ៥៣ កថាខណ្ឌទី៣ នៃក្រមនីតិវិធីរដ្ឋប្បវេណីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ឆ្នាំ ២០០៦

ចំណុចដែលត្រូវសរសេរក្នុងពាក្យសុំ ដោយអនុលោមតាមមាត្រា២៦ នៃច្បាប់ស្តីពីនីតិវិធីនៃរឿងក្តីរដ្ឋប្បវេណីដែលមិនមែនជាបណ្តឹងហើយឬនៅ ។

២.២.៤. នីតិវិធីត្រៀមសម្រាប់ការទាញហេតុផល និង ការទាញហេតុផលដោយផ្ទាល់មាត់

នៅក្នុងនីតិវិធីរឿងក្តីរដ្ឋប្បវេណីមិនមែនជាបណ្តឹង ពុំមាននីតិវិធិត្រៀមសម្រាប់ការទាញហេតុផលដោយផ្ទាល់មាត់នោះទេ ពីព្រោះនៅក្នុងនីតិវិធីនៃរឿងក្តីរដ្ឋប្បវេណីមិនមែនជាបណ្តឹងមិនមានគោលបំណងចំពោះវិវាទស្តីពីអត្ថិភាព ឬ នត្ថិភាពនៃសិទ្ធិ និងកាតព្វកិច្ចដែលមានចែងនៅក្នុងក្រមរដ្ឋប្បវេណី ពោលគឺមិនមានគោលបំណងឱ្យគូភាគីនៃវិវាទត្រូវមកប្រឈមមុខដាក់គ្នាក្នុងសវនាការ ដើម្បីជាវិធី ឬ ជាដំណោះស្រាយដែលធ្វើឱ្យតុលាការអាចដឹង ឬជាវិធីដោះស្រាយវិវាទអំពីសិទ្ធិ ឬទំនាក់ទំនងគតិយុត្ត របស់ភាគីទាំងសងខាងនោះទេ ។

នៅក្នុងច្បាប់ស្តីអំពីនីតិវិធីរដ្ឋប្បវេណីមិនមែនជាបណ្តឹង មានបញ្ញត្តិអំពីការផ្តល់សិទ្ធិអំណាចនៅក្នុងការធ្វើការចាត់ចែងចាំបាច់អំពីជីវភាពរវាងបុគ្គលឯកជនដែលគួរឱ្យរដ្ឋត្រូវធ្វើការអន្តរាគមន៍ ដោយសាររដ្ឋមានលក្ខណៈដូចជាអាណាព្យាបាល ឬមានការចាំបាច់ត្រូវការពារផលប្រយោជន៍សាធារណៈ។ ហេតុនេះ តុលាការសម្រេចសេចក្តីដោយយោងតាមនីតិវិធីដែលបានរៀបរាប់នៅក្នុងច្បាប់នេះ ។ តុលាការអាចកំណត់ ឬមិនកំណត់អំពីកាលបរិច្ឆេទនៃការទាញរកហេតុផលដោយផ្ទាល់មាត់ដោយឆន្ទានុសិទ្ធិ[54]។ តុលាការអាចសួរអ្នកដាក់ពាក្យសុំ ឬភាគីម្ខាងទៀត ឬជនផ្សេងទៀតដែលតុលាការយល់ឃើញថាចាំបាច់ ហើយតុលាការអាចអនុញ្ញាតិឱ្យអ្នកដែលតុលាការយល់ឃើញថាសមរម្យ ចូលស្តាប់ជាអ្នកសង្កេតការណ៍បាន ។

២.២.៥. ការចេញដីកាសម្រេច

បន្ទាប់ពីពាក្យសុំត្រូវបានដាក់ តុលាការចាត់នីតិវិធីជាបន្តបន្ទាប់រហូតដល់ចេញសេចក្តីសម្រេចបញ្ចប់តាមរយៈសេចក្តីសម្រេចជាលាយលក្ខណ៍អក្សរ និងមានសំអាងហេតុ[55] ។ ការសរសេរសំអាងហេតុនេះ គឺដើម្បីធានាភាពមិនលំអៀងក្នុងការវិនិច្ឆ័យរបស់ចៅក្រម ព្រមទាំងដើម្បីបង្ហាញឱ្យបានច្បាស់លាស់នូវមូលហេតុនៃកាវិនិច្ឆ័យនេះចំពោះភាគី ដើម្បីឱ្យភាគីមានភាពងាយស្រួលក្នុងការប្តឹងជំទាស់ ។

ជាងនេះទៅទៀតតុលាការអាចយកអង្គហេតុដែលមិនបានអះអាងដោយអ្នកដាក់ពាក្យសុំ ឬដោយភាគីម្ខាងទៀតមកធ្វើជាមូលដ្ឋាននៃការសម្រេចបាន ឬ ក្នុងករណីចាំបាច់តុលាការធ្វើការស្រាវជ្រាវអង្គហាតុ និងធ្វើ

[54] មាត្រា ២៨ កថាខណ្ឌទី១ នៃច្បាប់ស្តីពីនីតិវិធីនៃរឿងក្តីរដ្ឋប្បវេណីដែលមិនមែនជាបណ្តឹង
[55] មាត្រា ៣៥ នៃច្បាប់ស្តីពីនីតិវិធីនៃរឿងក្តីរដ្ឋប្បវេណីដែលមិនមែនជាបណ្តឹង

ការពិនិត្យភស្តុតាងដោយឆន្ទានុសិទ្ធិ[56] ។ គូភាគីអាចធ្វើការប្ដឹងជំទាស់បានក្នុងអំឡុងពេល ២ (ពីរ) សប្ដាហ៍ ដោយគិតចាប់ពីថ្ងៃបានទទួលការជូនដំណឹងអំពីដីកាសម្រេច[57] ។

[56] មាត្រា ២៧ នៃច្បាប់ស្ដីពីនីតិវិធីនៃរឿងក្ដីរដ្ឋប្បវេណីដែលមិនមែនជាបណ្ដឹង

[57] មាត្រា ៤0 កថាខណ្ឌទី១ នៃច្បាប់ស្ដីពីនីតិវិធីនៃរឿងក្ដីរដ្ឋប្បវេណីដែលមិនមែនជាបណ្ដឹង

សេចក្តីសន្និដ្ឋាន

សេចក្តីសន្និដ្ឋាន

ក្រមរដ្ឋប្បវេណីព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាឆ្នាំ ២០០៧ បានបញ្ញត្តិយ៉ាងលម្អិតអំពីសន្តតិកម្ម។ ដោយច្បាប់បានធ្វើការបែងចែកសន្តតិកម្មជាពីរ គឺមានសន្តតិកមម្មតាមច្បាប់ និងសន្តតិកម្មតាមមតកសាសន៍ ។ ដោយឡែកប្រធានបទដែលយើងខ្ញុំលើកយកមកបកស្រាយ និងធ្វើការអធិប្បាយយ៉ាងលម្អិតស្ដីពីសន្តតិកម្មតាមច្បាប់ ឬ ការស្នងមត៌កតាមច្បាប់នៅក្នុងព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ។ ការស្នងមត៌កតាមច្បាប់ គឺជាការផ្ទេរនូវទ្រព្យរបស់មតកជន រួមទាំងសិទ្ធិ និងករណីយកិច្ច ទៅឱ្យមនុស្សម្នាក់ ឬច្រើននាក់។ ការស្នងមត៌កតាមច្បាប់អាចប្រព្រឹត្តទៅបាន នៅពេលដែលមតកជនពុំបានបន្សល់ទុកនូវមតកសាសន៍ (បណ្តាំ) ឬការផ្តែផ្តាំទៅឱ្យកូនចៅ នោះច្បាប់ចូលខ្លួនមកដោះស្រាយពីការបែងចែកទ្រព្យសម្បត្តិទាំងអស់នេះ ទៅតាមលំដាប់នៃសន្តតិជន។ ប៉ុន្តែមុននឹងឈានដល់ការក្លាយជាសន្តតិជនបានលុះត្រាតែបានបំពេញនូវលក្ខខណ្ឌមួយចំនួនដូចជា ជាបុគ្គលដែលមានជីវិតរស់នៅ មិនមែនជាអភ័ព្វបុគ្គល ឬ មិនមែនជាជនដែលត្រូវបានផ្តាច់ចេញពីមត៌ក។

ម្យ៉ាងវិញទៀត សន្តតិជនត្រូវស្ថិតនៅក្នុងទំនាក់ទំនងញាតិ រួមមាន បច្ឆាញាតិផ្ទាល់ បុព្វញាតិផ្ទាល់ និងបងប្អូនបង្កើត ។ សន្តតិជនមានសិទ្ធិទទួលទ្រព្យដំបូងគេនោះ ជាកូនបង្កើតរបស់មតកជន(សន្តតិជនលំដាប់ទី១) នៅពេលមតកជនពុំមានកូនបង្កើតនោះ អ្នកស្នងមត៌កបន្ទាប់ជា ឪពុក ម្តាយ ឬ ជីដូន ជីតា របស់មតកជន (សន្តតិជនលំដាប់ទី២) ជាងនេះប្រសិនមតកជនពុំមានសន្តតិជនលំដាប់ទាំងពីរនោះទេ ទ្រព្យទាំងអស់ត្រូវធ្លាក់ទៅបងប្អូនបង្កើតរបស់មតកជន (សន្តតិជនលំដាប់ទី៣) ។ ចំណែកសហព័ទ្ធរបស់មតកជន មានសិទ្ធិឡើងស្នងគ្រប់លំដាប់សន្តតិជនទាំងអស់ ពីព្រោះច្បាប់ចាត់ទុកថា សហព័ទ្ធរបស់មតកជននោះជាសន្តតិជនជានិច្ច។ មួយវិញទៀត ក៏អាចមានករណីដែលមតកជនពុំមានសន្តតិជន ឬ រកមិនឃើញសន្តតិជនទេនោះ ទ្រព្យដែលនៅសល់ ត្រូវប្រគល់ឱ្យជនមាននិស្ស័យពិសេសជាមួយនឹងមតកជន ឬ ធ្លាក់ទៅជាទ្រព្យរដ្ឋ។ សន្តតិជនទាំងអស់មានសិទ្ធិព្រមទទួល ឬ បោះបង់សន្តតិកម្ម មិនថាសន្តតិកម្មនោះច្រើនជាង ឬ តិចជាងបំណុលក៏ដោយការសម្តែងឆន្ទៈទទួលយក ឬបោះបង់បាននៅក្នុងអំឡុងពេល ៣ (បី) ខែ គិតចាប់ពីពេលបានដឹងថាសន្តតិកម្មចាប់ផ្តើមចំពោះខ្លួន។

ការសម្រួលចំណែកមត៌ករវាងសហសន្តតិជនជាការសំខាន់សម្រាប់យកមកពិចារណា ក្នុងគោលបំណងដើម្បីឱ្យសន្តតិជនទទួលបាននូវចំណែកស្មើៗគ្នា ដោយសារសន្តតិជន ឬសហសន្តតិជនណាម្នាក់បាន

ទទួលនូវផលប្រយោជន៍ពិសេសនៅក្នុងឱកាសពិសេសណាមួយ អាចជាអាពាហ៍ពិពាហ៍ ពិធីខួបកំណើត ។ល។ ហេតុនេះក្នុងករណីដែលសន្តតិជនទាំងអស់ពិភាក្សាគ្នា ពុំបានសម្រេចពីការបែងចែកទេនោះ សន្តតិជនណាម្នាក់អាចដាក់ពាក្យមកតុលាការដើម្បីឱ្យតុលាការធ្វើការបែងចែកមត៌ករបស់ខ្លួនដោយយុត្តិធម៌ និង ស្មើភាពគ្នា ។

សរុបមកវិញ ប្រធានបទនេះពិតជាមានសារៈសំខាន់សម្រាប់ប្រជាពលរដ្ឋកម្ពុជាទាំងអស់ ពីព្រោះថាមតកជន មានឆន្ទៈក្នុងការប្រគល់ទ្រព្យរបស់ខ្លួនឲ្យសន្តតិជនណាម្នាក់ដែលខ្លួនស្រឡាញ់ពេញចិត្តច្រើនជាងគេ ដោយបង្ហាញឆន្ទៈតាមរយៈមតកសាសន៍ ហេតុនេះការសរសេរបណ្តាំបែបនេះវាមានភាពអយុត្តិធ៌មដល់សន្តតិជនផ្សេងទៀត ប៉ុន្តែការស្នងមត៌កតាមច្បាប់វិញ នៅពេលមតកជនមិនបានសរសេរបណ្តាំទុកនោះទេ ច្បាប់ចូលខ្លួនមកដោះស្រាយបញ្ហានៃការបែងចែកមត៌ករបស់មតកជនឱ្យមានសមភាព និង អព្យាក្រិត្យ ដល់សន្តតិជនទាំងអស់។

ជាចុងក្រោយយើងខ្ញុំសង្ឃឹមថា ការស្រាវជ្រាវប្រធានបទនេះ ដើម្បីទុកជាចំណេះដឹងដល់ សិស្សនិស្សិត មិត្តអ្នកអាន និង ប្រជាពលរដ្ឋខ្មែរទាំងអស់ឱ្យកាន់តែយល់ដឹងយ៉ាងស៊ីជម្រៅ និងកាត់បន្ថយវិវាទពីការបែងចែកមត៌កនៅក្នុងព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ។

អនុសាសន៍

អនុសាសន៍

ខ្លឹមសារនៃមាត្រាទាំង ១៣០៥ នៅក្នុងក្រមរដ្ឋប្បវេណីព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ឆ្នាំ ២០០៧ ក៏ដូចជាច្បាប់ទាំងឡាយដែលស្ថាប័ននីតិបញ្ញត្តិ និងក្រសួងយុត្តិធម៌បានតាក់តែងឡើងពិតជាមានលក្ខណៈសម្បត្តិគ្រប់គ្រាន់ ដើម្បីយកមកគ្រប់គ្រងនៅរាល់សកម្មភាពរបស់បុគ្គលឯកជន ដូចជា ទំនាក់ទំនងនៃការជួញដូររវាងបុគ្គលឯកជន កម្មសិទ្ធិ កិច្ចសន្យា អាពាហ៍ពិពាហ៍ និងសន្តតិកម្ម ។ ជាក់ស្តែង ក្រោយពីយើងខ្ញុំបានសិក្សាស្រាវជ្រាវប្រធានបទ ការស្នងមត៌កតាមច្បាប់នៅក្នុងព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា រួចមក យើងខ្ញុំអាចសន្និដ្ឋានបានថា ច្បាប់បានបញ្ញត្តិពីការស្នងមត៌កតាមច្បាប់ដើម្បីឱ្យជនទាំងអស់យកមកអនុវត្តតាម ក៏ប៉ុន្តែក្នុងស្ថានភាពជាក់ស្តែងការបែងចែកមត៌កតាមច្បាប់ពិតជាមានលក្ខណៈថ្មីស្រឡាងសម្រាប់ប្រជាពលរដ្ឋកម្ពុជា ក៏ព្រោះថាការយល់ដឹងផ្នែកច្បាប់របស់ប្រជាពលរដ្ឋនៅមានកម្រិតនៅឡើយ ។ នៅតាមតំបន់ដាច់ស្រយាល ឬ ទីជនបទខ្លះ ប្រជាពលរដ្ឋដែលពុំមានជីវភាពធូរធារក្នុងការទំនុកបំរុងកូន ហេតុនេះគាត់ពុំមានលទ្ធភាពក្នុងការសិក្សា យល់ដឹងអំពីផ្នែកច្បាប់នេះទេ ។ ដូច្នេះយើងខ្ញុំមានមតិយោបល់ខ្លះ សំណូមពរដូចខាងក្រោម ៖

- សូមឱ្យមានការផ្សព្វផ្សាយផ្នែកច្បាប់ទាក់ទងការស្នងមត៌កតាមច្បាប់ ជាសាធារណៈឱ្យកាន់តែមានភាពច្បាស់លាស់ និងមួយវិញទៀត មន្ត្រីថ្នាក់ក្រោមជាតិ ជួយផ្សព្វផ្សាយទៅតាមតំបន់ដាច់ស្រយាល ឬ ខេត្តនីមួយៗឱ្យបានច្រើនឡើង ដើម្បីទុកជាចំណេះដឹងដល់ប្រជាពលរដ្ឋក៏ដូចជាកុំឱ្យមានភាពអយុត្តិធ៌ម ការស្រែកទ្រហោយំរបស់រាស្ត្រដែលមិនសុខចិត្តឱ្យជនផ្សេងយកទ្រព្យរបស់ខ្លួន ។
- កំណត់អំឡុងពេលនៃការដាក់ពាក្យសុំឱ្យបែងចែកមត៌ក ដោយហេតុថានៅពេលតុលាការមានភាពយឺតយ៉ាវក្នុងការជម្រះក្តី គឺធ្វើឱ្យខូចខាតតម្លៃ ឬ ខាតបង់នៅកម្មវត្ថុនៃការទាមទារ និងបាត់បង់ការជឿទុកចិត្តលើតុលាការ។
- ពង្រឹងសមត្ថភាពមន្ត្រីអាត្រានុកូដ្ឋាន ដោយមានការយកចិត្តទុកដាក់ និងពិនិត្យឱ្យលម្អិតទៅលើលិខិតផ្សេងៗដែលចេញដោយមន្ត្រីអាត្រានុកូនដ្ឋាន ដើម្បីបង្ការនូវភាពខុសឆ្គង ការភ័ន្តច្រឡំ និងកំហុសផ្សេងៗដោយយថាហេតុ ពីព្រោះសំបុត្រដែលចេញដោយមន្ត្រីអាត្រានុកូលដ្ឋាន គឺជាចំណងចង់ភ្ជាប់សញ្ជាតិទៅនឹងរដ្ឋ និង ស្ថានភាពជាក់ស្តែង ដែលជននៅក្នុងត្រកូលគ្រួសារខ្លួន ហើយជាផ្នែកមួយនៃសង្គមជាតិដែលបង្កើតឱ្យមានសិទ្ធិ និងករណីយកិច្ចចំពោះបុគ្គលម្នាក់ៗ ។ ប្រសិនបើក្នុងករណីមាន

ជនណាម្នាក់ក្លែងបន្លំសំបុត្រកំណើត ក្នុងគោលបំណងចង់ក្លាយខ្លួនជាទាយាទណានៅក្នុងត្រកូលគ្រួសារមានទ្រព្យស្តុកស្តម្ភនោះ វាធ្វើឱ្យប្រព័ន្ធច្បាប់នៅក្នុងព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាមានការចុះខ្សោយដោយហេតុកើតចេញអំពើពុករលួយរបស់មនុស្សមួយក្រុម ។

➢ មួយវិញទៀត គឺទាក់ទងការចុះប័ណ្ណកម្មសិទ្ធិ ការចេញវិញ្ញាប័ណ្ណប័ត្រសំគាល់អចលនវត្ថុឱ្យមានភាពច្បាស់លាស់ ក៏ដូចជាផ្តល់សិទ្ធិអាទិភាពទៅឱ្យម្ចាស់កម្មសិទ្ធិករ កុំឱ្យមានការរំលោភបំពានដោយការក្លែងបំន្លំ បំពាន់ឯកសារច្បាប់ដើម ដើម្បីក្លាយខ្លួនជាម្ចាស់កម្មសិទ្ធិលើអចលនវត្ថុនោះ ។

ថ្វិត្បិតតែ អនុសាសន៍នេះមិនសូវគ្រប់គ្រាន់ និងល្អឥតខ្ចោះក៏ដោយ តែយើងខ្ញុំសង្ឃឹមថាវាជាកត្តាមួយជម្រុញដល់ការចូលរួមកាត់បន្ថយវិវាទទាំងឡាយដែលទាក់ទងនឹងការបែងចែកមត៌ក ហើយវាក៏ជាសំណូមពរពីយើងខ្ញុំក្នុងគោលបំណងចង់ឃើញនូវការអភិវឌ្ឍន៍លើវិស័យច្បាប់ឱ្យកាន់តែល្បីល្បាញ និងលេចធ្លូរលើឆាកអន្តរជាតិ ដើម្បីជាទុនឱ្យនិស្សិតបរទេសចាប់អារម្មណ៍មកសិក្សាស្វែងយល់ពីប្រទេសយើងឱ្យកាន់តែច្រើនឡើង។

ឯកសារយោង

ឯកសារយោង

I. ច្បាប់ និង បទបញ្ញត្ត

- ក្រមរដ្ឋប្បវេណីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ឆ្នាំ២០០៧
- សេចក្តីកំណត់ចំពោះមាត្រានីមួយៗនៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី ឆ្នាំ ២០០៧
- ក្រមនីតិវិធីរដ្ឋប្បវេណីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ឆ្នាំ ២០០៦
- ច្បាប់ស្តីពីនីតិវិធីនៃរឿងក្តីរដ្ឋប្បវេណីដែលមិនមែនជាបណ្តឹង

II. សៀវភៅ

- សៀវភៅ នីតិបេតិកភណ្ឌគ្រួសារ អ្នកនិពន្ធ សាស្ត្រាចារ្យ ស្រី វណ្ណធី
- សៀវភៅ ការបែងចែកមត៌ក របស់មេធាវី អ៊ីវ ប៉ុលី នៅថ្ងៃទី១៥ ខែមករា ឆ្នាំ ២០១៨
- សៀវភៅ លក្ខខណ្ឌទូទៅនៃសន្តតិកម្ម និងសន្តតិកម្មតាមច្បាប់ និពន្ធដោយ សាស្ត្រាចារ្យ ជ័យ រិទ្ធី ដោយ បណ្ណាល័យច្បាប់

ឧបសម្ព័ន្ធ

លំហូរនៃនីតិវិធី

លំហូរនៃនីតិវិធី

មតកជនទទួលមរណភាព

⇩

ការចាត់តាំងអ្នកចាត់ចែងគ្រប់គ្រង (មាត្រា១២៩១)

⇩

ការជូនដំណឹងជាសាធារណៈលើកទី១ (មាត្រា១២៩១-២)

⇩ យ៉ាងហោចណាស់ ២ខែ(មាត្រា ១២៩៦-១)

ការជូនដំណឹងជាសាធារណៈលើកទី២ (មាត្រា១២៩៦-១)

⇩ យ៉ាងហោចណាស់ ២ខែ(មាត្រា ១២៩៦-១)

ការដកចេញពីការជម្រះ(១២៩៦-២ និង ១២៨៨)

⇩

ការចាប់ផ្តើមការជម្រះនៃមត៌ក (មាត្រា១២៩៦-២ និង ១២៨៣ ដល់ ១២៨៦)

⇩

ការជូនដំណឹងជាសាធារណៈលើកទី៣ (មាត្រា១២៩៧)

⇩ យ៉ាងហោចណាស់ ៦ខែ(មាត្រា ១២៩៧-១)

ការរលត់នៃសិទ្ធិ (មាត្រា១២៩៨)

⇩ អំឡុងពេល ៣ខែ(មាត្រា ១២៩៩-២)

ពាក្យសុំនៃការចែកទ្រព្យទៅឲ្យជនដែលមាននិស្ស័យពិសេស(មាត្រា ១២៩៩-២)

ការជម្រះបញ្ជីត្រូវបញ្ចប់មុនពេល ធ្លាក់ទៅជាទ្រព្យរដ្ឋ

⇩

ការបែងចែកទ្រព្យទៅជនដែលមាននិស្ស័យពិសេស (មាត្រា ១២៩៩-២)

⇩

ទ្រព្យដែលនៅសល់ត្រូវធ្លាក់ទៅជាទ្រព្យរដ្ឋ (មាត្រា ១៣០០)

គំរូដាក់ពាក្យសុំឱ្យបែងចែកមត៌ក

ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា
ជាតិ សាសនា ព្រះមហាក្សត្រ

គម្រូពាក្យសុំសម្រាប់ករណីសិក្សាទី១

ពាក្យស្នើសុំឲ្យបែងចែកមត៌ក

អ្នកដាក់ពាក្យសុំ ៖ ឈ្មោះ A អាយុ ៤០ ឆ្នាំ មុខរបរពាណិជ្ជករ ដែលមានអាសយដ្ឋានស្ថិតនៅផ្ទះលេខ ០២ ផ្លូវលេខ ១៧៩ សង្កាត់ទំនប់ទឹក ខណ្ឌចំការមន រាជធានីភ្នំពេញ ។

អ្នកតំណាងដោយអាណត្តិ « អ្នកដាក់ពាក់សុំ[58]» ៖ ខ្ញុំ P ជាមេធាវីនៃក្រុមហ៊ុនមេធាវី................................ ដែលមានអាសយដ្ឋានស្ថិតនៅ.............. មហាវិថី............ សង្កាត់......... ខណ្ឌ.......... រាជធានីភ្នំពេញ ដោយមានលេខទូរស័ព្ទ .... ។

ទីកន្លែងបញ្ជូន ៖ ក្រុមហ៊ុនមេធាវី ....[59]

ភាគីម្ខាងទៀតនៃពាក្យសុំ ៖ ឈ្មោះ B អាយុ ៤២ ឆ្នាំ មុខរបរពាណិជ្ជករ ដែលមានអាសយដ្ឋានស្ថិតនៅផ្ទះលេខ ៣៥ ផ្លូវលេខ៦៦ សង្កាត់ទឹកថ្លា ខណ្ឌសែនសុខ រាជធានីភ្នំពេញ ។

សូមគោរពចូលមក

ឯកឧត្តមប្រធានសាលាដំបូងរាជធានីភ្នំពេញ[60]

ក-ខ្លឹមសារនៃដីកាសម្រេចដែលអ្នកដាក់ពាក្យសុំទាមទារ

១.អ្នកដាក់ពាក្យសុំធ្វើលទ្ធកម្មនូវអចលនវត្ថុដែលបានសរសេរក្នុងបញ្ជីសារពើភ័ណ្ឌ១ស្តីពីមត៌កដែលបានភ្ជាប់ជាមួយនេះ ។

---

[58] មានករណីមួយចំនួនដែលការពិភាក្សាលក្ខណៈសារធាតុរវាងសហសន្តតិជនបានធ្វើឡើងរួចរាល់ ប៉ុន្តែ ចំណុចនេះបង្ហាញតែអំពីឧទាហរណ៍ដែលមេធាវីបានដាក់ពាក្យសុំក្នុងនាមជាអ្នកតំណាងដោយអាណត្តិឲ្យសន្តតិជនតែម្នាក់គត់ក្នុងចំណោមសហសន្តតិជន ។ ប្រសិនបើមេធាវីបានដាក់ពាក្យសុំក្នុងនាមជាតំណាងឲ្យសន្តតិជនច្រើននាក់ក្នុងចំណោមសហសន្តតិជន (រួមបញ្ចូលទាំងករណីដែលធ្វើការតំណាងឲ្យសន្តតិជនទាំងអស់ផងដែរ) នឹងធ្វើឲ្យមានការព្រួយបារម្ភណ៍អំពីភាពផ្ទុយគ្នានៃផលប្រយោជន៍ ហេតុនេះមេធាវីចាំបាច់ត្រូវតែពន្យល់ឲ្យបានច្បាស់លាស់អំពីចំណុចនេះទៅកាន់អតិថិជន និងត្រូវទទួលការយល់ព្រមពីអតិថិជនផងដែរ ។ យ៉ាងណាមិញ គេគិតថា វិធីដែលសន្តតិជនណាម្នាក់ក្នុងចំណោមសហសន្និជនតំណាងឲ្យសហសន្តតិជនផ្សេងទៀត ហើយបានដាក់ពាក្យសុំ នឹងធ្វើឲ្យមានការព្រួយបារម្ភថាខ្វះការធានាចំពោះនីតិវិធីសម្រាប់សហសន្តតិជនផ្សេងទៀត ហើយពួកគេនឹងមិនពេញចិត្ត ។

[59] មាត្រា ២៤៩ និងមាត្រា ២៥០ នៃក្រមនីតិវិធីរដ្ឋប្បវេណី ។ ការដាក់ពីទីកន្លែងដែលត្រូវបញ្ជូន មិនមែនជាកាតព្វកិច្ចនោះទេ ។ ទោះបីជាមិបដាក់ពីកន្លែងដែលត្រូវបញ្ជូនក៏ដោយ ក៏ជាទូទៅគឺត្រូវធ្វើការបញ្ជូនទៅការិយាល័យមេធាវីនៃបណ្តឹង ។ ប៉ុន្តែ ដើម្បីឲ្យមានភាពច្បាស់ពីទីកន្លែងដែលត្រូវបញ្ជូន វាជាការល្អដែលដាក់ពីទីកន្លែងដែលត្រូវបញ្ជូន ។ ជាពិសេស ក្នុងករណីដែលមានមេធាវីណាមួយ នោះត្រូវដាក់ពីទីកន្លែងដែលត្រូវបញ្ជូន ។

[60] តុលាការដែលមានសមត្ថកិច្ច គឺជាតុលាការនៃទីកន្លែងចាប់ផ្តើមសន្តតិកម្ម (តារាងឧបសម្ព័ន្ធនៃច្បាប់ស្តីពីនីតិវិធីនៃរឿងក្តីរដ្ឋប្បវេណីដែលមិនមែនជាបណ្តឹង) ។ ហើយទីកន្លែងចាប់ផ្តើមសន្តតិកម្ម គឺជាអាសយដ្ឋាននៅពេលមរណភាពរបស់មតកជន (ក្រមរដ្ឋប្បវេណីមាត្រា១១៤៦) ។

២.ភាគីម្ខាងទៀត........ធ្វើលទ្ធកម្មនូវប្រាក់បញ្ញើដែលបានសរសេរក្នុងបញ្ជីសារពើភ័ណ្ឌ២ស្តីពីមត៌ក និងសាច់ប្រាក់ដែលបានសរសេរក្នុងបញ្ជីសារពើភ័ណ្ឌ៣ស្តីពីមត៌ក ដែលបានភ្ជាប់ជាមួយនេះ ។

ខ.អង្គហេតុដែលជាមូលហេតុនៃការទាមទារ

១.មតកជន........បានទទួលមរណភាពនៅថ្ងៃទី.....ខែ.....ឆ្នាំ......ហើយមត៌កដែលដឹងច្បាស់នាពេលបច្ចុប្បន្ន មានដូចទៅនឹងការសរសេរនៅក្នុងបញ្ជីសារពើភ័ណ្ឌស្តីពីមត៌កដែលបានភ្ជាប់ជាមួយនេះ (តទៅនេះហៅថា"មត៌កនៃរឿងក្តីនេះ"។)។

២.នៅពេលទទួលមរណភាព មតកជន............មានប្រពន្ធ......ហើយរវាងមតកជន និងប្រពន្ធ....នោះ មានកូន.........១នាក់។ មតកជនមិនមានកូនផ្សេងទៀតទេ។ មតកជន......មិនបានបន្សល់ទុកមតកសាសន៍ឡើយ[61]។

៣.សន្តតិជនរបស់មតកជនដែលជាអ្នកដាក់ពាក្យសុំ និងភាគីម្ខាងទៀត បានពិភាក្សាគ្នាអំពីការបែងចែកមត៌កនៃរឿងក្តីនេះ។ ជាលទ្ធផលនៃការពិភាក្សា ភាគីម្ខាងទៀតមានផ្ទះដែលជាកម្មសិទ្ធិផ្ទាល់ខ្លួនរួចទៅហើយ ប៉ុន្តែ ដោយសារតែគាត់មានអាយុច្រើន និង មិនមានប្រាក់ចំណូល ដូច្នេះ គាត់ត្រូវការចាំបាច់នូវសាច់ប្រាក់និង ប្រាក់បញ្ញើក្នុងធនាគារ សម្រាប់ជីវភាពរបស់គាត់ក្នុងពេលខាងមុខ។ ចំណែកឯអ្នកដាក់ពាក្យសុំវិញ គឺជាបុគ្គលិកក្រុមហ៊ុនដែលមានប្រាក់ចំណូល ប៉ុន្តែ គាត់មិនទាន់មានផ្ទះដែលជាកម្មសិទ្ធិផ្ទាល់ខ្លួននៅឡើយទេ ដូច្នេះហើយអ្នកដាក់ពាក្យសុំ ត្រូវធ្វើលទ្ធកម្មនូវអចលនវត្ថុដែលបានសរសេរក្នុងបញ្ជីសារពើភ័ណ្ឌ១ស្តីពីមត៌កដែលបានភ្ជាប់ជាមួយនេះ ហើយភាគីម្ខាងទៀតត្រូវធ្វើលទ្ធកម្មសាច់ប្រាក់ និងប្រាក់បញ្ញើក្នុងធនាគារដែលបានសរសេរក្នុងបញ្ជីសារពើភណ្ឌ ២ និង ៣ ស្តីពីមត៌កដែលបានភ្ជាប់ជាមួយនេះ។ បន្ថែមពីនេះទៀត តម្លៃទីផ្សារនៃអចលនវត្ថុ ដែលបានសរសេរក្នុងបញ្ជីសារពើភ័ណ្ឌ១ ស្តីពីមត៌កដែលបានភ្ជាប់ជាមួយនេះ គឺប្រហែល.......ដុល្លារ ហើយ មានតម្លៃប្រហាក់ប្រហែលនឹងតម្លៃនៃការបូកសរុបប្រាក់បញ្ញើនៅក្នុងធនាគារ និងសាច់ប្រាក់សុទ្ធដែលបានសរសេរក្នុងបញ្ជីសារពើភ័ណភ័ណ្ឌ ២ និង ៣ ស្តីពីមត៌កដែលបានភ្ជាប់ជាមួយនេះ។ ដូចនេះ នៅថ្ងៃទី......ខែ......ឆ្នាំ២០១៧ ភាគីទាំង២ បានបង្កើត[62]នូវការព្រមព្រៀងដូចមាននៅក្នុងការសរសេរនៃចំណុចទី១ ខ្លឹមសារនៃដីកាសម្រេចទាមទារឲ្យតុលាការចេញ។

---

[61] បើសិនជាមានមតកសាសន៍ ករណីនេះនឹងក្លាយជាសន្តតិកម្មអនុវត្តតាមមតកសាសន៍ (សន្តតិកម្មតាមមតកសាសន៍) (ក្រមរដ្ឋប្បវេណី មាត្រា ១១៤៥ និង ចាប់ពីមាត្រា១១៦៨) ។

[62] ដើម្បីឲ្យតុលាការចេញដីកាសម្រេចទៅតាមខ្លឹមសារនៃដីកាសម្រេចដែលទាមទារឲ្យតុលាការចេញ តើរវាងសហសន្តតិជនបានបង្កើតនូវការព្រមព្រៀងពិតប្រាកដដែរឬទេ? (តើសហសន្តតិជនទាំងអស់បានយល់ព្រមតាមការបែងចែកដូចនៅក្នុងខ្លឹមសារនៃដីកាសម្រេចដែលទាមទារឲ្យតុលាការចេញដែរឬទេ?) គឺជាចំណុចសំខាន់។ ដូច្នេះហើយ ត្រង់ចំណុចនេះ គួតែមានការពន្យល់អំពីមូលហេតុលម្អិត ថាតើហេតុអ្វីបានជាបែងចែកតាមនីតិវិធីបែបនេះ?

៤.អាធ្យាស្រ័យ អ្នកដាក់ពាក្យសុំសូមឲ្យតុលាការចេញដីកាសម្រេចតាមការសរសេរនៅក្នុងចំណុចទី១ ខ្លឹមសារនៃដីកាសម្រេចដែលទាមទារឲ្យតុលាការចេញ ចំពោះពាក្យសុំនៃរឿងក្ដីនេះ។

គ.ភស្តុតាងជាឯកសារ[63]

១.សំបុត្រមរណភាពរបស់មតកជន

២.សំបុត្រកំណើតរបស់អ្នកដាក់ពាក្យសុំ និងភាគីម្ខាងទៀត

៣.ច្បាប់ចម្លងនៃសៀវភៅគ្រួសារ

៤.ឯកសារចម្លងដែលមានសេចក្ដីបញ្ជាក់នៃសៀវភៅចុះបញ្ជីអចលនវត្ថុ

៥.លិខិតបញ្ជាក់ប្រាក់ដែលនៅសល់នៅក្នុងគណនីប្រាក់បញ្ញើ

សេចក្ដីដូចមានកំណត់ សូម **ឯកឧត្ដមប្រធាន** មេត្ដាអនុញ្ញាតដោយក្ដីអនុគ្រោះ។

សូម ឯកឧត្ដមប្រធាន ទទួលនូវសេចក្ដីគោរពដ៏ជ្រាលជ្រៅអំពីខ្ញុំបាទ។

រាជធានីភ្នំពេញ,ថ្ងៃទី ១៥ ខែ មករា ឆ្នាំ ២០១៤

<u>ឯកសារភ្ជាប់</u> **អ្នកតំណាងដោយអាណត្តិ**

១-លិខិតប្រគល់សិទ្ធិតំណាងដោយអាណត្តិ "ច្បាប់ដើម"

២-ច្បាប់ថតចម្លងនៃភស្តុតាងនីមួយៗខាងលើ "ចំនួន ០២ ច្បាប់"

៣-លិខិតបញ្ជាក់អះអាងអំពីតម្លៃដី "ចំនួន ០២ ច្បាប់"

បញ្ជីសារពើភ័ណ្ឌស្ដីពីមត៌ក[64]

១.អចលនវត្ថុ[65]

ទីតាំងស្ថិតនៅ ៖ ភូមិ....... សង្កាត់ ផ្សារកណ្ដាល ខណ្ឌ ដូនពេញ រាជធានីភ្នំពេញ

លេខវិញ្ញាបនប័ត្រសំគាល់ម្ចាស់អចលនវត្ថុះ

លេខក្បាលដី ៖

កម្មសិទ្ធករ ៖ ឈ្មោះ និង អាសយដ្ឋាន

អាគារដែលជាសមាសភាពនៃដីខាងលើ

---

[63] ចំពោះឯកសារបញ្ជាក់ដំបូង ចាំបាច់ត្រូវតែដាក់ឯកសារដែលចាំបាច់ និងគ្រប់គ្រាន់ទៅតុលាការ ដើម្បីឲ្យតុលាការទទួលស្គាល់នូវខ្លឹមសារនៃដីកាសម្រេចដែលទាមទារឲ្យតុលាការចេញ និង អង្គហេតុដែលជាមូលហេតុនៃការទាមទារនោះ ប៉ុន្តែដំណើរការនៃការព្រមព្រៀងទាក់ទងនឹងវិធីបែងចែកមត៌កជាដើម អំពីចំណុចដែលមិនមានឯកសារត្រឹមត្រូវ នឹងក្លាយជាការពន្យល់នៅក្នុងការសួរជំនួសនៅតុលាការ (ច្បាប់ស្ដីពីរឿងក្ដីរដ្ឋប្បវេណីដែលមិនមែនជាបណ្ដឹងមាត្រា ២៨ កថាខណ្ឌទី២)។

[64] បញ្ជីសារពើភ័ណ្ឌនៃមត៌ក ត្រូវសរសេរខ្លឹមសារដែលអាចឲ្យតុលាការយកមកប្រើប្រាស់ក្នុងដីកាសម្រេចបានតែម្ដង។

[65] អចលនវត្ថុ ចាំបាច់ត្រូវធ្វើនូវបញ្ជីសារពើភ័ណ្ឌដែលមានទម្រង់ ឬ ខ្លឹមសារដែលអាចយកទៅធ្វើការចុះបញ្ជីបាន។

២.ប្រាក់បញ្ញើក្នុងធនាគារ[66]

ធនាគារ ៖ ប្រទេសកម្ពុជា ធានាគារពាណិជ្ជទី១

សាខា ៖ សាខាតាមដងមហាវិថីព្រះមុន្នីវង្ស

លេខគណនីធនាគារ ៖

ឈ្មោះម្ចាស់គណនី ៖

៣.សាច់ប្រាក់ ៖ (អ្នកថែរក្សាគ្រប់គ្រង)[67]

ប្រាក់..........រៀល

---

[66] ប្រាក់បញ្ញើក្នុងធនាគារ ចាំបាច់ត្រូវកំណត់ឲ្យបានច្បាស់លាស់អំពីខ្លឹមសារនៃប្រាក់បញ្ញើ ដើម្បីអាចតតាំងដោយភាពត្រឹមត្រូវជាមួយនឹងធនាគារ (ក្រមរដ្ឋប្បវេណី ១២៧៥ កថាខណ្ឌទី១)។

[67] សាច់ប្រាក់ភាគច្រើនត្រូវកំណត់ដោយដាក់ឈ្មោះរបស់អ្នកថែរក្សាគ្រប់គ្រង ដោយសារតែវាមានភាពពិបាកក្នុងការកំណត់។

ច្បាប់

ស្តីពី

នីតិវិធីនៃរឿងក្តីដែលមិនមែនជាបណ្តឹង

ព្រះរាជក្រម

នស/រកម/០៧១០/០១៣

យើង

ព្រះករុណាព្រះបាទសម្តេចព្រះបរមនាថ នរោត្តម សីហមុនី
សមានត្ថមិជាតិសាសនា រក្ខតខត្តិយា ខេមរារដ្ឋរាស្ត្រ ពុទ្ធិន្ទ្រាធរាមហាក្សត្រ
ខេមរាជនា សមូហោភាស កម្ពុជឯករាជរដ្ឋបូរណសន្តិ សុភមង្គលា សិរីវិបុលា
ខេមរាស្រីពិរាស្ត្រ ព្រះចៅក្រុងកម្ពុជាធិបតី

- បានទ្រង់យល់ រដ្ឋធម្មនុញ្ញនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា
- បានទ្រង់យល់ ព្រះរាជក្រឹត្យលេខ នស/រកត/០៩០៨/១០៥៥ ចុះថ្ងៃទី២៥ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០០៨ ស្តីពីការតែងតាំងរាជរដ្ឋាភិបាលនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា
- បានទ្រង់យល់ ព្រះរាជក្រមលេខ ០២/នស/៩៤ ចុះថ្ងៃទី២០ ខែកក្កដា ឆ្នាំ១៩៩៤ ដែលប្រកាសឱ្យប្រើច្បាប់ស្តីពីការរៀបចំនិងការប្រព្រឹត្តទៅនៃគណៈរដ្ឋមន្ត្រី
- បានទ្រង់យល់ ព្រះរាជក្រមលេខ នស/រកម/០១៩៦/០៤ ចុះថ្ងៃទី២៤ ខែមករា ឆ្នាំ១៩៩៦ ដែលប្រកាសឱ្យប្រើច្បាប់ស្តីពីការបង្កើតក្រសួងយុត្តិធម៌
- បានទ្រង់យល់ សេចក្តីក្រាបបង្គំទូលថ្វាយ របស់សម្តេចអគ្គមហាសេនាបតីតេជោ ហ៊ុន សែន នាយករដ្ឋមន្ត្រី នៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា និងរដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងយុត្តិធម៌

ប្រកាសឱ្យប្រើ

ច្បាប់ ស្តីពីនីតិវិធីនៃរឿងក្តីរដ្ឋប្បវេណីដែលមិនមែនជាបណ្តឹង ដែលរដ្ឋសភាបានអនុម័តកាលពីថ្ងៃទី០៩ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០១០ នាសម័យប្រជុំរដ្ឋសភាលើកទី៤ នីតិកាលទី៤ និងដែលព្រឹទ្ធសភាបានយល់ស្របតាមទម្រង់ និងគតិនៃច្បាប់នេះទាំងស្រុង ដោយគ្មានការកែប្រែអ្វីឡើយ កាលពីថ្ងៃទី២៥ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០១០ នាសម័យប្រជុំពេញអង្គព្រឹទ្ធសភាលើកទី៧ នីតិកាលទី២ ហើយដែលមានសេចក្តីទាំងស្រុង ដូចតទៅនេះ ៖

ជំពូកទី ១
បទប្បញ្ញត្តិទូទៅ

មាត្រា ១.- គោលដៅនៃច្បាប់នេះ

ច្បាប់នេះមានគោលដៅបញ្ញត្តនីតិវិធីនៃរឿងក្តីរដ្ឋប្បវេណីដែលមិនមែនជាបណ្តឹង ។

មាត្រា ២.- គោលបំណងនៃច្បាប់នេះ

ច្បាប់នេះមានគោលបំណងធានាការអនុវត្តឲ្យបានត្រឹមត្រូវនូវនីតិវិធីក្នុងការដោះស្រាយរឿងក្តីរដ្ឋប្បវេណីដែលមិនមែនជាបណ្តឹង ។

មាត្រា ៣.- វិសាលភាពនៃច្បាប់នេះ

១- ក្នុងចំណោមចំណុចដែលស្ថិតនៅក្រោមសិទ្ធិអំណាចរបស់តុលាការ ដោយយោងតាមបញ្ញត្តិនៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី ចំពោះចំណុចដែលកំណត់ក្នុងផ្នែកនីមួយៗ នៃតារាងឧបសម្ព័ន្ធ តុលាការត្រូវសម្រេចសេចក្តីតាមបញ្ញត្តិនៃច្បាប់នេះ លើកលែងតែករណីដែលមានបញ្ញត្តិពិសេសក្នុងច្បាប់ផ្សេង ។

២- ការសម្រេចសេចក្តីដែលកំណត់ក្នុងកថាខណ្ឌទី ១ ខាងលើនេះ ត្រូវធ្វើឡើងដោយដីកាសម្រេច ។

៣- ក្រៅពីករណីដែលមានបញ្ញត្តិពិសេសនៅក្នុងច្បាប់នេះ បញ្ញត្តិស្តីពីដីកាសម្រេច ដូចមានចែងនៅក្នុងក្រមនីតិវិធីរដ្ឋប្បវេណី ត្រូវយកមកអនុវត្តដូចគ្នាផងដែរ ចំពោះដីកាសម្រេចដែលកំណត់ក្នុងកថាខណ្ឌទី ២ ខាងលើនេះ ។

ជំពូកទី ២
តុលាការ
ផ្នែកទី ១
សមត្ថកិច្ចសាលាជម្រះក្តី

មាត្រា ៤.- តុលាការដែលមានសមត្ថកិច្ច

១- រឿងក្តីដែលកំណត់ក្នុងកថាខណ្ឌទី ១ នៃមាត្រា ៣ (វិសាលភាពនៃច្បាប់នេះ) ខាងលើនេះ ត្រូវស្ថិតនៅក្រោមសមត្ថកិច្ចរបស់សាលាដំបូងដែលកំណត់ក្នុងតារាងឧបសម្ព័ន្ធ ។

២- សមត្ថកិច្ចសាលាជម្រះក្តីដែលកំណត់ក្នុងកថាខណ្ឌទី ១ ខាងលើនេះ ត្រូវកំណត់ដោយយកពេលដាក់ពាក្យសុំ ។

មាត្រា ៥.- ការកំណត់តុលាការដែលមានសមត្ថកិច្ច

១- ក្នុងករណីដែលតុលាការមានសមត្ថកិច្ច មិនអាចអនុវត្តសិទ្ធិសម្រេចសេចក្តីបាន ដោយសារច្បាប់ ឬ ហេតុការណ៍ពិត ឬ ករណីដែលសមត្ថកិច្ចសាលាជម្រះក្តីមិនអាចកំណត់បាន ដោយសារដែនសមត្ថកិច្ចនៃតុលាការមិនពិតប្រាកដ តុលាការកំពូលត្រូវកំណត់តុលាការដែលមានសមត្ថកិច្ច ដោយដីកាសម្រេចតាមពាក្យសុំ ។

២- ចំពោះដីកាសម្រេចដែលកំណត់ក្នុងកថាខណ្ឌទី ១ ខាងលើនេះ មិនអាចប្តឹងឧបាស្រ័យបានឡើយ ។

មាត្រា ៦.- ការចាត់ចែងរឿងក្តីខុសសមត្ថកិច្ច

១- ប្រសិនបើតុលាការយល់ឃើញថា រឿងក្តីណាមួយមិនស្ថិតនៅក្រោមសមត្ថកិច្ចរបស់ខ្លួនទេ តុលាការនេះត្រូវផ្ទេររឿងក្តីនោះទៅតុលាការដែលមានសមត្ថកិច្ច តាមពាក្យសុំ ឬ ដោយឆន្ទានុសិទ្ធិ ។

២- ពាក្យសុំដែលកំណត់ក្នុងកថាខណ្ឌទី ១ ខាងលើនេះ ត្រូវធ្វើជាលាយលក្ខណ៍អក្សរ លើកលែងតែករណីដែលមានការដាក់ពាក្យសុំនៅកាលបរិច្ឆេទ ។ នៅពេលដាក់ពាក្យសុំនេះ ត្រូវបញ្ជាក់ឲ្យបានច្បាស់លាស់អំពីមូលហេតុនៃពាក្យសុំនោះ ។

មាត្រា ៧.- សមត្ថកិច្ចជាអាទិភាព និង ការផ្ទេរ

១- ក្នុងករណីមានតុលាការច្រើនមានសមត្ថកិច្ចលើរឿងក្តីណាមួយ តុលាការដែលទទួលពាក្យសុំមុនគេចំពោះរឿងក្តីនោះ ត្រូវមានសមត្ថកិច្ច ។

២- ក្នុងករណីដែលកំណត់ក្នុងកថាខណ្ឌទី ១ ខាងលើនេះ ប្រសិនបើយល់ឃើញថាសមរម្យដើម្បីចាត់ចែងរឿងក្តី តុលាការអាចផ្ទេររឿងក្តីនោះទៅតុលាការផ្សេងដែលមានសមត្ថកិច្ចតាមពាក្យសុំ ឬ ដោយឆន្ទានុសិទ្ធិបាន ។

៣- ពាក្យសុំដែលកំណត់ក្នុងកថាខណ្ឌទី ២ ខាងលើនេះ ត្រូវធ្វើជាលាយលក្ខណ៍អក្សរ លើកលែងតែករណីដែលមានការដាក់ពាក្យសុំនៅកាលបរិច្ឆេទ។

មាត្រា ៨.- ការពិនិត្យភស្តុតាងដោយឆន្ទានុសិទ្ធិ

តុលាការអាចពិនិត្យភស្តុតាងចំពោះបញ្ហាដែលទាក់ទងនឹងសមត្ថកិច្ចដោយឆន្ទានុសិទ្ធិរបស់ខ្លួនបាន ។

មាត្រា ៩.- បណ្តឹងជំទាស់

១- ចំពោះដីកាសម្រេចផ្ទេរ និង ដីកាសម្រេចលើកចោលពាក្យសុំផ្ទេរ អាចប្តឹងជំទាស់បាន ។

២- បញ្ញត្តិនៃមាត្រា ៤០ (អំឡុងពេលសម្រាប់ប្តឹងជំទាស់) និង មាត្រា ៤១ (ការបំពេញនូវសកម្មភាពប្តឹងជំទាស់ ក្រោយពីអំឡុងពេលសម្រាប់ប្តឹងជំទាស់បានកន្លងផុត) នៃច្បាប់នេះ ត្រូវយកមកអនុវត្តដូចគ្នាផងដែរ ចំពោះបណ្តឹងជំទាស់ដែលកំណត់ក្នុងកថាខណ្ឌទី ១ ខាងលើនេះ ។

មាត្រា ១០.- អានុភាពនៃដីកាសម្រេចផ្ទេរ ជាអាទិ៍

១- ដីកាសម្រេចស្ថាពរនៃការផ្ទេរ ត្រូវមានអានុភាពឲ្យតុលាការដែលទទួលការផ្ទេរប្រតិបត្តិតាម ។

២- តុលាការដែលទទួលការផ្ទេរ មិនអាចផ្ទេររឿងក្តីទៅតុលាការផ្សេងទៀតបានឡើយ ។

៣- នៅពេលដីកាសម្រេចផ្ទេរចូលជាស្ថាពរ រឿងក្តីនោះត្រូវចាត់ទុកថាតុលាការដែលទទួលការផ្ទេរចាត់ការតាំងពីដើម ។

៤- នៅពេលដីកាសម្រេចផ្ទេរចូលជាស្ថាពរ តុលាការដែលបានសម្រេចការផ្ទេរ ត្រូវបញ្ជូនសំណុំរឿងអំពីរឿងក្តីនេះ ទៅតុលាការដែលទទួលការផ្ទេរ ។

ផ្នែកទី ២
រចនាសម្ព័ន្ធនៃតុលាការ

មាត្រា ១១.- ការជម្រះក្តីលើកទី ១ ដោយចៅក្រមមួយរូប ឬ ដោយក្រុមប្រឹក្សាជំនុំជម្រះនៃចៅក្រម

១- នៅសាលាដំបូង រឿងក្តីត្រូវទទួលបន្ទុកដោះស្រាយដោយចៅក្រមម្នាក់ លើកលែងតែករណីដែលកំណត់ក្នុងកថាខណ្ឌទី ២ ខាងក្រោមនេះ ។

២- ចំពោះរឿងក្តីដែលតុលាការយល់ឃើញថា គួរតែត្រូវបានវិនិច្ឆ័យ និង ជម្រះដោយក្រុមប្រឹក្សាជំនុំជម្រះនៃចៅក្រម ដោយគិតពិចារណាអំពីចំនួននៃជនពាក់ព័ន្ធ និង បញ្ហាផ្សេងទៀត ត្រូវទទួលបន្ទុកដោះស្រាយដោយក្រុមប្រឹក្សាជំនុំជម្រះនៃចៅក្រម ។

ROYAUME DU CAMBODGE ★ MINISTÈRE DU PALAIS ROYAL

Kol

៣- ក្នុងក្រុមប្រឹក្សាជំនុំជម្រះនៃចៅក្រម ដែលកំណត់ក្នុងកថាខណ្ឌទី ២ ខាងលើនេះ ត្រូវមានចៅក្រម ៣ (បី) នាក់ ហើយចាត់តាំងម្នាក់ជាប្រធានក្រុមប្រឹក្សាជំនុំជម្រះ ។

៤- ដីកាសម្រេចឲ្យវិនិច្ឆ័យ និង ជម្រះក្តីដោយក្រុមប្រឹក្សាជំនុំជម្រះនៃចៅក្រម ដោយយោងតាមកថាខណ្ឌទី ២ ខាងលើនេះ ត្រូវធ្វើឡើងដោយក្រុមប្រឹក្សា ។

មាត្រា ១២.- ការពិភាក្សានៃក្រុមប្រឹក្សាជំនុំជម្រះ

១- ការពិភាក្សានៃក្រុមប្រឹក្សាជំនុំជម្រះមិនត្រូវធ្វើជាសាធារណៈទេ ។

២- ការពិភាក្សាត្រូវបានបើក និងដឹកនាំដោយប្រធានក្រុមប្រឹក្សាជំនុំជម្រះ ។

៣- ចៅក្រមម្នាក់ៗ ត្រូវបញ្ចេញមតិយោបល់របស់ខ្លួនក្នុងការពិភាក្សានេះ ។

៤- ដំណើរការនៃការពិភាក្សា មតិយោបល់របស់ចៅក្រមម្នាក់ៗ និង ចំនួនសំឡេងនៃមតិត្រូវរក្សាទុកជាសម្ងាត់ ។

មាត្រា ១៣.- ការសម្រេចនៃក្រុមប្រឹក្សាជំនុំជម្រះ

១- ការសម្រេចត្រូវធ្វើឡើងដោយមតិភាគច្រើនរបស់ចៅក្រមក្នុងក្រុមប្រឹក្សាជំនុំជម្រះ ។

២- ចៅក្រមម្នាក់ៗ ក្នុងក្រុមប្រឹក្សាជំនុំជម្រះ ត្រូវមានសិទ្ធិសម្រេចស្មើគ្នា ។

ផ្នែកទី ៣
ការដកហូតសមត្ថកិច្ចជំនុំជម្រះ បណ្តឹងជំទាស់ និង ការដកខ្លួន

មាត្រា ១៤.- ការដកហូតសមត្ថកិច្ចជំនុំជម្រះ បណ្តឹងជំទាស់ និង ការដកខ្លួនរបស់ចៅក្រម ជាអាទិ៍

១- បញ្ញត្តិស្តីពីការដកហូតសមត្ថកិច្ចជំនុំជម្រះ បណ្តឹងជំទាស់ និងការដកខ្លួនរបស់ចៅក្រម និង ក្រឡាបញ្ជីតុលាការនៅក្នុងផ្នែកទី ៣ (ការបែងចែករឿងក្តី និង ការដកហូតសមត្ថកិច្ចជំនុំជម្រះ និង បណ្តឹងជំទាស់) ជំពូកទី ២ គន្ថីទី ១ នៃក្រមនីតិវិធីរដ្ឋប្បវេណី ត្រូវយកមកអនុវត្តដូចគ្នាផងដែរ ចំពោះរឿងក្តីដែលកំណត់ក្នុងកថាខណ្ឌទី ១ នៃមាត្រា ៣ (វិសាលភាពនៃច្បាប់នេះ) នៃច្បាប់នេះ ។

២- បញ្ញត្តិនៃមាត្រា ៤០ (អំឡុងពេលសម្រាប់ប្តឹងជំទាស់) និង មាត្រា ៤១ (ការបំពេញនូវសកម្មភាពប្តឹងជំទាស់ ក្រោយអំឡុងពេលសម្រាប់ប្តឹងជំទាស់បានកន្លងផុត) នៃច្បាប់នេះ ត្រូវយកមកអនុវត្តដូចគ្នាផងដែរ ចំពោះបណ្តឹងជំទាស់ដែលកំណត់ក្នុងបញ្ញត្តិនៃផ្នែកទី ៣ (ការបែងចែករឿងក្តី

និង ការផាកពិន័យសមត្ថកិច្ចជំនុំជម្រះ និងបណ្តឹងជំទាស់) ជំពូកទី ២ គន្ថីទី ១ នៃក្រមនីតិវិធីរដ្ឋប្បវេណី ដែលត្រូវបានយកមកអនុវត្ត ដោយយោងតាមកថាខណ្ឌទី ១ ខាងលើនេះ ។

ជំពូកទី ៣
ជនពាក់ព័ន្ធ

មាត្រា ១៥.- ជនពាក់ព័ន្ធ

ចំពោះរឿងក្តីដែលកំណត់ក្នុងកថាខណ្ឌទី ១ នៃមាត្រា ៣ (វិសាលភាពនៃច្បាប់នេះ) នៃច្បាប់នេះ ជនដាក់ពាក្យសុំ ភាគីម្ខាងទៀតនៃពាក្យសុំ និងជនផ្សេងទៀត ដែលទទួលឥទ្ធិពលផ្ទាល់ដល់សិទ្ធិរបស់ខ្លួន ឬ ដល់ឋានៈរបស់ខ្លួនតាមផ្លូវច្បាប់ដោយដីកាសម្រេចអំពីរឿងក្តីនោះ អាចចូលរួមក្នុងនីតិវិធីនៃរឿងក្តីនោះ ក្នុងនាមជាជនពាក់ព័ន្ធនៅក្នុងរឿងក្តីនោះ ។

មាត្រា ១៦.- សមត្ថភាពរបស់ជនពាក់ព័ន្ធ

ជនដែលកំណត់ក្នុងមាត្រា ១៥ (ជនពាក់ព័ន្ធ) ខាងលើនេះ ត្រូវតែជាបុគ្គលដែលអាចក្លាយជាប្រធាននៃសិទ្ធិ និង កាតព្វកិច្ចតាមបញ្ញត្តិនៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី និង ច្បាប់ផ្សេងទៀត ។

មាត្រា ១៧.- សមត្ថភាពក្នុងការធ្វើសកម្មភាពនៃនីតិវិធី ការតំណាងដែលច្បាប់បានកំណត់សម្រាប់ជនដែលគ្មានសមត្ថភាពក្នុងការធ្វើសកម្មភាពនៃនីតិវិធី

១- បុគ្គលដែលមានសមត្ថភាពធ្វើសកម្មភាពដោយខ្លួនឯងតាមបញ្ញត្តិនៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី និង ច្បាប់ផ្សេងទៀត អាចធ្វើសកម្មភាពនៃនីតិវិធីចាំបាច់ ដោយតាំងខ្លួនជាជនពាក់ព័ន្ធក្នុងនីតិវិធីនៃរឿងក្តីដែលកំណត់ក្នុងកថាខណ្ឌទី ១ នៃមាត្រា ៣ (វិសាលភាពនៃច្បាប់នេះ) នៃច្បាប់នេះបាន ។

២- អនីតិជន និង ជននៅក្រោមអាណាព្យាបាលទូទៅ មិនអាចធ្វើសកម្មភាពនៃនីតិវិធីសុពលបានឡើយ ប្រសិនបើសកម្មភាពនោះមិនបានធ្វើឡើងដោយអ្នកតំណាងដែលច្បាប់បានកំណត់ ។ ប៉ុន្តែបញ្ញត្តិនេះ មិនត្រូវយកមកអនុវត្តឡើយចំពោះករណីដែលបានកំណត់ខាងក្រោមនេះ ៖

ក- ករណីដែលអនីតិជនអាចធ្វើសកម្មភាពដោយឯករាជ្យ ។

ខ- ករណីដែលអនីតិជន និង ជននៅក្រោមអាណាព្យាបាលទូទៅ ធ្វើសកម្មភាពពាក់ព័ន្ធនឹងឋានៈរបស់ខ្លួន ។

៣- បញ្ញត្តិនៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី និង ច្បាប់ផ្សេងទៀត ត្រូវយកមកអនុវត្តចំពោះអ្នកតំណាងដែលច្បាប់បានកំណត់ ដូចមានចែងក្នុងកថាខណ្ឌទី ២ ខាងលើនេះ និង សិទ្ធិតំណាងរបស់អ្នកតំណាងនោះ ។

៤- បញ្ញត្តិចាប់ពីមាត្រា ៣៣ (បញ្ញត្តិពិសេសស្តីពីសកម្មភាពបណ្តឹងរបស់ជននៅក្រោមហិតូបត្ថម្ភ និង អ្នកតំណាងដែលច្បាប់បានកំណត់) ដល់មាត្រា ៣៨ (ការអនុវត្តដូចគ្នាចំពោះអ្នកតំណាងនៃនីតិបុគ្គល) នៃក្រមនីតិវិធីរដ្ឋប្បវេណី ត្រូវយកមកអនុវត្តដូចគ្នាផងដែរ ចំពោះសមត្ថភាពអាចធ្វើសកម្មភាពនៃនីតិវិធីសុពលក្នុងនាមជាជនពាក់ព័ន្ធដែលកំណត់ក្នុងកថាខណ្ឌទី ១ និងទី ២ ខាងលើនេះ និង ចំពោះអ្នកតំណាងដែលច្បាប់បានកំណត់ ដូចមានចែងក្នុងកថាខណ្ឌទី ២ និងទី ៣ ខាងលើនេះ និង សិទ្ធិតំណាងរបស់អ្នកតំណាងនោះ ។

មាត្រា ១៨.- សកម្មភាពនៃនីតិវិធីដែលធ្វើឡើងដោយអ្នកតំណាងដោយអាណត្តិ

១- ជនពាក់ព័ន្ធអាចធ្វើសកម្មភាពទាក់ទងនឹងនីតិវិធីទាំងអស់ ដោយខ្លួនឯងផ្ទាល់ ឬ ធ្វើសកម្មភាពនោះ ដោយឆ្លងតាមរយៈអ្នកតំណាងដោយអាណត្តិដែលខ្លួនបានជ្រើសតាំង ។

២- ទោះបីជនពាក់ព័ន្ធបានជ្រើសតាំងអ្នកតំណាងដោយអាណត្តិក៏ដោយ ក៏ជននោះអាចធ្វើសកម្មភាពទាក់ទងនឹងនីតិវិធីបានដែរ ។

មាត្រា ១៩.- លក្ខណសម្បត្តិនៃអ្នកតំណាងដោយអាណត្តិ

១- អ្នកតំណាងដោយអាណត្តិដែលកំណត់ក្នុងមាត្រា ១៨ (សកម្មភាពនៃនីតិវិធីដែលធ្វើឡើងដោយអ្នកតំណាងដោយអាណត្តិ) ខាងលើនេះ ត្រូវតែជាមេធាវី ឬ ជនដែលបានទទួលនូវការអនុញ្ញាតពីតុលាការ ។

២- តុលាការអាចលុបចោលការអនុញ្ញាតដូចមានចែងក្នុងកថាខណ្ឌទី ១ ខាងលើនេះ ដែលផ្តល់ជនក្រៅពីមេធាវីនៅពេលណាក៏បាន ។

មាត្រា ២០.- ការបញ្ជាក់នូវសិទ្ធិតំណាងដោយអាណត្តិ

សិទ្ធិអំណាចរបស់អ្នកតំណាងដោយអាណត្តិ ដែលត្រូវបានជ្រើសតាំងដោយយោងតាមបញ្ញត្តិនៃកថាខណ្ឌទី ១ នៃមាត្រា ១៨ (សកម្មភាពនៃនីតិវិធីដែលធ្វើឡើងដោយអ្នកតំណាងដោយអាណត្តិ) នៃច្បាប់នេះ ត្រូវបញ្ជាក់ជាលាយលក្ខណ៍អក្សរ ប៉ុន្តែបញ្ញត្តិនេះមិនត្រូវយកមកអនុវត្តឡើយ ចំពោះ

អ្នកតំណាងដោយផ្អែកលើការអនុញ្ញាតរបស់តុលាការដែលកំណត់ក្នុងកថាខណ្ឌទី ១ នៃមាត្រា ១៩ (លក្ខណសម្បត្តិនៃអ្នកតំណាងដោយអាណត្តិ) ខាងលើនេះ ។

មាត្រា ២១.- ការអនុវត្តដូចគ្នា តាមបញ្ញត្តិស្តីពីសិទ្ធិតំណាងដោយអាណត្តិនៅក្នុងក្រមនីតិវិធីរដ្ឋប្បវេណី

បញ្ញត្តិនៃមាត្រា ៥៥ (ករណីដែលសិទ្ធិតំណាងដោយអាណត្តិមិនរលត់) មាត្រា ៥៦ (ហេតុនៃការរលត់នូវសិទ្ធិតំណាងដោយអាណត្តិ) និង មាត្រា ៥៧ (វិធានការក្នុងករណីនៃការខ្វះសិទ្ធិតំណាង) នៃក្រមនីតិវិធីរដ្ឋប្បវេណី ត្រូវយកមកអនុវត្តដូចគ្នាផងដែរ ចំពោះអ្នកតំណាងដោយអាណត្តិ ។

ជំពូកទី ៤
ប្រាក់ប្រដាប់ក្តី

មាត្រា ២២.- បន្ទុកនៃប្រាក់ប្រដាប់ក្តី

១- ដើម្បីដាក់ពាក្យសុំតាមនីតិវិធីនៃរឿងក្តីដែលកំណត់ក្នុងច្បាប់នេះ ត្រូវបង់ពន្ធចំនួន ៥.០០០ (ប្រាំពាន់) រៀល ។

២- បញ្ញត្តិនៃមាត្រា ៦២ (ប្រាក់ប្រដាប់ក្តីតុលាការក្រៅពីពន្ធ) និង មាត្រា ៦៣ (ប្រាក់ប្រដាប់ក្តីភាគី) នៃក្រមនីតិវិធីរដ្ឋប្បវេណី ត្រូវយកមកអនុវត្តដូចគ្នាផងដែរ ចំពោះប្រាក់ប្រដាប់ក្តីក្រៅពីពន្ធដែលកំណត់ក្នុងកថាខណ្ឌទី ១ ខាងលើនេះ លើកលែងតែក្នុងករណីដែលមានបញ្ញត្តិពិសេសក្នុងច្បាប់នេះ ។

៣- ប្រាក់ប្រដាប់ក្តីដែលកំណត់ក្នុងកថាខណ្ឌទី ១ និងទី ២ ខាងលើនេះ
គឺជាបន្ទុករបស់អ្នកដាក់ពាក្យសុំ
លើកលែងតែក្នុងករណីដែលមានកំណត់ពិសេសអំពីអ្នកទទួលបន្ទុកនោះក្នុងច្បាប់នេះ ។

៤- ចំពោះរឿងក្តីដែលតំណាងអយ្យការបានដាក់ពាក្យសុំ ឬ រឿងក្តីដែលតុលាការបានចាប់ផ្តើមដោយឆន្ទានុសិទ្ធិរបស់ខ្លួន ប្រាក់ប្រដាប់ក្តីដែលកំណត់ក្នុងកថាខណ្ឌទី ១ និងទី ២ ខាងលើនេះ ជាបន្ទុករបស់រដ្ឋ ។

៥- បញ្ញត្តិនៃកថាខណ្ឌទី ៣ មាត្រា ៦៤ (ភាគដែលត្រូវទទួលបន្ទុក និង ការសងវិញនូវប្រាក់ប្រដាប់ក្តីដែលបានបង់រួចហើយ) នៃក្រមនីតិវិធីរដ្ឋប្បវេណី ត្រូវយកមកអនុវត្តដូចគ្នាផងដែរ ចំពោះករណីដែលមានជនច្រើននាក់ដែលត្រូវទទួលបន្ទុកប្រាក់ប្រដាប់ក្តីដោយរួមគ្នា ។

ROYAUME DU CAMBODGE • LE MINISTRE DU PALAIS ROYAL

៦- ក្នុងករណីដែលអ្នកដាក់ពាក្យសុំ ត្រូវបង់ពន្ធដែលកំណត់ក្នុងកថាខណ្ឌទី ១ ខាងលើនេះ ប្រសិនបើអ្នកដាក់ពាក្យសុំមិនបានបង់ពន្ធនោះទេ តុលាការត្រូវកំណត់អំឡុងពេលសមរម្យ និង បង្គាប់ឲ្យបង់ពន្ធនោះ។ ក្នុងករណីនេះ ប្រសិនបើអ្នកដាក់ពាក្យសុំមិនបានបង់ពន្ធនោះទេ តុលាការត្រូវលើកលិខិតពាក្យសុំចោលដោយដីកាសម្រេច ។

៧- ចំពោះដីកាសម្រេចលើកចោលលិខិតពាក្យសុំដែលកំណត់ក្នុងកថាខណ្ឌទី ៦ ខាងលើនេះ អាចប្តឹងជំទាស់បាន ។

៨- ដើម្បីប្តឹងជំទាស់ ដោយយោងតាមបញ្ញត្តិនៃមាត្រា ៣៩ (បណ្តឹងជំទាស់) នៃច្បាប់នេះ ត្រូវបង់ពន្ធចំនួន ៥.០០០ (ប្រាំពាន់) រៀល ។ បញ្ញត្តិនៃកថាខណ្ឌទី ៦ ខាងលើនេះ ត្រូវយកមកអនុវត្តដូចគ្នាផងដែរ ចំពោះករណីដែលអ្នកដាក់ពាក្យបណ្តឹងជំទាស់មិនបានបង់ពន្ធនោះ ។

មាត្រា ២៣.- ដីកាសម្រេចអំពីប្រាក់ប្រដាប់ក្តី

១- ប្រសិនបើយល់ឃើញថាចាំបាច់សម្រេចអំពីអ្នកទទួលបន្ទុក ឬ ចំនួនទឹកប្រាក់នៃប្រាក់ប្រដាប់ក្តីដែលកំណត់ក្នុងមាត្រា ២២ (បន្ទុកនៃប្រាក់ប្រដាប់ក្តី)ខាងលើនេះ តុលាការត្រូវកំណត់ចំនួនទឹកប្រាក់នៃប្រាក់ប្រដាប់ក្តីនោះ និង ត្រូវចេញដីកាសម្រេចអំពីប្រាក់ប្រដាប់ក្តីនោះ ព្រមជាមួយគ្នានឹងដីកាសម្រេចអំពីរឿងក្តីនោះ ។

២- ក្នុងករណីដែលមានស្ថានភាពពិសេស តុលាការអាចបង្គាប់ឲ្យជនពាក់ព័ន្ធដែលមិនមែនជាជនដែលត្រូវទទួលបន្ទុកនូវប្រាក់ប្រដាប់ក្តីតាមបញ្ញត្តិនៃច្បាប់នេះ ទទួលបន្ទុកនូវប្រាក់ប្រដាប់ក្តីទាំងស្រុង ឬ មួយភាគបាន ។

៣- ចំពោះដីកាសម្រេចអំពីប្រាក់ប្រដាប់ក្តី មានតែជនដែលត្រូវបានបង្គាប់ឲ្យទទួលបន្ទុកប្រាក់ប្រដាប់ក្តីនេះទេ ដែលអាចប្តឹងជំទាស់បាន ប៉ុន្តែមិនអាចប្តឹងជំទាស់ដោយឯករាជ្យបានឡើយ ។

មាត្រា ២៤.- ការអនុវត្តដោយបង្ខំអំពីប្រាក់ប្រដាប់ក្តី

១- ម្ចាស់បំណុលលើប្រាក់ប្រដាប់ក្តី អាចអនុវត្តដោយបង្ខំ ដោយផ្អែកលើដីកាសម្រេចអំពីប្រាក់ប្រដាប់ក្តីបាន ។

២- បញ្ញត្តិនៃគន្ថីទី ៦ (ការអនុវត្តដោយបង្ខំ) នៃក្រមនីតិវិធីរដ្ឋប្បវេណី ត្រូវយកមកអនុវត្តដូចគ្នាផងដែរ ចំពោះការអនុវត្តដោយបង្ខំដែលកំណត់ក្នុងកថាខណ្ឌទី ១ ខាងលើនេះ ប៉ុន្តែមិនចាំបាច់ធ្វើការបញ្ជូនដីកាសម្រេចមុនពេលអនុវត្តទេ ។

៣- បញ្ញត្តិនៃកថាខណ្ឌទី ២ មាត្រា ៣០៥ (ការផ្អាកអានុភាពនៃដីកាសម្រេចដើម) នៃក្រមនីតិវិធីរដ្ឋប្បវេណីត្រូវយកមកអនុវត្តដូចគ្នាផងដែរ ចំពោះករណីដែលមានបណ្តឹងជំទាស់ ចំពោះដីកាសម្រេចអំពីប្រាក់ប្រដាប់ក្តី ។

មាត្រា ២៥.- ការបង់ប្រាក់ប្រដាប់ក្តីជំនួសជាមុន

ចំពោះប្រាក់ប្រដាប់ក្តីសម្រាប់ការពិនិត្យភស្តុតាង ការកោះហៅ ការជូនដំណឹង និង ការចាត់ចែងចាំបាច់ផ្សេងទៀត ដែលធ្វើឡើងដោយឆន្ទានុសិទ្ធិរបស់តុលាការ រដ្ឋត្រូវបង់ជំនួសជាមុន ប៉ុន្តែចំពោះសកម្មភាពដែលត្រូវការប្រាក់ប្រដាប់ក្តី តុលាការអាចបង្គាប់ឲ្យជនពាក់ព័ន្ធបង់ប្រាក់ប្រដាប់ក្តីនោះជាមុនបាន ។

ជំពូកទី ៥
ការវិនិច្ឆ័យ

មាត្រា ២៦.- របៀបដាក់ពាក្យសុំ និងចំណុចដែលត្រូវសរសេរក្នុងពាក្យសុំ

១- ពាក្យសុំអាចធ្វើឡើងជាលាយលក្ខណ៍អក្សរ ឬ ដោយផ្ទាល់មាត់បាន លើកលែងតែក្នុងករណីដែលមានបញ្ញត្តិពិសេសក្នុងច្បាប់នេះ ឬ ច្បាប់ផ្សេងទៀត ។

២- នៅក្នុងលិខិតនៃពាក្យសុំត្រូវសរសេរបញ្ជាក់នូវចំណុចខាងក្រោមនេះ ៖

ក- ឈ្មោះ ឬ នាមករណ៍ និង អាសយដ្ឋានរបស់អ្នកដាក់ពាក្យសុំ ហើយនិងឈ្មោះ និងអាសយដ្ឋានរបស់អ្នកតំណាងដែលច្បាប់បានកំណត់ ។

ខ- ខ្លឹមសារនៃដីកាសម្រេច ឬ សកម្មភាពផ្សេងទៀតរបស់តុលាការដែលអ្នកដាក់ពាក្យសុំទាមទារ និងអង្គហេតុដែលជាមូលហេតុនៃការទាមទារនោះ ។

៣- ដើម្បីដាក់ពាក្យសុំដោយផ្ទាល់មាត់ អ្នកដាក់ពាក្យសុំត្រូវធ្វើសេចក្តីថ្លែងការណ៍នូវចំណុចនីមួយៗ ដែលកំណត់ក្នុងកថាខណ្ឌទី ២ ខាងលើនេះ នៅចំពោះមុខក្រឡាបញ្ជី ។ ក្នុងករណីនេះ ក្រឡាបញ្ជីត្រូវធ្វើកំណត់ហេតុ និង ចុះហត្ថលេខា ។ កំណត់ហេតុនោះត្រូវបានចាត់ទុកជាលិខិតពាក្យសុំ ។

៤- ក្នុងករណីដែលមានឯកសារជាភស្តុតាង អ្នកដាក់ពាក្យសុំត្រូវភ្ជាប់នូវឯកសារដើម ឬ ឯកសារចម្លងដែលមានសេចក្តីបញ្ជាក់ជាមួយនឹងលិខិតនៃពាក្យសុំ ឬ ត្រូវដាក់ជូនឯកសារទាំងនោះទៅតុលាការនៅពេលដាក់ពាក្យសុំ ។

មាត្រា ២៧.- ការស្រាវជ្រាវដោយឆន្ទានុសិទ្ធិ និង ការពិនិត្យភស្តុតាងដោយឆន្ទានុសិទ្ធិ

១- តុលាការអាចយកអង្គហេតុដែលមិនបានអះអាងដោយអ្នកដាក់ពាក្យសុំ ឬ ដោយភាគីម្ខាងទៀតមកធ្វើជាមូលដ្ឋាននៃដីកាសម្រេចបាន ។

២- ប្រសិនបើយល់ឃើញថាចាំបាច់ តុលាការត្រូវធ្វើការស្រាវជ្រាវអង្គហេតុ និង ធ្វើការពិនិត្យភស្តុតាងដោយឆន្ទានុសិទ្ធិ ។

មាត្រា ២៨.- ការទាញហេតុផលដោយផ្ទាល់មាត់ និងការសួរដោយឆន្ទានុសិទ្ធិ

១- ដើម្បីចេញដីកាសម្រេចអំពីរឿងក្តីដែលកំណត់ក្នុងកថាខណ្ឌទី ១ នៃមាត្រា ៣ (វិសាលភាពនៃច្បាប់នេះ) នៃច្បាប់នេះ តុលាការពុំចាំបាច់ឆ្លងកាត់តាមការទាញហេតុផលដោយផ្ទាល់មាត់ឡើយ ។

២- ក្នុងករណីដែលមិនធ្វើការទាញហេតុផលដោយផ្ទាល់មាត់ តុលាការអាចសួរអ្នកដាក់ពាក្យសុំ ភាគីម្ខាងទៀត ឬ ជនផ្សេងទៀតដែលតុលាការយល់ឃើញថាចាំបាច់បាន ។ ក្នុងករណីនេះ តុលាការអាចអនុញ្ញាតឲ្យអ្នកដែលតុលាការយល់ថាសមរម្យ ចូលស្តាប់ជាអ្នកសង្កេតការណ៍បាន ។

មាត្រា ២៩.-ករណីយកិច្ចបង្ហាញខ្លួនរបស់សាមីខ្លួន

១- តុលាការអាចកោះហៅអ្នកដាក់ពាក្យសុំ ភាគីម្ខាងទៀត ឬ ជនផ្សេងទៀត ដែលតុលាការយល់ឃើញថាចាំបាច់បាន ដោយកំណត់កាលបរិច្ឆេទ ។

២-ក្នុងករណីជនដែលត្រូវបានកោះហៅដោយតុលាការ ដោយយោងតាមបញ្ញត្តិនៃកថាខណ្ឌទី ១ ខាងលើនេះ មិនបានបង្ហាញខ្លួនមកតុលាការដោយគ្មានមូលហេតុត្រឹមត្រូវទេ តុលាការអាចពិន័យជាប្រាក់ចំនួនមិនលើសពី ១.០០០.០០០ (មួយលាន) រៀល បាន ។

មាត្រា ៣០.- ការចូលរួមរបស់តំណាងអយ្យការ និង ការជូនដំណឹង

១- ប្រសិនបើយល់ឃើញថាចាំបាច់ត្រូវការពារផលប្រយោជន៍សាធារណៈ តុលាការត្រូវជូនដំណឹងទៅតំណាងអយ្យការអំពីរឿងក្តី និង កាលបរិច្ឆេទនៃការទាញហេតុផលដោយផ្ទាល់មាត់ ឬ ក្នុងកាលបរិច្ឆេទនៃការសួរ ។

២- ប្រសិនបើយល់ឃើញថាចាំបាច់ការពារផលប្រយោជន៍សាធារណៈ តំណាងអយ្យការអាចបញ្ចេញមតិចំពោះរឿងក្តី និង ចូលរួមក្នុងកាលបរិច្ឆេទនៃការទាញហេតុផលដោយផ្ទាល់មាត់ ឬ ក្នុងកាលបរិច្ឆេទនៃការសួរបាន ។

៣- ក្នុងករណីដែលបានដឹងតាមមុខនាទីរបស់ខ្លួនថា ករណីដែលតំណាងអយ្យការអាចដាក់ពាក្យសុំ ឬ ទាមទារបានកើតឡើង តុលាការ ស្ថាប័នរដ្ឋផ្សេងទៀត និង មន្ត្រីស្ថាប័នទាំងនោះ និង តំណាងអយ្យការ ត្រូវជូនដំណឹងអំពីករណីនោះទៅតំណាងអយ្យការអមតុលាការដែលមានសមត្ថកិច្ច ។

មាត្រា ៣១.- ការចូលរួមក្នុងនីតិវិធីរបស់ជនពាក់ព័ន្ធនឹងផលប្រយោជន៍

១- ប្រសិនបើយល់ឃើញថាសមរម្យ តុលាការអាចឲ្យជនក្រៅពីអ្នកដាក់ពាក្យសុំ ឬ ភាគីម្ខាងទៀត ក្នុងចំណោមជនពាក់ព័ន្ធដែលកំណត់ក្នុងមាត្រា ១៥ (ជនពាក់ព័ន្ធ) នៃច្បាប់នេះ ចូលរួមក្នុងនីតិវិធីបាន ។

២- ជនដែលកំណត់ក្នុងកថាខណ្ឌទី ១ ខាងលើនេះ អាចចូលរួមក្នុងនីតិវិធីបាន ដោយទទួលការអនុញ្ញាតពីតុលាការ ។

មាត្រា ៣២.- ការទទួលបន្តនូវនីតិវិធី

១- ក្នុងករណីដែលអ្នកដាក់ពាក្យសុំ ឬ ភាគីម្ខាងទៀត មិនអាចបន្តនីតិវិធីដោយសារមរណភាព ការបាត់បង់លក្ខណសម្បត្តិ ឬមូលហេតុផ្សេងទៀត ជនដែលមានលក្ខណសម្បត្តិក្នុងការដាក់ពាក្យសុំឲ្យដំណើរការនីតិវិធីនោះ តាមច្បាប់ ឬ បទដ្ឋានគតិយុត្តផ្សេងទៀត អាចដាក់ពាក្យសុំទទួលបន្តនូវនីតិវិធីនោះបាន ។

២- ក្នុងករណីដែលកំណត់ក្នុងកថាខណ្ឌទី ១ ខាងលើនេះ ប្រសិនបើយល់ឃើញថាចាំបាច់ តុលាការអាចបង្គាប់ឲ្យជនដែលមានលក្ខណសម្បត្តិក្នុងការដាក់ពាក្យសុំឲ្យដំណើរការនីតិវិធីនោះតាមច្បាប់ ឬ បទដ្ឋានគតិយុត្តផ្សេងទៀត ទទួលបន្តនូវនីតិវិធីនោះបាន ។

មាត្រា ៣៣.- ការមើលសំណុំរឿង ជាអាទិ៍

១- ប្រសិនបើយល់ឃើញថាសមរម្យ តុលាការអាចអនុញ្ញាតឲ្យមើល ឬឲ្យថតចម្លងសំណុំរឿង ឬ អាចបង្គាប់ឲ្យក្រឡាបញ្ជីប្រគល់ឯកសារចម្លងយថាភូត ឯកសារចម្លងដែលមានសេចក្តីបញ្ជាក់ ឯកសារដកស្រង់នៃសំណុំរឿង ឬ លិខិតបញ្ជាក់អំពីចំណុចទាក់ទងនឹងរឿងក្តីបាន តាមពាក្យសុំរបស់ជនពាក់ព័ន្ធនឹងរឿងក្តីនោះ ដោយឲ្យបង់សោហ៊ុយ ។

២- ទោះបីមានបញ្ញត្តិនៃកថាខណ្ឌទី ១ ខាងលើនេះក៏ដោយ ប្រសិនបើអ្នកដាក់ពាក្យសុំ ឬភាគីម្ខាងទៀត ទាមទារឲ្យប្រគល់នូវឯកសារចម្លងយថាភូត ឯកសារចម្លងដែលមានសេចក្តីបញ្ជាក់ ឬឯកសារដកស្រង់នៃលិខិតដីកាសម្រេច ឬ ទាមទារឲ្យប្រគល់នូវលិខិតបញ្ជាក់អំពីចំណុចទាក់ទងនឹងរឿងក្តី ក្រឡាបញ្ជីត្រូវប្រគល់ឯកសារ ឬ លិខិតនោះ ។

មាត្រា ៣៤.- ការអនុវត្តដូចគ្នាតាមក្រមនីតិវិធីរដ្ឋប្បវេណី

១- បញ្ញត្តិស្តីពីកាលបរិច្ឆេទ អំឡុងពេល វិធីធ្វើសេចក្តីបញ្ជាក់ដំបូង នៅក្នុងក្រមនីតិវិធីរដ្ឋប្បវេណី ត្រូវយកមកអនុវត្តដូចគ្នាផងដែរ ចំពោះនីតិវិធីដែលកំណត់ក្នុងច្បាប់នេះ លើកលែងតែមានភាពផ្ទុយគ្នានឹងលក្ខណៈនៃនីតិវិធីនេះ ។

២- បញ្ញត្តិស្តីពីការទាញហេតុផលដោយផ្ទាល់មាត់ ការសាកសួរសាក្សី ការសាកសួរភាគីកោសលវិច័យ ការត្រួតពិនិត្យ និងភស្តុតាងជាឯកសារ នៅក្នុងក្រមនីតិវិធីរដ្ឋប្បវេណី ត្រូវអនុវត្តដូចគ្នាផងដែរចំពោះករណីដែលធ្វើការទាញហេតុផលដោយផ្ទាល់មាត់ នៅក្នុងនីតិវិធីដែលកំណត់ក្នុងច្បាប់នេះ លើកលែងតែមានភាពផ្ទុយគ្នានឹងលក្ខណៈនៃនីតិវិធីនេះ ។

ជំពូកទី ៦
ការសម្រេចសេចក្តី

មាត្រា ៣៥.- វិធីសម្រេចសេចក្តី

ដីកាសម្រេចដែលកំណត់ក្នុងកថាខណ្ឌទី ២ នៃមាត្រា ៣ (វិសាលភាពនៃច្បាប់នេះ) នៃច្បាប់នេះ ត្រូវធ្វើជាលាយលក្ខណ៍អក្សរ ត្រូវសរសេរសំអាងហេតុ និងសេចក្តីសម្រេចបញ្ចប់ ហើយចៅក្រមត្រូវចុះហត្ថលេខាលើសេចក្តីសម្រេចនេះ ។

មាត្រា ៣៦.- ការជូនដំណឹងអំពីដីកាសម្រេច

ដីកាសម្រេចដែលកំណត់ក្នុងកថាខណ្ឌទី ២ នៃមាត្រា ៣ (វិសាលភាពនៃច្បាប់នេះ) នៃច្បាប់នេះ ត្រូវជូនដំណឹងទៅជនដែលត្រូវទទួលដីកាសម្រេចនេះ ។ ការជូនដំណឹងអំពីដីកាសម្រេចនេះ ត្រូវធ្វើឡើងតាមរយៈការបញ្ជូន ឬ ការធ្វើជូនឯកសារចម្លងយថាភូតនៃដីកាសម្រេចនោះ ។

មាត្រា ៣៧.- ការចូលជាស្ថាពរ និង ការបង្កើតអានុភាពនៃដីកាសម្រេច

១- ដីកាសម្រេចដែលកំណត់ក្នុងកថាខណ្ឌទី ២ នៃមាត្រា ៣ (វិសាលភាពនៃច្បាប់នេះ) នៃច្បាប់នេះ មិនត្រូវចូលជាស្ថាពរនៅមុនពេលផុតអំឡុងពេលសម្រាប់ការប្តឹងជំទាស់ដែលកំណត់ក្នុងមាត្រា ៤០ (អំឡុងពេលសម្រាប់ប្តឹងជំទាស់) នៃច្បាប់នេះ ។

២- ការចូលជាស្ថាពរនៃដីកាសម្រេចដែលកំណត់ក្នុងកថាខណ្ឌទី ១ ខាងលើនេះ ត្រូវបានបង្អាក់ដោយការប្តឹងជំទាស់ ដែលត្រូវបានធ្វើឡើងនៅក្នុងអំឡុងពេលដែលកំណត់ក្នុងកថាខណ្ឌទី ១ នោះ ។

៣- ដីកាសម្រេចដែលកំណត់ក្នុងកថាខណ្ឌទី ១ ខាងលើនេះ មិនត្រូវមានអានុភាពឡើយ បើមិនទាន់ចូលជាស្ថាពរទេ ។

មាត្រា ៣៨.- អានុភាពអនុវត្តនៃដីកាសម្រេច

ដីកាសម្រេចបង្គាប់ឲ្យបង់ប្រាក់ ប្រគល់វត្ថុ អនុវត្តករណីយកិច្ចចុះបញ្ជី ឬ ផ្តល់តាវកាលិកផ្សេងទៀតដែលចូលជាស្ថាពរ ត្រូវក្លាយជាលិខិតអនុវត្តដែលកំណត់ក្នុងមាត្រា ៣៥០ (លិខិតអនុវត្ត) នៃក្រមនីតិវិធីរដ្ឋប្បវេណី ។

ជំពូកទី ៧
បណ្តឹងឧបាស្រ័យ

មាត្រា ៣៩.- បណ្តឹងជំទាស់

១- បុគ្គលទទួលឥទ្ធិពលដែលខូចប្រយោជន៍ដល់សិទ្ធិ ឬ ឋានៈគតិយុត្តរបស់ខ្លួនដោយសារដីកាសម្រេចដែលកំណត់ក្នុងកថាខណ្ឌទី ២ នៃមាត្រា ៣ (វិសាលភាពនៃច្បាប់នេះ) នៃច្បាប់នេះ អំពីរឿងក្តីដែលកំណត់ក្នុងកថាខណ្ឌទី ១ នៃមាត្រា ៣ (វិសាលភាពនៃច្បាប់នេះ) នៃច្បាប់នេះ អាចប្តឹងជំទាស់ចំពោះដីកាសម្រេចនោះបាន លើកលែងតែក្នុងករណីដែលមានបញ្ញត្តិពិសេសក្នុងច្បាប់នេះ ។

២- ក្នុងករណីដែលត្រូវចេញដីកាសម្រេចតាមតែពាក្យសុំប៉ុណ្ណោះ មានតែជនដែលបានដាក់ពាក្យសុំទេ ដែលអាចប្តឹងជំទាស់ចំពោះដីកាសម្រេចលើកចោលពាក្យសុំបាន ។

មាត្រា ៤០.- អំឡុងពេលសម្រាប់ប្តឹងជំទាស់

១- ប្រសិនបើជនដែលអាចប្តឹងជំទាស់ បានទទួលនូវការជូនដំណឹងអំពីដីកាសម្រេច បណ្តឹងជំទាស់ត្រូវធ្វើឡើងក្នុងអំឡុងពេល ២ (ពីរ) សប្តាហ៍ ដោយគិតចាប់ពីថ្ងៃបានទទួលការជូនដំណឹងអំពីដីកាសម្រេចនោះ ។

២- ប្រសិនបើជនដែលអាចប្តឹងជំទាស់ មិនមែនជាជនដែលត្រូវទទួលនូវការជូនដំណឹងអំពីដីកាសម្រេច ដោយយោងតាមបញ្ញត្តិនៃមាត្រា ៣៦ (ការជូនដំណឹងអំពីដីកាសម្រេច) នៃច្បាប់នេះទេ បណ្តឹងជំទាស់ត្រូវធ្វើឡើងក្នុងអំឡុងពេល ២ (ពីរ) សប្តាហ៍ ដោយគិតចាប់ពីថ្ងៃដែលជនដាក់ពាក្យសុំបានទទួលការជូនដំណឹងអំពីដីកាសម្រេចនោះ ។

៣- ចំពោះរឿងក្តីដែលបានចាប់ផ្តើមឡើងដោយឆន្ទានុសិទ្ធិ អំឡុងពេលដែលកំណត់ក្នុងកថាខណ្ឌទី ២ ខាងលើនេះ ត្រូវគណនាពីថ្ងៃដែលជនបានទទួលក្រោយគេនូវការជូនដំណឹង បានទទួលដំណឹងនោះ ។

៤- អំឡុងពេលដែលកំណត់ក្នុងកថាខណ្ឌទី ១ និង ទី ២ ខាងលើនេះ ពុំអាចពន្យារបានឡើយ ។

មាត្រា ៤១.- ការបំពេញនូវសកម្មភាពប្តឹងជំទាស់ ក្រោយពីអំឡុងពេលសម្រាប់ប្តឹងជំទាស់បានកន្លងផុត

១- ក្នុងករណីដែលជនដែលអាចប្តឹងជំទាស់ មិនបានគោរពតាមអំឡុងពេលសម្រាប់ប្តឹងជំទាស់ ដោយគ្មានកំហុសរបស់ខ្លួន ជននោះអាចប្តឹងជំទាស់បានក្នុងអំឡុងពេល ១ (មួយ) សប្តាហ៍ ក្រោយពេលមូលហេតុនោះបានរលត់ហើយ ចំពោះជនដែលនៅបរទេសវិញ អំឡុងពេលនោះមានចំនួន ២ (ពីរ) ខែ។

២- អំឡុងពេលដែលកំណត់ក្នុងកថាខណ្ឌទី ១ ខាងលើនេះ ពុំអាចពន្យារបានឡើយ ។

មាត្រា ៤២.- នីតិវិធីនៃការជំនុំជម្រះលើបណ្តឹងជំទាស់

ក្រៅពីបញ្ញត្តិនៃជំពូកទី ៥ (ការវិនិច្ឆ័យ) នៃច្បាប់នេះ បញ្ញត្តិនៃជំពូកទី ៤ (បណ្តឹងជំទាស់) គន្ថីទី ៣ (បណ្តឹងឧបាស្រ័យទៅតុលាការជាន់ខ្ពស់) នៃក្រមនីតិវិធីរដ្ឋប្បវេណី ត្រូវយកមកអនុវត្តដូចគ្នាផងដែរ ចំពោះនីតិវិធីនៃការជំនុំជម្រះលើបណ្តឹងជំទាស់ លើកលែងតែក្នុងករណីដែលមានបញ្ញត្តិពិសេសនៅក្នុងជំពូកទី ៧ នេះ ។

ជំពូកទី ៨
ការចាត់ចែងរក្សាការពារ

មាត្រា ៤៣.- នីតិវិធីនៃការចាត់ចែងរក្សាការពារ

១-ក្នុងករណីមានពាក្យសុំអំពីរឿងក្តីដែលកំណត់ក្នុងច្បាប់នេះ តុលាការអាចបង្គាប់ឲ្យធ្វើការរឹបអូសជាបណ្តោះអាសន្ន ការចាត់ចែងជាបណ្តោះអាសន្ន ការជ្រើសតាំងអ្នកគ្រប់គ្រងទ្រព្យសម្បត្តិ

ឬ ការចាត់ចែងរក្សាការពារចាំបាច់ផ្សេងទៀត ដោយដីកាសម្រេចតាមពាក្យសុំ ឬ ដោយឆន្ទានុសិទ្ធិ ដោយឲ្យដាក់ប្រាតិភោគ ឬ មិនឲ្យដាក់ប្រាតិភោគ ដោយយោងតាមបញ្ញត្តិនៃច្បាប់នេះ ។

២- តុលាការត្រូវបង្គាប់ឲ្យធ្វើការចាត់ចែងរក្សាការពារដែលកំណត់ក្នុងកថាខណ្ឌទី ១ ខាងលើនេះ ដោយផ្អែកលើសេចក្តីបញ្ជាក់ដំបូង ។

៣-ក្នុងករណីបានដាក់ពាក្យសុំឲ្យចាត់ចែងរក្សាការពារដែលកំណត់ក្នុងកថាខណ្ឌទី ១ ខាងលើនេះ អ្នកដាក់ពាក្យសុំ ត្រូវបញ្ជាក់ឲ្យច្បាស់លាស់នូវការចាត់ចែងរក្សាការពារដែលខ្លួនទាមទារ និង មូលហេតុនៃការទាមទារការចាត់ចែងរក្សាការពារនោះ ។

៤- អ្នកដាក់ពាក្យសុំដែលកំណត់ក្នុងកថាខណ្ឌទី ៣ ខាងលើនេះ ត្រូវធ្វើសេចក្តីបញ្ជាក់ដំបូងអំពីមូលហេតុនៃការទាមទារការចាត់ចែងរក្សាការពារ ទោះបីមានបញ្ញត្តិនៃកថាខណ្ឌទី ២ នៃមាត្រា ២៧ (ការស្រាវជ្រាវដោយឆន្ទានុសិទ្ធិ និង ការពិនិត្យភស្តុតាងដោយឆន្ទានុសិទ្ធិ) នៃច្បាប់នេះ ក៏ដោយ ។

៥- ប្រសិនបើយល់ឃើញថាចាំបាច់ តុលាការអាចស្រាវជ្រាវអំពីអង្គហេតុ និង ពិនិត្យភស្តុតាងដោយឆន្ទានុសិទ្ធិបាន ។

៦- ដីកាសម្រេចអំពីការចាត់ចែងរក្សាការពារដែលកំណត់ក្នុងកថាខណ្ឌទី ១ ខាងលើនេះ ត្រូវជូនដំណឹងទៅអ្នកទទួលដីកាសម្រេចនោះ ។ ដីកាសម្រេចអំពីការចាត់ចែងរក្សាការពារដែលកំណត់ក្នុងកថាខណ្ឌទី ១ ខាងលើនេះ មានអានុភាពភ្លាមដោយការជូនដំណឹង ។

៧- អានុភាព និងការអនុវត្តនៃការចាត់ចែងរក្សាការពារដែលកំណត់ក្នុងកថាខណ្ឌទី ១ ខាងលើនេះ ត្រូវអនុលោមតាមបញ្ញត្តិស្តីពីអានុភាព និង ការអនុវត្តនូវការរឹបអូសជាបណ្តោះអាសន្ន និង ការចាត់ចែងជាបណ្តោះអាសន្ន នៅក្នុងក្រមនីតិវិធីរដ្ឋប្បវេណី ។

៨- បញ្ញត្តិនៃមាត្រា ៥៤៥ (ភាពចាំបាច់នៃដីកាសម្រេចរឹបអូសជាបណ្តោះអាសន្ន) មាត្រា ៥៤៦ (កម្មវត្ថុនៃដីកាសម្រេចរឹបអូសជាបណ្តោះអាសន្ន) មាត្រា ៥៤៧ (ប្រាក់រំដោះពីការរឹបអូសជាបណ្តោះអាសន្ន) មាត្រា ៥៤៨ (ភាពចាំបាច់នៃដីកាសម្រេចចាត់ចែងជាបណ្តោះអាសន្ន ជាអាទិ៍) និង មាត្រា ៥៤៩ (វិធីចាត់ចែងជាបណ្តោះអាសន្ន) នៃក្រមនីតិវិធីរដ្ឋប្បវេណី ត្រូវយកមកអនុវត្តដូចគ្នាផងដែរ ចំពោះការចាត់ចែងរក្សាការពារដែលកំណត់ក្នុងកថាខណ្ឌទី ១ ខាងលើនេះ ហើយបញ្ញត្តិនៃមាត្រា ៧១ (វិធីដាក់ប្រាតិភោគ និង ការប្តូរប្រាតិភោគ) នៃក្រមនីតិវិធីរដ្ឋប្បវេណី ត្រូវយកមកអនុវត្តដូចគ្នាផងដែរ ចំពោះប្រាតិភោគដែលកំណត់ក្នុងកថាខណ្ឌទី ១ នៃមាត្រានេះ ។

មាត្រា ៤៤.- បណ្តឹងឧទ្ធរណ៍

១- ជនដែលបានដាក់ពាក្យសុំឲ្យចាត់ចែងរក្សាការពារ ដែលកំណត់ក្នុងកថាខណ្ឌទី ១ នៃមាត្រា ៤៣ (នីតិវិធីនៃការចាត់ចែងរក្សាការពារ) ខាងលើនេះ អាចប្តឹងជំទាស់ចំពោះដីកាសម្រេចលើកចោលនូវពាក្យសុំនោះបាន ។

២- ជនដែលអាចប្តឹងជំទាស់ ចំពោះដីកាសម្រេចទទួលស្គាល់ពាក្យសុំអំពីអង្គសេចក្តី អាចប្តឹងជំទាស់ចំពោះការចាត់ចែងរក្សាការពារដែលកំណត់ក្នុងកថាខណ្ឌទី ១ នៃមាត្រា ៤៣ (នីតិវិធីនៃការចាត់ចែងរក្សាការពារ) ខាងលើនេះបាន ។

៣- ក្នុងករណីដែលបណ្តឹងជំទាស់ត្រូវបានធ្វើឡើងដោយយោងតាមបញ្ញត្តិនៃកថាខណ្ឌទី ២ ខាងលើនេះ ប្រសិនបើមានសេចក្តីបញ្ជាក់ជំបូងអំពីស្ថានភាពដែលច្បាស់ថា នឹងក្លាយជាមូលហេតុនៃការលុបចោលការចាត់ចែងរក្សាការពារ និងអំពីការណ៍ដែលមានការបារម្ភថា ការខូចខាតដែលមានការពិបាកនឹងធ្វើបដិទានឡើងវិញ នឹងកើតឡើងដោយសារការអនុវត្តការចាត់ចែងរក្សាការពារនោះ តុលាការនៃបណ្តឹងជំទាស់ អាចបង្គាប់ឲ្យធ្វើការចាត់ចែងដូចខាងក្រោមនេះ តាមពាក្យសុំ ៖

ក- ផ្អាកការអនុវត្តការចាត់ចែងរក្សាការពារ ដោយឲ្យដាក់ប្រាតិភោគ ឬ មិនឲ្យដាក់ប្រាតិភោគរហូតដល់ពេលដែលដីកាសម្រេចអំពីបណ្តឹងជំទាស់នោះបង្កើតអានុភាព ។

ខ- លុបចោលការចាត់ចែងការអនុវត្តដែលបានធ្វើរួចហើយ ដោយឲ្យដាក់ប្រាតិភោគរហូតដល់ពេលដែលដីកាសម្រេចអំពីបណ្តឹងជំទាស់នោះ បង្កើតអានុភាព ។

៤- ក្នុងអំឡុងពេលដែលសំណុំរឿងក្តី នៅតែមាននៅតុលាការដើម តុលាការដើមនោះក៏អាចបង្គាប់ឲ្យធ្វើការចាត់ចែងដែលកំណត់ក្នុងកថាខណ្ឌទី ៣ ខាងលើនេះបានដែរ ។

៥- បញ្ញត្តិនៃមាត្រា ៤០ (អំឡុងពេលសម្រាប់ប្តឹងជំទាស់) និង មាត្រា ៤១ (ការបំពេញសកម្មភាពប្តឹងជំទាស់ ក្រោយពីអំឡុងពេលសម្រាប់ប្តឹងជំទាស់បានកន្លងផុត) នៃច្បាប់នេះ ត្រូវយកមកអនុវត្តដូចគ្នាផងដែរ ចំពោះបណ្តឹងជំទាស់ដែលកំណត់ក្នុងមាត្រានេះ ។ បញ្ញត្តិនៃកថាខណ្ឌទី ៤ និង ទី ៥ នៃមាត្រា ៤៣ (នីតិវិធីនៃការចាត់ចែងរក្សាការពារ) ខាងលើនេះ ត្រូវយកមកអនុវត្តដូចគ្នាផងដែរ ចំពោះសេចក្តីបញ្ជាក់ជំបូងដែលកំណត់ក្នុងកថាខណ្ឌទី ៣ ខាងលើនេះ ហើយបញ្ញត្តិនៃមាត្រា ៧១ (វិធីដាក់ប្រាតិភោគ និង ការប្តូរប្រាតិភោគ) នៃក្រមនីតិវិធីរដ្ឋប្បវេណី ត្រូវយកមកអនុវត្តដូចគ្នាផងដែរ ចំពោះប្រាតិភោគដែលកំណត់ក្នុងកថាខណ្ឌទី ៣ នោះ ។

៦- បញ្ញត្តិនៃមាត្រា ៥៥៥ (ដីកាសម្រេចបង្គាប់ឲ្យធ្វើបដិទាន) នៃក្រមនីតិវិធីរដ្ឋប្បវេណី ត្រូវយកមកអនុវត្តដូចគ្នាផងដែរ ចំពោះដីកាសម្រេចលុបចោលនូវដីកាសម្រេចចាត់ចែងរក្សាការពារដែល

ROYAUME DU CAMBODGE • LE MINISTRE DU PALAIS ROYAL

កំណត់ក្នុងកថាខណ្ឌទី ១ នៃមាត្រា ៤៣ (នីតិវិធីនៃការចាត់ចែងរក្សាការពារ) ខាងលើនេះ ដោយផ្អែកលើបណ្តឹងជំទាស់ ដោយយោងតាមបញ្ញត្តិនៃកថាខណ្ឌទី ២ ខាងលើនេះ ។

មាត្រា ៤៥.- ការលុបចោលការចាត់ចែងរក្សាការពារដោយសារការផ្លាស់ប្តូរស្ថានភាព

១- នៅក្រោយពេលដែលការចាត់ចែងរក្សាការពារ ដោយយោងតាមបញ្ញត្តិនៃកថាខណ្ឌទី ១ នៃមាត្រា ៤៣ (នីតិវិធីនៃការចាត់ចែងរក្សាការពារ) នៃច្បាប់នេះ បានចូលជាស្ថាពរ ប្រសិនបើមានការរលត់មូលហេតុនៃការចាត់ចែងរក្សាការពារនោះ ឬ ការផ្លាស់ប្តូរផ្សេងទៀតនៃស្ថានភាព តុលាការអាចលុបចោលការចាត់ចែងរក្សាការពារនោះ តាមពាក្យសុំរបស់ជនដែលកំណត់ក្នុងកថាខណ្ឌទី ២ នៃមាត្រា ៤៤ (បណ្តឹងឧបាស្រ័យ) ខាងលើនេះ ឬ ដោយឆន្ទានុសិទ្ធិរបស់ខ្លួនបាន ។

២- បញ្ញត្តិពីកថាខណ្ឌទី ២ ដល់កថាខណ្ឌទី ៦ នៃមាត្រា ៤៣ (នីតិវិធីនៃការចាត់ចែងរក្សាការពារ) នៃច្បាប់នេះ ត្រូវយកមកអនុវត្តដូចគ្នាផងដែរចំពោះពាក្យសុំ និង ដីកាសម្រេចដែលកំណត់ក្នុងកថាខណ្ឌទី ១ ខាងលើនេះ ។

៣- ជនដែលបានដាក់ពាក្យសុំឲ្យធ្វើការចាត់ចែងរក្សាការពារ អាចប្តឹងជំទាស់ចំពោះដីកាសម្រេចលុបចោលការចាត់ចែងរក្សាការពារ ដោយយោងតាមបញ្ញត្តិនៃកថាខណ្ឌទី ១ ខាងលើនេះបាន ។

៤- ជនដែលបានដាក់ពាក្យសុំដែលកំណត់ក្នុងកថាខណ្ឌទី ១ ខាងលើនេះ អាចប្តឹងជំទាស់ចំពោះដីកាសម្រេចលើកចោលពាក្យសុំនោះបាន ។ បញ្ញត្តិពីកថាខណ្ឌទី ៣ ដល់កថាខណ្ឌទី ៥ នៃមាត្រា ៤៤ (បណ្តឹងឧបាស្រ័យ) ខាងលើនេះ ត្រូវយកមកអនុវត្តដូចគ្នាផងដែរចំពោះករណីនេះ ។

៥- បញ្ញត្តិនៃមាត្រា ៥៥៥ (ដីកាសម្រេចឲ្យធ្វើបដិទាន) និង មាត្រា ៥៥៦ (អានុភាពនៃដីកាសម្រេចដែលលុបចោលដីកាសម្រេចរក្សាការពារ) នៃក្រមនីតិវិធីរដ្ឋប្បវេណី ត្រូវយកមកអនុវត្តដូចគ្នាផងដែរ ចំពោះដីកាសម្រេចលុបចោលការចាត់ចែងរក្សាការពារ ដោយយោងតាមបញ្ញត្តិនៃកថាខណ្ឌទី ១ ខាងលើនេះ ។

មាត្រា ៤៦.- ការគ្រប់គ្រង ការចាត់ចែងរក្សាការពារទ្រព្យសម្បត្តិ និង ការកំណត់ចំណុចត្រូវធ្វើដែលទាក់ទងនឹងការបីបាច់រក្សាក្នុងករណីមានពាក្យសុំឲ្យប្រកាសការចាប់ផ្តើមអាណាព្យាបាលទូទៅ

១- ក្នុងករណីមានពាក្យសុំទាមទារឲ្យប្រកាសការចាប់ផ្តើមអាណាព្យាបាលទូទៅដែលកំណត់ក្នុងមាត្រា ២៤ (ការប្រកាសការចាប់ផ្តើមអាណាព្យាបាលទូទៅ) នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី ប្រសិនបើមានការចាំបាច់ដើម្បីគ្រប់គ្រងទ្រព្យសម្បត្តិរបស់សាមីខ្លួន ឬ បីបាច់រក្សាសាមីខ្លួន តុលាការអាចជ្រើសតាំង

អ្នកគ្រប់គ្រងទ្រព្យសម្បត្តិ ឬ អាចកំណត់ចំណុចត្រូវធ្វើដែលទាក់ទងនឹងការគ្រប់គ្រងទ្រព្យសម្បត្តិរបស់សាមីខ្លួន ឬ ការបើបាច់ក្សោសាមីខ្លួននោះ ចំពោះជនពាក់ព័ន្ធនឹងរឿងក្តីបានរហូតដល់ពេលដែលដីកាសម្រេចអំពីពាក្យសុំឲ្យប្រកាសការចាប់ផ្តើមអាណាព្យាបាលទូទៅនោះ បង្កើតអានុភាពតាមពាក្យសុំ ឬ ដោយឆន្ទានុសិទ្ធិ ដោយមិនឲ្យដាក់ប្រាតិភោគ ។

២- បញ្ញត្តិពីមាត្រា ៣៧ (ការជ្រើសតាំងអ្នកគ្រប់គ្រងទ្រព្យសម្បត្តិដោយតុលាការ) ដល់មាត្រា ៤០ (សិទ្ធិរបស់អ្នកគ្រប់គ្រងទ្រព្យសម្បត្តិ ជាអាទិ៍) នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី ត្រូវយកមកអនុវត្តដូចគ្នាផងដែរ ចំពោះអ្នកគ្រប់គ្រងទ្រព្យសម្បត្តិដែលត្រូវបានជ្រើសតាំង ដោយយោងតាមបញ្ញត្តិនៃកថាខណ្ឌទី ១ ខាងលើនេះ ។

៣- ក្នុងករណីមានពាក្យសុំទាមទារឲ្យប្រកាសការចាប់ផ្តើមអាណាព្យាបាលទូទៅ ប្រសិនបើមានការចាំបាច់ពិសេសដើម្បីរក្សាការពារទ្រព្យសម្បត្តិរបស់សាមីខ្លួន តុលាការអាចបង្គាប់ឲ្យសាមីខ្លួនស្ថិតនៅក្រោមអាណាព្យាបាលរបស់អ្នកគ្រប់គ្រងទ្រព្យសម្បត្តិ ដែលត្រូវបានជ្រើសតាំងដោយយោងតាមបញ្ញត្តិនៃកថាខណ្ឌទី ១ ខាងលើនេះបាន ចំពោះសកម្មភាពដែលទាក់ទងនឹងទ្រព្យសម្បត្តិរបស់សាមីខ្លួននោះ លើកលែងតែសកម្មភាពដែលកំណត់ក្នុងវាក្យខណ្ឌទី ២ មាត្រា ២៦ (សិទ្ធិលុបចោលសកម្មភាព) នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី រហូតដល់ពេលដែលដីកាសម្រេចអំពីពាក្យសុំទាមទារឲ្យប្រកាសការចាប់ផ្តើមអាណាព្យាបាលទូទៅ បង្កើតអានុភាពតាមពាក្យសុំរបស់អ្នកដែលដាក់ពាក្យសុំទាមទារឲ្យប្រកាសការចាប់ផ្តើមអាណាព្យាបាលទូទៅនោះ ។

៤- ដីកាសម្រេចដែលធ្វើឡើងដោយយោងតាមបញ្ញត្តិនៃកថាខណ្ឌទី ៣ ខាងលើនេះ ត្រូវជូនដំណឹងទៅអ្នកគ្រប់គ្រងទ្រព្យសម្បត្តិ ។

៥- ប្រសិនបើដីកាសម្រេចត្រូវបានធ្វើឡើង ដោយយោងតាមបញ្ញត្តិនៃកថាខណ្ឌទី ៣ ខាងលើនេះ តុលាការត្រូវជូនដំណឹងអំពីការណ៍នោះ ទៅសាមីខ្លួនដោយគ្មានការយឺតយ៉ាវ ។

៦- អំឡុងពេលសម្រាប់ប្តឹងជំទាស់ ចំពោះដីកាសម្រេចដែលធ្វើឡើងដោយយោងតាមបញ្ញត្តិនៃកថាខណ្ឌទី ៣ ខាងលើនេះ ត្រូវគិតពីថ្ងៃដែលមានការជូនដំណឹងទៅអ្នកគ្រប់គ្រងទ្រព្យសម្បត្តិដោយយោងតាមបញ្ញត្តិនៃកថាខណ្ឌទី ៤ ខាងលើនេះ ។ ក្នុងករណីនេះ ប្រសិនបើអ្នកគ្រប់គ្រងទ្រព្យសម្បត្តិមានច្រើននាក់ ហើយអ្នកទាំងនោះបានទទួលការជូនដំណឹងនៅកាលបរិច្ឆេទខុសគ្នានោះ អំឡុងពេលសម្រាប់ប្តឹងជំទាស់ ត្រូវគិតពីថ្ងៃដែលមានការជូនដំណឹងចុងក្រោយ ។

៧- ប្រសិនបើដីកាសម្រេចត្រូវបានធ្វើឡើង ដោយយោងតាមបញ្ញត្តិនៃកថាខណ្ឌទី ៣ ខាងលើនេះ សាមីខ្លួន និង អ្នកគ្រប់គ្រងទ្រព្យសម្បត្តិ អាចលុបចោលនូវសកម្មភាពរបស់សាមីខ្លួនដែលទាក់ទងនឹងទ្រព្យសម្បត្តិ លើកលែងតែសកម្មភាពដែលកំណត់ក្នុងវាក្យខណ្ឌទី ២ នៃមាត្រា ២៦ (សិទ្ធិលុប

Kol

យោងតាមបញ្ញត្តិនៃកថាខណ្ឌទី ៦ នៃមាត្រា ៤៣ (នីតិវិធីនៃការចាត់ចែងរក្សាការពារ) នៃច្បាប់នេះ និងថ្ងៃដែលមានការជូនដំណឹង ដោយយោងតាមបញ្ញត្តិនៃកថាខណ្ឌទី ៤ នៃមាត្រានេះ ។

៦- ប្រសិនបើដីកាសម្រេចត្រូវបានធ្វើឡើង ដោយយោងតាមបញ្ញត្តិនៃកថាខណ្ឌទី ៣ ខាងលើនេះ សាមីខ្លួននិងអ្នកគ្រប់គ្រងទ្រព្យសម្បត្តិ អាចលុបចោលបាននូវសកម្មភាពដែលកំណត់ក្នុងមាត្រា ៣០ (សិទ្ធិលុបចោលសកម្មភាព) នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី ក្នុងចំណោមសកម្មភាពទាក់ទងនឹងទ្រព្យសម្បត្តិដែលសាមីខ្លួនបានធ្វើ ដោយមិនបានទទួលការយល់ព្រមពីអ្នកគ្រប់គ្រងទ្រព្យសម្បត្តិ ។ បញ្ញត្តិស្តីពីការលុបចោលនូវសកម្មភាពរបស់ជនដែលត្រូវបានកម្រិតសមត្ថភាពក្នុងក្រមរដ្ឋប្បវេណី ត្រូវយកមកអនុវត្តដូចគ្នាផងដែរ ចំពោះករណីនេះ ។

មាត្រា ៤៨.- ការព្យួរអំណាចមេបា ជាអាទិ៍ មុនពេលដែលដីកាសម្រេចឱ្យបង្កើតសុំកូនពេញលេញ បង្កើតអានុភាព

១-ក្នុងករណីដែលមានពាក្យសុំឱ្យចេញដីកាសម្រេចបង្កើតសុំកូនពេញលេញដែលកំណត់ក្នុងមាត្រា ១០០៧ (ទម្រង់នៃការបង្កើតសុំកូនពេញលេញ) នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី ប្រសិនបើមានការចាំបាច់ដើម្បីផលប្រយោជន៍របស់ជនដែលនឹងក្លាយជាកូនសុំ តុលាការអាចព្យួរការអនុវត្តកិច្ចការរបស់អ្នកមានអំណាចមេបា ឬ អ្នកអាណាព្យាបាលសម្រាប់អនីតិជន របស់ជនដែលនឹងក្លាយជាកូនសុំនោះបាន តាមពាក្យសុំរបស់អ្នកដែលដាក់ពាក្យសុំបង្កើតសុំកូននោះ រហូតដល់ពេលដែលដីកាសម្រេចអំពីពាក្យសុំទាមទារឱ្យបង្កើតសុំកូនពេញលេញនោះបង្កើតអានុភាព ។ ក្នុងករណីនេះ ប្រសិនបើគ្មានអ្នកផ្សេងទៀតដែលមានអំណាចមេបា ឬ ដែលអនុវត្តកិច្ចការរបស់អ្នកអាណាព្យាបាលសម្រាប់អនីតិជន តុលាការត្រូវជ្រើសតាំងអ្នកដែលអនុវត្តកិច្ចការនោះជំនួស ។

២- តុលាការអាចផ្លាស់ប្តូរអ្នកដែលអនុវត្តកិច្ចការជំនួស ដែលខ្លួនបានជ្រើសតាំងនោះពេលណាក៏បានដែរ ។

មាត្រា ៤៩.- ការព្យួរការអនុវត្តកិច្ចការរបស់អ្នកមានអំណាចមេបា និង ការជ្រើសតាំងអ្នកធ្វើកិច្ចការជំនួស

១- ក្នុងករណីមានពាក្យសុំឱ្យប្រកាសការព្យួរ ឬ ការដកហូតអំណាចមេបាដែលកំណត់ក្នុងមាត្រា ១០៤៨ (ការប្រកាសការព្យួរ ឬ ការដកហូតអំណាចមេបា) នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី ប្រសិនបើមានការចាំបាច់ដើម្បីផលប្រយោជន៍របស់កូន តុលាការអាចព្យួរការអនុវត្តកិច្ចការរបស់អ្នកមានអំណាចមេបាបាន តាមពាក្យសុំរបស់អ្នកដាក់ពាក្យសុំនោះ រហូតដល់ពេលដែលដីកាសម្រេចអំពីពាក្យសុំឱ្យ

ប្រកាសការព្យួរ ឬ ការដកហូតអំណាចមេបា បង្កើតអាណាព្យាបាល ។ ក្នុងករណីនេះ ប្រសិនបើគ្មានអ្នកដែលមានអំណាចមេបាផ្សេងទៀតទេ តុលាការត្រូវជ្រើសតាំងអ្នកដែលអនុវត្តកិច្ចការនោះជំនួស ។

២- តុលាការអាចផ្លាស់ប្តូរអ្នកដែលអនុវត្តកិច្ចការជំនួសដែលខ្លួនបានជ្រើសតាំងនោះ នៅពេលណាក៏បានដែរ ។

ជំពូកទី ៩
បទប្បញ្ញត្តិពិសេសស្តីពីរឿងក្តីផ្សេងៗ
ផ្នែកទី ១
រឿងក្តីអាណាព្យាបាល និង ហិតូបត្ថម្ភ ជាអាទិ៍

មាត្រា ៥០.- ការពិនិត្យដោយវេជ្ជបណ្ឌិត ជាអាទិ៍ ក្នុងករណីចាប់ផ្តើមអាណាព្យាបាលទូទៅ ជាអាទិ៍

ដើម្បីចេញដីកាសម្រេចប្រកាសចាប់ផ្តើមអាណាព្យាបាលទូទៅ ដែលកំណត់ក្នុងកថាខណ្ឌទី ១ នៃមាត្រា ២៤ (ការប្រកាសចាប់ផ្តើមអាណាព្យាបាលទូទៅ) ឬ ដីកាសម្រេចប្រកាសការចាប់ផ្តើមហិតូបត្ថម្ភ ដែលកំណត់ក្នុងកថាខណ្ឌទី ១ នៃមាត្រា ២៨ (ការប្រកាសចាប់ផ្តើមហិតូបត្ថម្ភ) នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី តុលាការត្រូវស្តាប់មតិយោបល់ជំនាញរបស់វេជ្ជបណ្ឌិត ឬ ជនផ្សេងទៀតដែលអាចទទួលស្គាល់ថាសមរម្យអំពីស្ថានភាពស្មារតីរបស់សាមីខ្លួន ។ ប៉ុន្តែ បញ្ញត្តិនេះមិនត្រូវយកមកអនុវត្តឡើយចំពោះករណីដែលយល់ឃើញច្បាស់លាស់ថាមិនចាំបាច់ ។

មាត្រា ៥១.- ការសួរសេចក្តីថ្លែងការណ៍របស់សាមីខ្លួន ក្នុងករណីចាប់ផ្តើមអាណាព្យាបាលទូទៅ ជាអាទិ៍

ដើម្បីចេញដីកាសម្រេចដែលកំណត់ក្នុងមាត្រា ៥០ (ការពិនិត្យដោយវេជ្ជបណ្ឌិត ជាអាទិ៍ ក្នុងករណីចាប់ផ្តើមអាណាព្យាបាលទូទៅ ជាអាទិ៍) ខាងលើនេះ តុលាការត្រូវផ្តល់ឱកាសឲ្យសាមីខ្លួនធ្វើសេចក្តីថ្លែងការណ៍ ។

មាត្រា ៥២.- ការគិតពិចារណាអំពីយោបល់របស់កូន

នៅពេលដែលចេញដីកាសម្រេចកំណត់អំពីអ្នកមានអំណាចមេបាលើកូន ឬ ការចាត់ចែងចាំបាច់ដែលទាក់ទងនឹងការបីបាច់រក្សាកូន យោបល់របស់កូនត្រូវបានយកទៅពិចារណាថ្លឹងថ្លែងសមស្របទៅតាមអាយុ និង សភាពចាស់ទុំរបស់កូននោះ ។

ROYAUME DU CAMBODGE

មាត្រា ៥៣.- ការគិតពិចារណាអំពីយោបល់របស់សាមីខ្លួន ក្នុងករណីដែលជ្រើសតាំងអ្នកអាណាព្យាបាលសម្រាប់អនីតិជន

បញ្ញត្តិនៃមាត្រា ៥២ (ការគិតពិចារណាអំពីយោបល់របស់កូន) ខាងលើនេះ ត្រូវយកមកអនុវត្តដូចគ្នាផងដែរ ចំពោះដីកាសម្រេចអំពីអ្នកអាណាព្យាបាលសម្រាប់អនីតិជន ដែលកំណត់ក្នុងមាត្រា ១០៦៨ (អ្នកអាណាព្យាបាលសម្រាប់អនីតិជនដែលត្រូវបានកំណត់ អ្នកអាណាព្យាបាលសម្រាប់អនីតិជនដែលត្រូវបានជ្រើសតាំង និង មូលដ្ឋាននៃការជ្រើសតាំង) នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី ។

ផ្នែកទី ២
រឿងក្តីបាត់ខ្លួន

មាត្រា ៥៤.- ការដាស់តឿនជាសាធារណៈ

១- ការដាស់តឿនជាសាធារណៈដែលកំណត់ក្នុងមាត្រា ៤២ (ការដាស់តឿនជាសាធារណៈ) នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី ត្រូវធ្វើឡើងតាមវិធីផ្សាយជាសាធារណៈ ។

២- ការផ្សាយជាសាធារណៈ ត្រូវធ្វើដោយបិទប្រកាសនៅកន្លែងសម្រាប់បិទប្រកាសរបស់តុលាការ និងចុះផ្សាយនៅក្នុងព្រឹត្តិបត្ររបស់ក្រសួងយុត្តិធម៌ ។

៣- ប្រសិនបើយល់ឃើញថាសមរម្យ តុលាការអាចធ្វើការផ្សាយជាសាធារណៈតាមការចុះផ្សាយនៅក្នុងសារព័ត៌មានប្រចាំថ្ងៃ ឬ តាមវិធីផ្សេងទៀតដែលយល់ឃើញថាសមរម្យបាន ដោយបន្ថែមលើវិធីដែលកំណត់ក្នុងកថាខណ្ឌទី ២ ខាងលើនេះ ។

៤- ការផ្សាយជាសាធារណៈដែលកំណត់ក្នុងកថាខណ្ឌទី ១ ខាងលើនេះ ត្រូវបញ្ជាក់អំពីចំណុចខាងក្រោមនេះ ៖

ក- ឈ្មោះ និង អាសយដ្ឋានរបស់អ្នកដាក់ពាក្យសុំ ។

ខ- ឈ្មោះ និង អាសយដ្ឋានចុងក្រោយដែលត្រូវបានដឹង និង ថ្ងៃ ខែ ឆ្នាំកំណើតរបស់អ្នកអវត្តមាន ។

គ- កំណត់ថា អ្នកអវត្តមានត្រូវផ្តល់ព័ត៌មានអំពីការរស់នៅរបស់ខ្លួននៅមុនពេលចប់អំឡុងពេលនៃការដាស់តឿនជាសាធារណៈ ហើយបើមិនបានផ្តល់ព័ត៌មានមុនអំឡុងពេលនេះទេ អ្នកអវត្តមាននោះនឹងទទួលការប្រកាសអំពីការបាត់ខ្លួន ។

ឃ- កំណត់ថា ជនដែលដឹងអំពីការនៅរស់ ឬ មរណភាពរបស់អ្នកអវត្តមាន ត្រូវផ្តល់ព័ត៌មាន នៅមុនពេលចប់អំឡុងពេលនៃការដាស់តឿនជាសាធារណៈ ។

Kol

ង- ថិរវេលាអំឡុងពេលនៃការដោះស់តឿនជាសាធារណៈ ។

៥- អំឡុងពេលនៃការដោះស់តឿនជាសាធារណៈ ត្រូវមានមិនតិចជាង ៦ (ប្រាំមួយ) ខែ ក្នុងករណីដែលកំណត់ក្នុងកថាខណ្ឌទី ១ នៃមាត្រា ៤១ (លក្ខខណ្ឌដើម្បីធ្វើការប្រកាសអំពីការបាត់ខ្លួន) នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី ហើយមិនតិចជាង ២ (ពីរ) ខែ ក្នុងករណីដែលកំណត់ក្នុងកថាខណ្ឌទី ២ នៃមាត្រាដដែល ។

មាត្រា ៥៥.- ការផ្សាយជាសាធារណៈ និងការជូនដំណឹងអំពីការចូលជាស្ថាពរនៃដីកាសម្រេច

១- ប្រសិនបើដីកាសម្រេចប្រកាសអំពីការបាត់ខ្លួនចូលជាស្ថាពរ ក្រឡាបញ្ជីត្រូវផ្សាយជាសាធារណៈអំពីករណីនោះ និង ត្រូវជូនដំណឹងអំពីករណីនោះ ទៅបុគ្គលដែលទទួលបន្ទុកការងារអត្រានុកូលដ្ឋានរបស់ជនដែលទទួលការប្រកាសអំពីការបាត់ខ្លួននោះ ដោយគ្មានការយឺតយ៉ាវ ។

២- បញ្ញត្តិនៃកថាខណ្ឌទី ១ ខាងលើនេះ ត្រូវយកមកអនុវត្តដូចគ្នាផងដែរ ចំពោះករណីដែលដីកាសម្រេចលុបចោលនូវការប្រកាសអំពីការបាត់ខ្លួន ចូលជាស្ថាពរ ។

ជំពូកទី ១០

អវសានប្បញ្ញត្តិ

មាត្រា ៥៦.- កាលបរិច្ឆេទនៃការអនុវត្តច្បាប់នេះ

ច្បាប់នេះ ត្រូវអនុវត្តចាប់ពីកាលបរិច្ឆេទនៃការអនុវត្តក្រមរដ្ឋប្បវេណី ។

ធ្វើនៅព្រះបរមរាជវាំងរាជធានីភ្នំពេញថ្ងៃទី ១០ ខែ កក្កដា ឆ្នាំ ២០១០

ព្រះហស្តលេខា និងព្រះរាជលញ្ឆករ

នរោត្តម សីហមុនី

ព.រ.ក/០៧១០/៥៩៩

បានយកសេចក្តីក្រាបបង្គំទូលថ្វាយ
សូមឡាយព្រះហស្តលេខាព្រះមហាក្សត្រ
នាយករដ្ឋមន្ត្រី

ហត្ថលេខា

សម្តេចអគ្គមហាសេនាបតីតេជោ ហ៊ុន សែន

បានជម្រាបជូនសម្តេចអគ្គមហាសេនាបតីតេជោ ហ៊ុន សែន
នាយករដ្ឋមន្ត្រី នៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា
រដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងយុត្តិធម៌

ហត្ថលេខា

អង្គ វង្ស វឌ្ឍនា

លេខ: ៥៤៥ ច.ល

...ដើម្បីចម្លងចែក
រាជធានីភ្នំពេញ ថ្ងៃទី ... ខែ កក្កដា ឆ្នាំ២០១០
...រាជរដ្ឋាភិបាល
... ឌិនកេន

២៥/១២...

មាតិកា

ជំពូកទី ១ បទប្បញ្ញត្តិទូទៅ ១

មាត្រា ១.– គោលដៅនៃច្បាប់នេះ ១

មាត្រា ២.– គោលបំណងនៃច្បាប់នេះ ១

មាត្រា ៣.– វិសាលភាពនៃច្បាប់នេះ ១

ជំពូកទី ២ តុលាការ ១

ផ្នែកទី ១ សមត្ថកិច្ចសាលាជម្រះក្តី ១

មាត្រា ៤.– តុលាការដែលមានសមត្ថកិច្ច ១

មាត្រា ៥.– ការកំណត់តុលាការដែលមានសមត្ថកិច្ច ២

មាត្រា ៦.– ការបាត់បែងរឿងក្តីខុសសមត្ថកិច្ច ២

មាត្រា ៧.– សមត្ថកិច្ចជាអាទិភាព និងការផ្ទេរ ២

មាត្រា ៨.– ការពិនិត្យភស្តុតាងដោយធន្ទានុសិទ្ធិ ៣

មាត្រា ៩.– បណ្តឹងជំទាស់ ៣

មាត្រា ១០.– អានុភាពនៃដីកាសម្រេចផ្ទេរ ជាអាទិ៍ ៣

ផ្នែកទី ២ រចនាសម្ព័ន្ធនៃតុលាការ ៣

មាត្រា ១១.– ការជម្រះក្តីលើកទី ១ ដោយចៅក្រមមួយរូប ឬ ដោយក្រុមប្រឹក្សាជំនុំជម្រះនៃចៅក្រម ៣

មាត្រា ១២.– ការពិភាក្សានៃក្រុមប្រឹក្សាជំនុំជម្រះ ៤

មាត្រា ១៣.– ការសម្រេចនៃក្រុមប្រឹក្សាជំនុំជម្រះ ៤

ផ្នែកទី ៣ ការដកហូតសមត្ថកិច្ចជំនុំជម្រះ បណ្តឹងជំទាស់ចិត្ត និងការដកខ្លួន ៤

មាត្រា ១៤.– ការដកហូតសមត្ថកិច្ចជំនុំជម្រះ បណ្តឹងជំទាស់ចិត្ត និងការដកខ្លួនរបស់ចៅក្រម ជាអាទិ៍ ៤

ជំពូកទី ៣ ជនពាក់ព័ន្ធ ៥

មាត្រា ១៥.– ជនពាក់ព័ន្ធ ៥

មាត្រា ១៦.– សមត្ថភាពរបស់ជនពាក់ព័ន្ធ ៥

មាត្រា ១៧.– សមត្ថភាពក្នុងការធ្វើសកម្មភាពនៃនីតិវិធី ការតំណាងដែលច្បាប់បានកំណត់សម្រាប់ជនដែលគ្មានសមត្ថភាពក្នុងការធ្វើសកម្មភាពនៃនីតិវិធី ៥

មាត្រា ១៨.– សកម្មភាពនៃនីតិវិធីដែលធ្វើឡើងដោយអ្នកតំណាងដោយអាណត្តិ ៦

មាត្រា ១៩.– លក្ខណសម្បត្តិនៃអ្នកតំណាងដោយអាណត្តិ ៦

មាត្រា ២០.– ការបញ្ជាក់នូវសិទ្ធិតំណាងដោយអាណត្តិ ៦

មាត្រា ២១.– ការអនុវត្តដូចគ្នា តាមបញ្ញត្តិស្តីពីសិទ្ធិតំណាងដោយអាណត្តិនៅក្នុង ក្រមនីតិវិធីរដ្ឋប្បវេណី ៧

ជំពូកទី ៤ ប្រាក់ប្រដាប់ក្តី ៧

មាត្រា ២២.– បន្ទុកនៃប្រាក់ប្រដាប់ក្តី ៧

មាត្រា ២៣.– ដីកាសម្រេចអំពីប្រាក់ប្រដាប់ក្តី ៨

មាត្រា ២៤.– ការអនុវត្តដោយបង្ខំអំពីប្រាក់ប្រដាប់ក្តី ៨

មាត្រា ២៥.– ការបង់ប្រាក់ប្រដាប់ក្តីជំនួសជាមុន ៩

ជំពូកទី ៥ ការវិនិច្ឆ័យ ៩

មាត្រា ២៦.– របៀបដាក់ពាក្យសុំ និងចំណុចដែលត្រូវសរសេរក្នុងពាក្យសុំ ៩

មាត្រា ២៧.– ការស្រាវជ្រាវដោយឆន្ទានុសិទ្ធិ និងការពិនិត្យភស្តុតាងដោយឆន្ទានុសិទ្ធិ .. ១០

មាត្រា ២៨.– ការទាញហេតុផលដោយផ្ទាល់មាត់ និងការសួរដោយឆន្ទានុសិទ្ធិ ១០

មាត្រា ២៩.–ករណីយកិច្ចបង្ហាញខ្លួនរបស់សាមីខ្លួន ១០

មាត្រា ៣០.– ការចូលរួមរបស់តំណាងអយ្យការ និងការជូនដំណឹង ១០

មាត្រា ៣១.– ការចូលរួមក្នុងនីតិវិធីរបស់ជនពាក់ព័ន្ធនឹងផលប្រយោជន៍ ១១

មាត្រា ៣២.– ការទទួលបន្តនូវនីតិវិធី ១១

មាត្រា ៣៣.– ការមើលសំណុំរឿង ជាអាទិ៍ ១១

មាត្រា ៣៤.– ការអនុវត្តដូចគ្នាតាមក្រមនីតិវិធីរដ្ឋប្បវេណី ១២

ជំពូកទី ៦ ការសម្រេចសេចក្តី ១២

មាត្រា ៣៥.– វិធីសម្រេចសេចក្តី ១២

មាត្រា ៣៦.– ការជូនដំណឹងអំពីដីកាសម្រេច ១២

មាត្រា ៣៧.– ការចូលជាស្ថាពរ និងការបង្កើតអានុភាពនៃដីកាសម្រេច ១៣

មាត្រា ៣៨.– អានុភាពអនុវត្តនៃដីកាសម្រេច ១៣

ជំពូកទី ៧ បណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ស្រ័យ ១៣

មាត្រា ៣៩.– បណ្តឹងជំទាស់ ១៣

មាត្រា ៤០.– អំឡុងពេលសម្រាប់ប្តឹងជំទាស់ ១៣

មាត្រា ៤១.– ការបំពេញនូវសកម្មភាពប្តឹងជំទាស់ ក្រោយពីអំឡុងពេលសម្រាប់ ប្តឹងជំទាស់បានកន្លងផុត ១៤

មាត្រា ៤២.– នីតិវិធីនៃការជំនុំជម្រះលើបណ្តឹងជំទាស់ ១៤

ជំពូកទី ៨ ការចាត់ចែងរក្សាការពារ ១៥

មាត្រា ៤៣.– នីតិវិធីនៃការចាត់ចែងរក្សាការពារ ១៥

មាត្រា ៤៤.– បណ្តឹងឧបាស្រ័យ ១៦

មាត្រា ៤៥.– ការលុបចោលការចាត់ចែងរក្សាការពារដោយសារការផ្លាស់ប្តូរស្ថានភាព ១៧

មាត្រា ៤៦.– ការគ្រប់គ្រង ការចាត់ចែងរក្សាការពារនូវទ្រព្យសម្បត្តិ និងការកំណត់ចំណុចត្រូវធ្វើដែលទាក់ទងនឹងការបីបាច់រក្សាក្នុងករណីមានពាក្យសុំឲ្យប្រកាសការចាប់ផ្តើមអាណាព្យាបាលទូទៅ ១៧

មាត្រា ៤៧.– ការគ្រប់គ្រង ការចាត់ចែងរក្សាការពារនូវទ្រព្យសម្បត្តិ និងការកំណត់ចំណុចត្រូវធ្វើដែលទាក់ទងនឹងការបីបាច់រក្សា ក្នុងករណីមានពាក្យសុំឲ្យប្រកាសការចាប់ផ្តើមហិតូបត្ថម្ភ ១៩

មាត្រា ៤៨.– ការព្យួរអំណាចមេបា ជាអាទិ៍ មុនពេលដែលដីកាសម្រេចឲ្យបង្កើតសុំកូនពេញលេញ បង្កើតអានុភាព ២០

មាត្រា ៤៩.– ការព្យួរការអនុវត្តកិច្ចការរបស់អ្នកមានអំណាចមេបា និងការជ្រើសតាំងអ្នកធ្វើកិច្ចការជំនួស ២០

ជំពូកទី ៩ បទប្បញ្ញត្តិពិសេសស្តីពីរឿងក្តីផ្សេងៗ ២១

ផ្នែកទី ១ រឿងក្តីអាណាព្យាបាល និងហិតូបត្ថម្ភ ជាអាទិ៍ ២១

មាត្រា ៥០.– ការពិនិត្យដោយវេជ្ជបណ្ឌិត ជាអាទិ៍ ក្នុងករណីចាប់ផ្តើមអាណាព្យាបាលទូទៅ ជាអាទិ៍ ២១

មាត្រា ៥១.– ការសួរសេចក្តីថ្លែងការណ៍របស់សាមីខ្លួន ក្នុងករណីចាប់ផ្តើមអាណាព្យាបាលទូទៅ ជាអាទិ៍ ២១

មាត្រា ៥២.– ការគិតពិចារណាអំពីយោបល់របស់កូន ២១

មាត្រា ៥៣.– ការគិតពិចារណាអំពីយោបល់របស់សាមីខ្លួន ក្នុងករណីដែលជ្រើសតាំងអ្នកអាណាព្យាបាលសម្រាប់អនីតិជន ២២

ផ្នែកទី ២ រឿងក្តីបាត់ខ្លួន ២២

មាត្រា ៥៤.– ការដាស់តឿនជាសាធារណៈ ២២

មាត្រា ៥៥.– ការផ្សាយជាសាធារណៈ និងការជូនដំណឹងអំពីការចូលជាស្ថាពរនៃដីកាសម្រេច ២៣

ជំពូកទី ១០ អវសានប្បញ្ញត្តិ ២៣

មាត្រា ៥៦.– កាលបរិច្ឆេទនៃការអនុវត្តច្បាប់នេះ ២៣